

ЦВК: просвіта

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

ДЛЯ ЧЛЕНІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ НА МІСЦЕВИХ
ВИБОРАХ 25 ЖОВТНЯ 2020 РОКУ

Навчальний посібник для членів територіальних виборчих комісій на місцевих виборах 25 жовтня 2020 року

Вибори депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів 25 жовтня 2020 року

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Canada

© Міжнародна фундація виборчих систем (IFES)

Автори:

Деніс А. С., Матвієнко А. О.

Під загальною редакцією:

Діденко О. М., Гевко А. Є.

Рецензенти:

Бучинська Т. В., Крікополо Є. В., Кузьменко Л. О., Мохончук Б. С., Павловська Є. О., Попова Н. Є., Романюк П. В.

Дизайн видання:

Волянюк Т. Я., Цимбал В. В.

Видання публікації здійснено Міжнародною фундацією виборчих систем на запит Центральної виборчої комісії в рамках програми «Відповідальна та підзвітна політика в Україні», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку, проекту «Забезпечення ефективної участі громадян у впровадженні реформ для ґендерної рівності», що фінансується Міністерством міжнародних справ Канади та проекту «Зміцнення законодавчих та виборчих процесів шляхом посилення громадської участі та надання технічної допомоги», що фінансується Британською допомогою від уряду Великої Британії.

Будь-які думки, викладені у цій публікації, належать авторському колективу і не обов'язково відображають погляди Міжнародної фундації виборчих систем, Агентства США з міжнародного розвитку чи уряду США, Міністерства міжнародних справ Канади чи уряду Канади, уряду Великої Британії.

Надруковано: «ТОВ «АК-Груп».

01004, м.Київ, вул. Пушкінська 45/2, Літера А.

Підписано до друку: 25.08.2020 р.

Тираж — 5200.

«Україна є суверенною, незалежною, демократичною, соціальною і правовою державою.

Носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ. Народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Вибори до органів державної влади та органів місцевого самоврядування є вільними і відбуваються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.»

(Статті 1, 5, 71 Конституції України)

ШАНОВНІ ЧЛЕНИ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ!

25 жовтня 2020 року відбудуться чергові та перші місцеві вибори в Україні.

У цей день понад 32 мільйони виборців можуть прийти на виборчі дільниці і обрати депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів. Місцеву владу буде обрано в 1471 громаді, отже в Україні одночасно відбуватимуться майже півтори тисячі виборчих процесів. Це комплексне логістичне завдання для нашої держави, і надзвичайно відповідальна місія для виборчих комісій різного рівня.

Місцеві вибори — це найскладніший тип виборів з огляду на організацію виборчого процесу. Але це не єдиний виклик, який нам необхідно прийняти і подолати.

На цих виборах щойно прийнятий Виборчий кодекс України впроваджує нові виборчі системи, відтак виборці отримають нові за формою виборчі бюлетені, а виборчі комісії будуть проводити підрахунок голосів та встановлювати результати виборів за зміненими правилами.

Крім того, загроза поширення на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, вимагає від усіх суб'єктів виборчого процесу дотримання необхідних санітарних норм та відповідних рекомендацій.

У таких умовах відповідальна, професійна та злагоджена робота членів виборчих комісій є ключовою запорукою ефективної підготовки організації та проведення виборів. Саме вашими сумлінними зусиллями буде обрана нова місцева влада, довіра до якої залежатиме від забезпечення цілісності виборчого процесу та впевненості у справедливих результатах виборів.

Цей навчальний посібник ґрунтується на нормах Виборчого кодексу України та інших нормах українського законодавства. Він включає в себе основні засади, на підставі яких мають відбуватися місцеві вибори, а також описує усі виборчі процедури, які необхідно здійснити членам виборчих комісій для організації виборчого процесу у відповідності до вимог чинного законодавства.

Центральна виборча комісія сподівається, що цей посібник буде корисним не лише для роботи членів виборчих комісій, але також, за потреби, стане в нагоді іншим суб'єктам виборчого процесу.

Також хочу висловити подяку Центру управління навчанням учасників виборчих процесів за спільну роботу над текстом цього навчального матеріалу, а також подякувати Міжнародній фундації виборчих систем (IFES), яка надає підтримку Комісії в рамках виконання програм міжнародної технічної допомоги за сприяння Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Міністерства міжнародних справ Канади та допомоги від уряду Великої Британії (UK aid).

Голова Центральної виборчої комісії
Олег ДІДЕНКО

ЗМІСТ

Список скорочень	7
Законодавство про місцеві вибори	9
Основні принципи виборів	13
Типи та види місцевих виборів. Основні засади місцевих виборів. Виборчий процес	19
Виборчі комісії	25
Територіальна організація місцевих виборів. Утворення виборчих округів	87
Висування та реєстрація кандидатів на місцевих виборах	95
Порядок реєстрації та права представників організацій політичних партій у виборчих комісіях, уповноважених осіб організацій політичних партій, довірених осіб кандидатів, офіційних спостерігачів та засобів масової інформації	117
Порядок утворення дільничних виборчих комісій з місцевих виборів	139
Виборчі бюлетені	151
Інформаційне забезпечення виборів. Інформаційні плакати та інформаційні буклети організацій політичних партій — суб'єктів виборчого процесу	173
Встановлення підсумків голосування на місцевих виборах	179
Встановлення результатів виборів на місцевих виборах	197
Повторне голосування	221
Порядок розгляду скарг	227
Відповідальність за порушення законодавства про вибори	245

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

ВД	Виборча дільниця
ВК	Виборча комісія з місцевих виборів
ВР АРК	Верховна Рада Автономної Республіки Крим
ВРУ	Верховна Рада України
ГО	Громадська організація
Політична партія	партія
Місцева організація політичної партії	організація партії
ЗМІ	Засоби масової інформації
ДВК	Дільнична виборча комісія з місцевих виборів
Кодекс, ВКУ	Виборчий кодекс України
ККУ	Кримінальний кодекс України
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
ОМС	Органи місцевого самоврядування
МОВВ	місцеві органи виконавчої влади
ТВК	Територіальна виборча комісія з місцевих виборів
ТВО	Територіальний виборчий округ
ЦВК	Центральна виборча комісія

ВАЖЛИВО!

Текст посібника ґрунтується на нормах українського законодавства, чинних станом на 11.08.2020. Посилання на статті в тексті (наприклад, ч. 5 ст. 27 ВКУ або ч. 5 ст. 27) відносяться до Виборчого кодексу України, якщо інше не зазначено безпосередньо у тексті посібника.

В тексті посібника не розкриваються процедури проведення виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, оскільки відповідно до Постанови ВРУ від 15 липня 2020 року № 795-ІХ "Про призначення чергових місцевих виборів у 2020 році":

«Вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, депутатів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів на тимчасово окупованих територіях Автономної Республіки Крим, міста Севастополя та в окремих районах, містах, селищах і селах Донецької та Луганської областей не призначаються і не проводяться».

ЗАКОНОДАВСТВО ПРО МІСЦЕВІ ВИБОРИ

ВАЖЛИВО!

Даний перелік не є вичерпним. На момент виходу навчального матеріалу деякі нормативні акти ще не були прийняті ЦВК. Будь-ласка, слідкуйте за оновленням виборчого законодавства на офіційному веб-сайті ЦВК: cvk.gov.ua.

ЗАКОНИ ТА КОДЕКСИ УКРАЇНИ

- Конституція України
- Виборчий кодекс України
- Закон України "Про Центральну виборчу комісію"
- Закон України "Про Державний реєстр виборців"
- Кодекс України про адміністративні правопорушення
- Кодекс адміністративного судочинства України
- Кримінальний кодекс України

ПОСТАНОВИ ЦВК

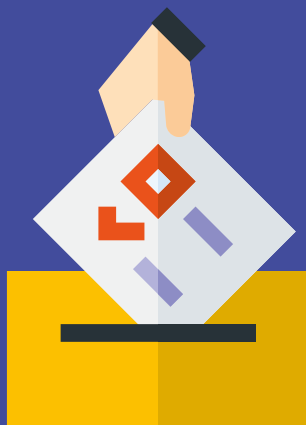
- Постанова ЦВК № 111 від 25.06.2020 «Про Порядок залучення спеціалістів, експертів, технічних працівників для забезпечення здійснення повноважень виборчих комісій під час підготовки та проведення місцевих виборів»
- Постанова ЦВК № 113 від 25.06.2020 "Про Порядок проведення жеребкування щодо включення кандидатур до складу обласних, районних, міських, районних у містах (у містах з районним поділом), селищних та сільських виборчих комісій" (зі змінами від 24.07.2020)

- Постанова ЦВК № 114 від 25.06.2020 "Про Порядок проведення жеребкування щодо включення кандидатур до складу дільничних виборчих комісій з місцевих виборів" (зі змінами від 24.07.2020)
- Постанова ЦВК № 115 від 25.06.2020 «Про Порядок проведення жеребкування щодо визначення номерів організацій політичних партій для розміщення їх назв у виборчому бюлетені з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, міських (міст з кількістю виборців 90 тисяч і більше осіб) рад (зі змінами від 28.07.2020)
- Постанова ЦВК № 122 від 25.06.2020 «Про зразки та опис печаток, вивісок територіальних і дільничних виборчих комісій з місцевих виборів і штампа "Вибув"» (зі змінами від 28.07.2020)
- Постанова ЦВК № 137 від 24.07.2020 «Про форми подань щодо кандидатур до складу виборчих комісій, які здійснюють підготовку та проведення місцевих виборів»
- Постанова ЦВК № 138 від 24.07.2020 «Про форми подань про заміну членів виборчих комісій, які здійснюють підготовку та проведення місцевих виборів»
- Постанова ЦВК № 142 від 24.07.2020 «Про форми посвідчень суб'єктів та інших учасників виборчого процесу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, сільських, селищних, міських голів»
- Постанова ЦВК № 147 від 28.07.2020 «Про форми виборчих списків кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної в місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) та переліку кандидатів у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч), висунутих місцевою організацією політичної партії»
- Постанова ЦВК № 151 від 30.07.2020 «Про Роз'яснення щодо окремих питань організації підготовки та проведення місцевих

виборів 25 жовтня 2020 року в містах з районним поділом з кількістю виборців 2 млн і більше осіб»

- Постанова ЦВК № 156 від 01.08.2020 «Про Роз'яснення щодо застосування окремих положень Виборчого кодексу України стосовно участі місцевих організацій політичних партій у формуванні виборчих комісій на місцевих виборах 25 жовтня 2020 року»
- Постанова ЦВК № 173 від 10 серпня 2020 року «Про Порядок організації роботи та ведення діловодства виборчих комісій з виборів Президента України, народних депутатів України, місцевих виборів»

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ВИБОРІВ

ЗАГАЛЬНЕ ВИБОРЧЕ ПРАВО

Право голосу мають громадяни України, яким на день голосування виповнилося **18 років** (ч. 1 ст. 7 ВКУ). Громадяни України, які мають право голосу, є виборцями (ч. 3 ст. 7 ВКУ). Підставою реалізації виборцем свого права голосу на виборах є його **включення до списку виборців** на ВД відповідно до Кодексу (ч. 4 ст. 7 ВКУ).

Право голосу на виборах депутатів сільської, селищної, міської ради, сільського, селищного, міського голови мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території відповідної територіальної громади.

Право голосу на виборах депутатів сільської, селищної, міської ради територіальної громади та сільського, селищного, міського голови мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території відповідної територіальної громади.

Право голосу на виборах депутатів районної ради мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території однієї з територіальних громад відповідного району.

Право голосу на виборах депутатів обласної ради мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території однієї з територіальних громад відповідної області.

Право голосу на виборах депутатів районної у місті ради (у місті з районним поділом, де утворені районні у місті ради) мають виборці, виборча адреса яких віднесена до території відповідного району в місті.

Будь-які прямі чи непрямі привілеї або обмеження виборчих прав громадян України за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, інвалідності та стану здоров'я, за мовними або іншими ознаками забороняються, крім обмежень визначених законом (ч. 8 ст. 7 ВКУ)

Не мають права голосу на місцевих виборах (ч. 7 ст. 7 ВКУ):

- військовослужбовці строкової служби,
- громадяни України, які проживають за кордоном,
- особи, визнані судом недієздатними,
- громадяни України, які за вироком суду перебувають у місцях позбавлення волі, оскільки вважаються такими, що не належать до жодної територіальної громади.

РІВНЕ ВИБОРЧЕ ПРАВО

Громадяни України беруть участь у виборах **на рівних засадах** (ч. 1 ст. 12 ВКУ). Кожен виборець має один голос на кожних виборах, у яких він має право брати участь. Виборець може **використати свій голос тільки на одній ВД**, де він включений до списку виборців. У випадку одночасного проведення різних виборів виборець може реалізувати своє право голосу тільки на одній ВД, спільній для всіх виборів, які проводяться одночасно (ч. 2 ст. 12 ВКУ).

Виборець реалізує своє право голосу під час виборів у порядку, встановленому Кодексом.

Усі партії (організації партій), які набули статусу суб'єкта виборчого процесу та всі кандидати, зареєстровані згідно чинного законодавства, мають рівні права та можливості та беруть участь у відповідному процесі на рівних умовах (ч. 3,4 ст. 12 ВКУ).

ПРЯМЕ ВИБОРЧЕ ПРАВО

Під час місцевих виборів виборці обирають депутатів місцевих рад, сільських, селищних, міських голів **безпосередньо** шляхом голосування за кандидатів (виборчі списки кандидатів), зареєстрованих у порядку, встановленому Кодексом. Результати виборів визначаються безпосередньо підсумками голосування виборців. (ч. 1 ст. 13 ВКУ).

ВІЛЬНІ ВИБОРИ

Громадянам України забезпечуються **умови для вільного формування своєї волі** та її вільного виявлення при голосуванні (ч. 1 ст. 14 ВКУ).

Громадяни України мають право вільно агітувати за або проти кандидатів, партій (організацій партій) — суб'єктів відповідного виборчого процесу, вільно і всебічно обговорювати передвиборні програми кандидатів, партій (організацій партій), політичні, ділові та особисті якості кандидатів. Кандидати, партії (організації партій) — суб'єкти відповідного процесу можуть вільно вести передвиборну агітацію з дотриманням вимог Кодексу (ч. 2 ст. 14 ВКУ).

Застосування насильства, погроз, обману, підкупу чи будь-яких інших дій, що перешкоджають вільному формуванню та вільному виявленню волі виборця, забороняється (ч. 3 ст. 14 ВКУ)

ЧЕСНІ ВИБОРИ

Виборчі права громадян України **захищаються законом**.

Громадяни мають право на захист своїх виборчих прав та інших прав на участь у виборчому процесі шляхом оскарження порушень до відповідних ВК або у судовому порядку. За порушення виборчих прав громадян винні особи несуть відповідальність у порядку, встановленому законом (ч. 1 ст. 19 ВКУ).

ДОБРОВІЛЬНІСТЬ УЧАСТІ У ВИБОРАХ

Участь громадян України у виборах є добровільною. Ніхто **не може бути примушений до участі чи неучасті у голосуванні** на виборах, а також у висуванні кандидатів, у передвиборній агітації, в інших виборчих заходах чи у здійсненні інших виборчих процедур (ч. 1 ст. 15 ВКУ).

ТАЄМНЕ ГОЛОСУВАННЯ

Голосування на виборах в Україні є таємним. Контроль за змістом волевиявлення виборців, встановлення або розголошення змісту волевиявлення конкретного виборця будь-яким чином **забороняється** (ч. 1 ст. 16 ВКУ).

Членам ВК, офіційним спостерігачам, представникам засобів масової інформації, іншим особам забороняється вчиняти будь-які дії чи розголошувати відомості, які дають можливість встановити зміст волевиявлення конкретного виборця (ч. 2 ст. 16 ВКУ)

ОСОБИСТЕ ГОЛОСУВАННЯ

Кожен виборець голосує на виборах **особисто**. Голосування за інших осіб чи передання виборцем права голосу будь-якій іншій особі забороняється (ч. 1 ст. 17 ВКУ)

ЦВК: просвіта

Допомога виборцю, який внаслідок інвалідності та/або стану здоров'я не може самостійно заповнити виборчий бюлетень чи опустити його у виборчу скриньку, **не вважається порушенням**, якщо така допомога надана відповідно до його волевиявлення (ч. 2 ст. 17 ВКУ).

ВИБОРЧІ ПРАВА

Основні виборчі права громадян України включають (ч. 2 ст. 6 ВКУ):

- 1) право вільно обирати (право голосу на виборах);
- 2) право бути обраним.

Громадяни України мають також **інші права на участь у виборчому процесі**, пов'язані з їхніми основними виборчими правами (ч. 3 ст. 6 ВКУ).

Права виборців на участь у виборчому процесі, пов'язані з правом голосу (ч. 1 ст. 9 ВКУ):

- 1) бути членами ВК, які організують підготовку та проведення відповідних виборів;
- 2) отримувати та поширювати інформацію, що стосується підготовки та проведення відповідних виборів;
- 3) брати участь у проведенні передвиборної агітації на відповідних виборах;
- 4) здійснювати спостереження за проведенням відповідних виборів;
- 5) оскаржувати порушення власних виборчих прав, інших власних особистих прав та законних інтересів, пов'язаних з участю у виборчому процесі.

Зазначені права здійснюються виборцями в обсязі та порядку, встановлених законодавством про вибори.

**ТИПИ ТА ВИДИ
МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ.
ОСНОВНІ ЗАСАДИ
МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ.
ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС**

ТИПИ ВИБОРІВ

Місцеві вибори розподіляються на наступні типи (ч. 1 ст. 3 ВКУ):

- а) вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим;
- б) вибори депутатів сільської, селищної, міської ради;
- в) вибори сільського, селищного, міського голови;
- г) вибори депутатів районної ради;
- ґ) вибори депутатів обласної ради;
- д) вибори депутатів районної у місті ради (у містах, де утворені районні у місті ради).

ВИДИ ВИБОРІВ

Місцеві вибори можуть бути (ч. 1 ст. 194 ВКУ):

- черговими,
- позачерговими,
- повторними,
- проміжними,
- додатковими,
- першими.

ВАЖЛИВО!

25 жовтня 2020 року в Україні проводяться чергові та перші місцеві вибори.

ВИБОРЧІ СИСТЕМИ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

Основні засади місцевих виборів, а саме те, за якою системою проводяться вибори, визначені в статті 192 Кодексу.

I. Вибори депутатів сільської, селищної, міської ради (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч)

проводяться за мажоритарною системою відносної більшості в багатомандатних виборчих округах, на які поділяється територія відповідної територіальної громади (ч. 1 ст. 192 ВКУ). У кожному такому окрузі може бути обрано не менше двох і не більше чотирьох депутатів.

II. Вибори депутатів до обласних, районних, районних у місті рад, а також депутатів міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше)

проводяться за системою пропорційного представництва з відкритими виборчими списками організацій політичних партій у ТВО, на які поділяється єдиний багатомандатний виборчий округ, що збігається з територією відповідно області, району, міста, району в місті, села, селища згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією міської, сільської, селищної територіальної громади (ч. 2 ст. 192 ВКУ).

III. Вибори сільського, селищного, міського голови (міста з кількістю виборців до 75 тисяч осіб)

проводяться за мажоритарною виборчою системою відносної більшості в єдиному одномандатному сільському, селищному, міському виборчому окрузі, що збігається відповідно з територією села, селища, міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією сільської, селищної, міської територіальної громади (ч. 3 ст. 192 ВКУ).

IV. Вибори міського голови (міста з кількістю виборців 75 тисяч осіб і більше)

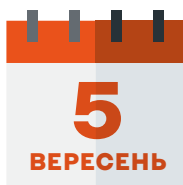
проводяться за мажоритарною виборчою системою абсолютної більшості в єдиному одномандатному міському виборчому окрузі,

що збігається з територією міста згідно з адміністративно-територіальним устроєм або територією міської територіальної громади (ч. 4 ст. 192 ВКУ).

ВИБОРЧИЙ ПРОЦЕС

Виборчий процес — це здійснення суб'єктами виборчого процесу, а саме:

- виборцем, який має право голосу на відповідних виборах;
- виборчою комісією, уповноваженою здійснювати підготовку і проведення відповідних виборів;
- партією (організацією партії), яка висунула кандидатів на відповідних виборах;
- кандидатом, зареєстрованим для участі у відповідних виборах у порядку, встановленому Кодексом;
- офіційним спостерігачем від кандидата чи партії (організації партії) — суб'єкта відповідного виборчого процесу або від громадської організації, зареєстрований у порядку, встановленому Кодексом протягом встановленого Кодексом періоду часу виборчих процедур, пов'язаних із підготовкою і проведенням відповідних виборів, встановленням та офіційним оприлюдненням їх результатів (ч. 1 ст. 20; ч. 1 ст. 22 ВКУ).

Виборчий процес розпочинається за 50 днів до дня чергових місцевих виборів.

Виборчий процес завершується через 15 днів після офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів.

Виборчий процес місцевих виборів включає такі етапи (ч. 1 ст. 196 ВКУ):

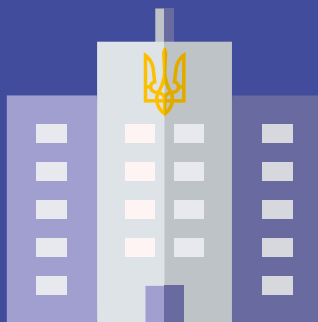
- 1) утворення виборчих округів;
- 2) утворення ДВК;
- 3) складання списків виборців, їх перевірка та уточнення;
- 4) висування та реєстрація кандидатів;
- 5) проведення передвиборної агітації;
- 6) голосування у день виборів;
- 7) підрахунок голосів виборців, установлення підсумків голосування і результатів місцевих виборів.

У випадках, передбачених Кодексом, виборчий процес включає також такі етапи:

- 8) повторне голосування;
- 9) підрахунок голосів виборців, установлення підсумків повторного голосування і результатів місцевих виборів.

ВИБОРЧІ КОМІСІЇ

СИСТЕМА ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ З МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Систему комісій, що здійснюють підготовку та проведення місцевих виборів, становлять (ч. 1 ст. 202 ВКУ):

I. Центральна виборча комісія, яка є виборчою комісією вищого рівня для всіх комісій з усіх місцевих виборів;

II. ТВК:

а) виборча комісія Автономної Республіки Крим;

б) обласні виборчі комісії;

в) районні виборчі комісії;

г) міські виборчі комісії;

ґ) районні у містах виборчі комісії (у містах з районним поділом);

д) селищні, сільські виборчі комісії;

III. ДВК.

ВАЖЛИВО!

Районні у місті виборчі комісії у містах з районним поділом, де не утворені районні у місті ради, утворюються для здійснення передбачених Кодексом повноважень у відповідному виборчому окрузі щодо виборів депутатів міських рад та міських голів.

ПРАВОВИЙ СТАТУС І ПОВНОВАЖЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ З МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Виборчі комісії утворюються та діють як **незалежні органи адміністрування** виборчих процесів, які відповідно до своїх повноважень забезпечують здійснення визначених Конституцією України та Кодексом основних принципів виборчого права, засад виборчого процесу, реалізацію виборчих прав громадян України, підготовку та проведення виборів (ч. 1 ст. 32 ВКУ)

ВАЖЛИВО!

Повноваження ТВК щодо організації підготовки і проведення місцевих виборів закріплені **в статті 206 ВКУ**.

Обласні, районні, міські, районні у місті (у містах, в яких утворені районні у місті ради), селищні, сільські виборчі комісії **інформують**

- Верховну Раду України,
- ЦВК,
- відповідні місцеві ради

про обраних депутатів та сільських, селищних, міських голів (ч. 4 ст. 206 ВКУ).

ВАЖЛИВО!

Повноваження усього складу ТВК можуть бути достроково припинені в установленому законом порядку (ч.3 ст.208 ВКУ).

ОБЛАСНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ВИБОРЧА КОМІСІЯ

забезпечує підготовку та проведення виборів депутатів обласної ради.

Для цього комісія:

- **утворює територіальні виборчі округи**, встановлює їхні межі та єдину нумерацію;
- **надає** правову, організаційну, методичну, технічну **допомогу нижчестоящим виборчим комісіям** в частині їхньої діяльності, що стосується виборів депутатів обласної ради, організовує навчання членів цих комісій з питань організації виборчого процесу;
- **реєструє кандидатів у депутати** відповідної обласної ради, представників організацій партій, **уповноважених осіб організацій партій** — суб'єктів відповідного виборчого процесу, **довіrenих осіб кандидатів** у депутати, видає їм посвідчення;
- розглядає питання щодо **скасування рішення про реєстрацію кандидатів** у депутати у випадках, передбачених Кодексом;
- **інформує населення про зареєстрованих кандидатів у депутати** в ТВО;
- **затверджує текст виборчих бюлетенів та забезпечує їх виготовлення** і передачу відповідним виборчим комісіям;
- вирішує питання щодо **використання коштів на проведення виборів**, забезпечує їх цільове використання;
- сприяє організації зустрічей з виборцями кандидатів у депутати обласної ради;
- **забезпечує виготовлення** бланків протоколів та іншої **виборчої документації** і передає їх відповідним ДВК;
- **заслуховує інформацію** ВК, МОБВ та ОМС з питань, пов'язаних з підготовкою і проведенням виборів до обласної ради;
- **реєструє офіційних спостерігачів** від відповідних суб'єктів виборчого процесу на виборах відповідної ради відповідно до Кодексу;

- **здійснює контроль за використанням коштів виборчих фондів** суб'єктів виборчого процесу;
- здійснює **контроль за наданням списків виборців** ДВК для загального ознайомлення та уточнення;
- здійснює **контроль за дотриманням встановленого Кодексом порядку проведення передвиборної агітації**;
- **встановлює результати виборів** депутатів відповідної обласної ради, **здійснює офіційне оприлюднення результатів виборів** до відповідної ради;
- **реєструє депутатів**, обраних до відповідної обласної ради;
- **розглядає звернення, заяви і скарги** стосовно підготовки та проведення місцевих виборів до обласної ради, приймає щодо них рішення;
- **здійснює в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці контроль за додержанням та однаковим застосуванням законодавства** про місцеві вибори в частині, що стосується відповідних місцевих виборів; скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання ДВК;
- забезпечує **передачу на зберігання** до відповідної архівної установи виборчої та іншої **документації**;
- **здійснює інші повноваження**, передбачені цим Кодексом та законами України.

РАЙОННА ТЕРИТОРІАЛЬНА ВИБОРЧА КОМІСІЯ

забезпечує підготовку та проведення виборів депутатів районної ради.

Для цього комісія:

- **утворює територіальні виборчі округи**, встановлює їхні межі та єдину нумерацію;
- **надає** правову, організаційну, методичну, технічну **допомогу нижчестоящим виборчим комісіям** в частині їхньої діяльності, що стосується виборів депутатів районної ради, організовує навчання членів цих комісій з питань організації виборчого процесу;
- **реєструє кандидатів** у депутати відповідної районної ради, представників організацій партій, **уповноважених осіб організацій партій** — суб'єктів відповідного виборчого процесу, **довіrenих осіб кандидатів** у депутати, видає їм посвідчення;
- розглядає питання щодо **скасування рішення про реєстрацію кандидатів у депутати** у випадках, передбачених Кодексом;
- здійснює **контроль за наданням списків виборців** ДВК для загального ознайомлення та уточнення;
- **інформує населення про зареєстрованих кандидатів у депутати** в ТВО;
- **затверджує текст виборчих бюлетенів та забезпечує їх виготовлення**, і передачу відповідним виборчим комісіям;
- **вирішує питання щодо використання коштів** на проведення відповідних місцевих виборів, забезпечує їх цільове використання;
- **сприяє організації зустрічей з виборцями кандидатів у депутати** районної ради;
- **забезпечує виготовлення бланків протоколів та іншої виборчої документації** і передає їх відповідним ДВК;
- **заслуховує інформацію** ВК, МОБВ та ОМС з питань, пов'язаних з підготовкою і проведенням виборів до районної ради;

- **реєструє офіційних спостерігачів** від відповідних суб'єктів виборчого процесу на виборах районної ради відповідно до Кодексу;
- **здійснює контроль за використанням коштів виборчих фондів** суб'єктів виборчого процесу;
- **здійснює контроль** за дотриманням встановленого Кодексом порядку **проведення передвиборної агітації**;
- **встановлює результати виборів** депутатів відповідної районної ради, **здійснює офіційне оприлюднення результатів** виборів до відповідної ради;
- **реєструє депутатів**, обраних до відповідної районної ради;
- **розглядає звернення, заяви і скарги** стосовно підготовки та проведення місцевих виборів до районної ради, приймає щодо них рішення;
- **забезпечує передачу на зберігання** до відповідної архівної установи виборчої та іншої **документації**;
- **здійснює в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці контроль за додержанням та однаковим застосуванням законодавства** про місцеві вибори в частині, що стосується відповідних місцевих виборів; скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання ДВК;
- **здійснює інші повноваження**, передбачені цим Кодексом та законами України.

МІСЬКА ТЕРИТОРІАЛЬНА ВИБОРЧА КОМІСІЯ

забезпечує підготовку та проведення виборів депутатів міської ради та міського голови.

Для цього комісія:

- **утворює територіальні виборчі округи** (у міській територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше), встановлює їхні межі та єдину нумерацію **або утворює багатомандатні виборчі округи** (у міській територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч), встановлює їхні межі та єдину нумерацію, визначає кількість мандатів, які розподіляються у багатомандатних виборчих округах;
- **надає** правову, організаційну, методичну, технічну **допомогу нижчестоящим виборчим комісіям** в частині їхньої діяльності, що стосується відповідних виборів, організовує навчання членів цих комісій з питань організації виборчого процесу;
- **реєструє кандидатів у депутати міської ради**, представників організацій партій (міська комісія територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), уповноважених осіб організацій партій (міська комісія територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) — суб'єктів відповідного виборчого процесу, довірених осіб кандидатів у депутати, видає їм посвідчення;
- **реєструє кандидатів на посаду міського голови**, їх довірених осіб та видає їм посвідчення;
- розглядає питання щодо **скасування рішення про реєстрацію кандидатів** у депутати та кандидатів на посаду міського голови у випадках, передбачених Кодексом;
- **інформує населення про зареєстрованих кандидатів у депутати** у відповідних виборчих округах, **кандидатів на посаду міського голови**;
- **затверджує текст виборчих бюлетенів та забезпечує їх виготовлення** і передачу відповідним виборчим комісіям;

- **вирішує питання щодо використання коштів** на проведення відповідних місцевих виборів, забезпечує їх цільове використання;
- **сприяє організації зустрічей з виборцями кандидатів** у депутати міської ради, кандидатів на посаду міського голови;
- **забезпечує виготовлення бланків протоколів** та іншої виборчої документації, а міська комісія, яка утворює ДВК, — також печаток, штампів і передає їх відповідним ДВК, якщо ЦВК не встановлено інший порядок їх виготовлення;
- **заслуховує інформацію** районних в місті ТВК (в містах з районним поділом) та/або ДВК, МОВВ та ОМС з питань, пов'язаних з підготовкою і проведенням відповідних місцевих виборів;
- здійснює **контроль за наданням списків виборців** ДВК для загального ознайомлення та уточнення;
- **реєструє офіційних спостерігачів** від відповідних суб'єктів виборчого процесу на виборах відповідної ради відповідно до Кодексу;
- **здійснює контроль за використанням коштів виборчих фондів** суб'єктів виборчого процесу на виборах до відповідної місцевої ради;
- **здійснює контроль за використанням кандидатами на посаду міського голови власних виборчих фондів** відповідно до Кодексу;
- **здійснює контроль** за дотриманням порядку проведення передвиборної агітації;
- **визнає голосування на ВД недійсним за результатами повторного підрахунку голосів виборців** на ВД (у містах без районного поділу) у випадках та порядку, передбачених Кодексом;
- **встановлює результати виборів депутатів міської ради, міського голови**, здійснює офіційне оприлюднення результатів таких виборів;
- **реєструє обраних депутатів міської ради;**

- **реєструє обраного міського голову;**
- **організовує проведення повторного голосування** і повторних місцевих виборів у випадках, передбачених Кодексом;
- **розглядає звернення, заяви і скарги** стосовно підготовки та проведення відповідних місцевих виборів, приймає щодо них рішення;
- **забезпечує передачу на зберігання** до відповідної архівної установи виборчої та іншої **документації** в порядку, встановленому ЦВК;
- **здійснює в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці контроль за додержанням та однаковим застосуванням законодавства** про місцеві вибори в частині, що стосується відповідних місцевих виборів; скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання ДВК;
- **здійснює інші повноваження**, передбачені Кодексом та законами України;
- наприклад, зокрема,
- **встановлює підсумки голосування на виборах депутатів відповідно обласної, районної ради** у ТВО, утворених на території міста та передає підсумки голосування до відповідної обласної, районної комісії.
- **у місті, розташованого у складі міста відповідно до існуючого адміністративно-територіального устрою, міська ТВК** відповідного міста також **встановлює підсумки голосування на виборах депутатів міської ради** міста, до складу якого відповідне місто входить, у територіальному виборчому окрузі, утвореному на території відповідного міста, та підсумки голосування на виборах на посаду міського голови відповідного міста та передає ці підсумки до міської ТВК міста, до складу якого входить відповідне місто.

СІЛЬСЬКА/СЕЛИЩНА ТЕРИТОРІАЛЬНА ВИБОРЧА КОМІСІЯ забезпечує підготовку та проведення виборів депутатів сільської/селищної ради та сільського/селищного голови.

Для цього комісія:

- **утворює територіальні виборчі округи (в громадах з кількістю виборців 10 тисяч і більше)**, встановлює їхні межі та єдину нумерацію або **утворює багатомандатні виборчі округи (в територіальних громадах з кількістю виборців менше 10 тисяч)**, встановлює їхні межі та єдину нумерацію, визначає кількість мандатів, які розподіляються у багатомандатних виборчих округах;
- **надає** правову, організаційну, методичну, технічну **допомогу ДВК** в частині їхньої діяльності, що стосується виборів депутатів сільської/селищної ради, районної ради, обласної ради, виборів сільського/селищного голови, організовує навчання членів цих комісій з питань організації виборчого процесу;
- **реєструє кандидатів у депутати сільської/селищної ради**, представників організацій партій (сільська/селищна комісія територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), уповноважених осіб організацій партій (сільська/селищна комісія територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) — суб'єктів відповідного виборчого процесу, довірених осіб кандидатів, видає їм посвідчення;
- **реєструє кандидатів на посаду сільського/селищного голови**, їх довірених осіб та видає їм посвідчення;
- розглядає питання щодо **скасування рішення про реєстрацію кандидатів** у депутати та кандидатів на посаду сільського/селищного голови у випадках, передбачених Кодексом;
- **інформує населення про зареєстрованих кандидатів у депутати** у відповідних виборчих округах, кандидатів на посаду сільського/селищного голови;
- **затверджує текст виборчих бюлетенів та забезпечує їх виготовлення і передачу ДВК**;

ЦВК: просвіта

- **вирішує питання щодо використання коштів** на проведення відповідних місцевих виборів, забезпечує їх цільове використання;
- **сприяє організації зустрічей з виборцями кандидатів** у депутати сільської/селищної ради, кандидатів на посаду сільського/селищного голови;
- **забезпечує виготовлення бланків протоколів** та іншої виборчої документації, **а також печаток, штампів** і передає їх відповідним ДВК, якщо ЦВК не встановлено інший порядок їх виготовлення;
- **заслуховує інформацію** ДВК, МОБВ та ОМС з питань, пов'язаних з підготовкою і проведенням відповідних місцевих виборів;
- здійснює **контроль за наданням списків виборців** ДВК для загального ознайомлення та уточнення;
- **реєструє офіційних спостерігачів** від відповідних суб'єктів виборчого процесу на виборах відповідної ради відповідно до Кодексу;
- **здійснює контроль за використанням коштів виборчих фондів** суб'єктів виборчого процесу на виборах до відповідної місцевої ради;
- **здійснює контроль за використанням кандидатами на посаду сільського/селищного голови власних виборчих фондів** відповідно до Кодексу;
- **здійснює контроль за дотриманням порядку проведення передвиборної агітації;**
- **визнає голосування на ВД недійсним за результатами повторного підрахунку голосів виборців** на ВД у випадках та порядку, передбачених Кодексом;
- **встановлює результати виборів депутатів сільської/селищної ради, сільського/селищного голови**, здійснює офіційне оприлюднення результатів таких виборів;
- **реєструє обраних депутатів сільської/селищної ради;**
- **реєструє обраного сільського/селищного голову;**

- **організовує проведення повторного голосування** і повторних місцевих виборів у випадках, передбачених Кодексом;
- **розглядає звернення, заяви і скарги** стосовно підготовки та проведення відповідних місцевих виборів, приймає щодо них рішення;
- **забезпечує передачу на зберігання** до відповідної архівної установи виборчої та іншої **документації** в порядку, встановленому ЦВК;
- **здійснює в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці контроль за додержанням та однаковим застосуванням законодавства** про місцеві вибори в частині, що стосується відповідних місцевих виборів; скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання ДВК;
- **встановлює підсумки голосування на виборах депутатів обласної, районної ради в ТВО**, утворених у межах відповідного села, селища, передає ці підсумки до обласної, районної комісії;
- **здійснює інші повноваження**, передбачені Кодексом та законами України.

РАЙОННА В МІСТІ (У МІСТАХ, ДЕ УТВОРЕНІ РАЙОННІ У МІСТІ РАДИ) ТЕРИТОРІАЛЬНА ВИБОРЧА КОМІСІЯ забезпечує підготовку та проведення виборів до відповідної районної ради.

Для цього комісія:

- **утворює територіальні виборчі округи**, встановлює їхні межі та єдину нумерацію;
- **надає** правову, організаційну, методичну, технічну **допомогу ДВК** в частині їхньої діяльності, що стосується відповідних місцевих виборів та, організовує навчання членів цих комісій з питань організації виборчого процесу;
- **реєструє кандидатів у депутати районної в місті ради**, представників організацій партій, уповноважених осіб організацій партій — суб'єктів відповідного виборчого процесу, довірених осіб кандидатів, видає їм посвідчення;
- розглядає питання щодо **скасування рішення про реєстрацію кандидатів** у депутати у випадках, передбачених Кодексом;
- **інформує населення про зареєстрованих кандидатів** у депутати у відповідних виборчих округах;
- **затверджує текст виборчих бюлетенів та забезпечує їх виготовлення** і передачу ДВК;
- **вирішує питання щодо використання коштів** на проведення відповідних місцевих виборів, забезпечує їх цільове використання;
- **сприяє організації зустрічей з виборцями кандидатів** у депутати районної в місті ради;
- **забезпечує виготовлення бланків протоколів** та іншої виборчої документації, **а також печаток, штампів** і передає їх відповідним ДВК, якщо ЦВК не встановлено інший порядок їх виготовлення;
- **заслуховує інформацію** ДВК, МОБВ та ОМС з питань, пов'язаних з підготовкою і проведенням відповідних місцевих виборів;

- здійснює **контроль за наданням списків виборців** ДВК для загального ознайомлення та уточнення;
- **реєструє офіційних спостерігачів** від відповідних суб'єктів виборчого процесу на відповідних виборах;
- **здійснює контроль за використанням коштів виборчих фондів** суб'єктів виборчого процесу на виборах до відповідної місцевої ради;
- **здійснює контроль за дотриманням порядку проведення передвиборної агітації;**
- **визнає голосування на ВД недійсним за результатами повторного підрахунку голосів виборців** на ВД у випадках та порядку, передбачених Кодексом;
- **встановлює результати виборів депутатів районної в місті ради**, здійснює офіційне оприлюднення результатів таких виборів;
- **реєструє обраних депутатів районної в місті ради;**
- **організовує проведення повторного голосування** і повторних місцевих виборів у випадках, передбачених Кодексом;
- **розглядає звернення, заяви і скарги** стосовно підготовки та проведення відповідних місцевих виборів, приймає щодо них рішення;
- **забезпечує передачу на зберігання** до відповідної архівної установи виборчої та іншої **документації** в порядку, встановленому ЦВК;
- **здійснює в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці контроль за додержанням та однаковим застосуванням законодавства** про місцеві вибори в частині, що стосується відповідних місцевих виборів; скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання ДВК;
- **встановлює підсумки голосування з виборів депутатів міської ради** в територіальному виборчому окрузі чи його частині (у міській територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч

ЦВК: просвіта

і більше) або в багатомандатних виборчих округах (у міській територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч) та **підсумки голосування з виборів міського голови;**

- **здійснює інші повноваження,** передбачені Кодексом та законами України.

РАЙОННА У МІСТІ (У МІСТАХ, В ЯКИХ НЕ УТВОРЕНІ РАЙОННІ У МІСТІ РАДИ) ТЕРИТОРІАЛЬНА ВИБОРЧА КОМІСІЯ виконує наступні повноваження:

- **надає** правову, організаційну, методичну, технічну **допомогу ДВК** в частині їхньої діяльності, що стосується відповідних місцевих виборів, організовує навчання членів цих комісій з питань організації виборчого процесу;
- **заслуховує інформацію** відповідних ДВК, місцевих органів виконавчої влади та ОМС **з питань, пов'язаних з підготовкою і проведенням виборів** до відповідної місцевої ради;
- **передає ДВК виборчі бюлетені;**
- **встановлює підсумки голосування з виборів депутатів міської ради** в територіальному виборчому окрузі чи його частині (у міській територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або в багатомандатних виборчих округах (у міській територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч) та **підсумки голосування з виборів міського голови;**
- **здійснює контроль за наданням списків виборців ДВК** для загального ознайомлення та уточнення;
- **здійснює контроль** за дотриманням порядку **проведення передвиборної агітації;**
- **визнає голосування на ВД недійсним** у випадках, передбачених Кодексом;
- **розглядає звернення, заяви і скарги** стосовно підготовки та проведення відповідних місцевих виборів, приймає щодо них рішення;
- **забезпечує передачу на зберігання** до відповідної архівної установи **виборчої та іншої документації;**
- **здійснює в межах відповідної адміністративно-територіальної одиниці контроль за додержанням та однаковим**

ЦВК: просвіта

застосуванням законодавства про місцеві вибори в частині, що стосується виборів до міської ради; скликає у разі необхідності за власною ініціативою засідання ДВК;

- **здійснює інші повноваження**, передбачені Кодексом та законами України.

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЧЛЕНІВ ТВК

Права та обов'язки членів ВК визначаються ч. 3–6 ст. 38 ВКУ.

ПРАВА ЧЛЕНА ВК

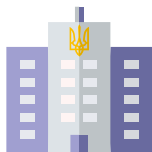
брати участь у підготовці питань, що виносяться на розгляд комісії

виступати на засіданнях ВК, ставити іншим учасникам засідання запитання щодо порядку денного, вносити пропозиції з питань, віднесених до повноважень комісії

за дорученням відповідної виборчої комісії перевіряти діяльність ВК нижчого рівня

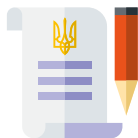

безперешкодно відвідувати всі приміщення виборчої комісії, ознайомлюватися з усіма документами ВК, членом якої він є, та ВК нижчого рівня на відповідній території

на відшкодування шкоди, заподіяної його життю, здоров'ю чи майну у зв'язку з виконанням обов'язків члена ВК, в порядку та розмірі, встановлених законодавством

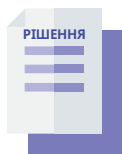
ОБОВ'ЯЗКИ ЧЛЕНА ВК

додержуватися Конституції України, цього Кодексу та законів України з питань підготовки і проведення виборів;

брати участь у засіданнях ВК;

виконувати рішення ВК та обов'язки, покладені на нього згідно з їх розподілом у комісії.

ЧЛЕНУ ВК ЗАБОРОНЕНО:

агітувати за чи проти кандидатів на відповідних виборах, а також публічно оцінювати діяльність кандидатів, організацій партій — суб'єктів виборчого процесу

Член ВК має інші права та обов'язки відповідно до Кодексу та законів України.

ВАЖЛИВО!

На час безпосереднього виконання обов'язків члена ВК (участь у засіданнях комісії, інших заходах на виконання цього Кодексу чи рішень комісії) на кожного члена ВК поширюються гарантії і компенсації, передбачені законодавством для працівників на час виконання ними державних або громадських обов'язків у робочий час.

Члени ВК звільняються від виконання службових обов'язків за місцем постійної роботи на час, необхідний для здійснення обов'язків члена комісії.

Підставою для звільнення від виконання службових обов'язків є письмове повідомлення голови, заступника голови чи секретаря відповідної ВК про скликання засідання комісії або рішення виборчої комісії **про залучення члена комісії до участі в інших заходах**, передбачених Кодексом.

Такі повідомлення або рішення повинні містити зазначення дати, часу та запланованої тривалості засідання виборчої комісії чи іншого заходу (ч. 5 ст. 38 ВКУ)

Члену ВК, який має порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком), **відповідна ВК забезпечує розумне пристосування у відповідності до індивідуальних потреб для безперешкодної участі у роботі комісії (ч. 7 ст. 38 ВКУ).**

На членів ТВК не поширюється дія законодавства з питань запобігання корупції.

ПРИСЯГА ЧЛЕНА ВК

Член виборчої комісії на першому засіданні виборчої комісії, в якому він бере участь, складає присягу. **Відмова скласти присяги означає відмову бути членом ВК!**

Особа, яка склала присягу, ставить свій підпис під текстом присяги. Цей документ є невід'ємною частиною документації відповідної виборчої комісії. Члену виборчої комісії після складення ним присяги видається посвідчення за підписом голови комісії вищого рівня за формою, затвердженою ЦВК.

Текст присяги члена комісії:

«Я, _____, *Шевченко Т.Г.* _____,
(прізвище, ім'я та по батькові)

беручи на себе повноваження члена виборчої комісії та усвідомлюючи свою високу відповідальність перед Українським народом, присягаю додержуватися Конституції та законів України, чесно і сумлінно виконувати свої обов'язки, виходячи з принципів верховенства права, законності, об'єктивності та неупередженості, забезпечувати реалізацію і захист виборчих прав громадян України.

ВАЖЛИВО!

Перед складанням присяги в обов'язковому порядку необхідно ознайомитись з майбутніми правами та обов'язками, які визначаються ч. 3-6 ст. 38 ВКУ.

УВАГА! Виборець може входити до складу лише однієї виборчої комісії, що здійснює підготовку та проведення відповідних виборів або інших виборів, що проводяться одночасно з ними.

НАПРИКЛАД, під час чергових місцевих виборів, виборець не може бути одночасно членом міської виборчої комісії та обласної виборчої комісії. Якщо разом з черговими місцевими виборами одночасно проводяться проміжні вибори народного депутата України, то виборець не може бути одночасно членом районної виборчої комісії та членом окружної виборчої комісії з проміжних виборів народного депутата України.

ПІДСТАВИ ДЛЯ ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ЧЛЕНА ВК

ВАЖЛИВО!

Відмова від складення присяги члена комісії, або ж порушення присяги члена виборчої комісії, що виявилось як систематичне невиконання покладених на нього обов'язків, засвідчене не менш як двома рішеннями з цього приводу виборчої комісії, до складу якої він входить — є підставами для дострокового припинення повноважень члена ТВК (п. 7,8 ч. 4 ст. 208 ВКУ).

Про дострокове припинення повноважень у зв'язку з відмовою від складення присяги члена комісії невідкладно повідомляється ЦВК або відповідна ТВК для прийняття рішення про зміни в складі відповідної виборчої комісії.

Окрім того, повноваження члена ТВК також припиняються достроково у разі: (ч. 4 ст. 208 ВКУ)

- 1) звернення члена ТВК з особистою заявою про складення повноважень члена комісії (така заява подається суб'єкту внесення кандидатури відповідного члена комісії);

ЦВК: просвіта

- 2) внесення подання про заміну члена виборчої комісії суб'єктом подання;
- 3) припиненням громадянства України;
- 4) вибуттям на період до дня виборів за межі відповідної адміністративно-територіальної одиниці, що унеможливує виконання обов'язків члена комісії;
- 5) реєстрація члена ТВК кандидатом у депутати місцевої ради, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидатом у народні депутати України;
- 6) реєстрація члена ТВК довіреною особою кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, кандидата у народні депутати України, представником політичної партії в ЦВК, уповноваженою особою політичної партії, представником місцевої організації партії в ТВК, офіційним спостерігачем;
- 7) **систематичного невиконання покладених на члена ТВК обов'язків або одноразового грубого порушення законодавства України** про місцеві вибори, що встановлено рішенням суду або рішеннями виборчої комісії, яка утворила відповідну комісію (сформувала її склад), **двох і більше неявок на засідання виборчої комісії без поважних причин або неявки на засідання виборчої комісії у день голосування;**
- 8) набрання щодо члена ВК законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення;
- 9) набуття членства в іншій виборчій комісії будь-якого рівня, якщо відповідний виборчий процес проводиться одночасно;
- 10) визнання члена виборчої комісії судом недієздатним або безвісно відсутнім;
- 11) виявлення обставин, що позбавляють особу права входити до складу виборчої комісії;
- 12) смерті або оголошення померлим члена ТВК.

У разі дострокового припинення повноважень голови, заступника голови, секретаря ТВК і невнесення суб'єктом подання, від якого було включено відповідну особу до складу виборчої комісії, інших кандидатур на заміну не пізніше ніж на наступний день з дня отримання повідомлення про виникнення підстав для припинення їх повноважень, але не пізніше останнього дня перед днем голосування, на відповідну посаду голови, заступника голови, секретаря виборчої комісії призначається інший член цієї комісії (ч. 8 ст. 208 ВКУ).

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ ТВК

Порядок організації роботи ТВК визначається ст. 36 Кодексу.

Основною формою роботи виборчої комісії є засідання

ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ЗАСІДАНЬ ВК

КОЛИ СКЛИКАЄТЬСЯ ЗАСІДАННЯ ВК?

- **Перше засідання** ВК скликається **не пізніш як на другий день** після дня її утворення (сформування нового складу).
- **Наступні** засідання скликаються **за необхідності**.

ЩО ПОТРІБНО ЗРОБИТИ, КОЛИ СКЛИКАЄТЬСЯ ЗАСІДАННЯ ВК?

- **Засідання ВК скликається з обов'язковим повідомленням усіх членів комісії про час, місце проведення засідання та його порядок денний.**

Повідомлення про засідання може здійснюватися телефоном, електронною поштою чи з використанням інших засобів телекомунікаційного зв'язку.

Зокрема, особа вважається повідомленою, **якщо відповідне повідомлення було надіслано на її контактний номер телефону, зазначений у поданні до складу відповідної ВК (ч. 5 ст. 36 ВКУ).**

- Членам ВК надаються проекти рішень комісії та необхідні матеріали, як правило, не пізніш як за день до дня проведення засідання комісії, але не пізніш як до початку засідання.

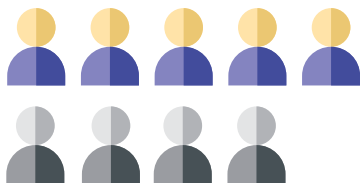
ХТО СКЛИКАЄ ЗАСІДАННЯ ВК?

Голова комісії	Засідання скликається головою ВК
Заступник комісії	Засідання скликається заступником голови ВК в разі відсутності голови ВК
Секретар комісії	Засідання скликається секретарем комісії в разі відсутності голови ВК та його заступника
1/3 від складу ВК	На письмову вимогу третини складу ВК, голова ВК або його заступник зобов'язаний скликати засідання комісії не пізніше наступного дня після отримання такої вимоги
ВК вищого рівня	У разі необхідності засідання виборчої комісії може бути скликане за рішенням виборчої комісії вищого рівня.

КОЛИ ЗАСІДАННЯ ВК Є ПОВНОВАЖНИМ?

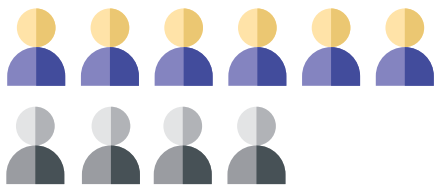

УВАГА! Засідання ВК є повноважним за умови присутності на ньому більше половини її складу (ч. 4, ст. 36 ВКУ).

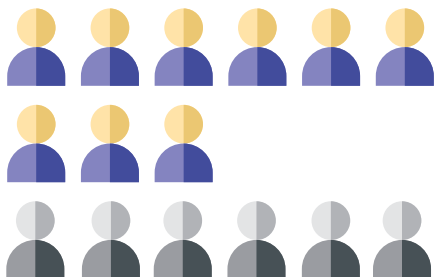

НАПРИКЛАД

Якщо до складу комісії входить дев'ять осіб — засідання буде повноважним за умови присутності на ньому п'яти членів комісії.

Якщо до складу комісії входить 10 осіб — засідання буде повноважним за умови присутності на ньому шести членів комісії.

Якщо до складу комісії входить 17 осіб — засідання буде повноважним за умови присутності на ньому дев'яти членів.

ХТО ВЕДЕ ЗАСІДАННЯ ВК?

- Голова комісії,
- або заступник голови комісії.
- У разі невиконання ними цієї функції комісія визначає із свого складу головуючого на засіданні.

ХТО МОЖЕ БУТИ ПРИСУТНІМ НА ЗАСІДАННІ ВК?

На засіданнях виборчої комісії мають право бути присутніми без дозволу та запрошень комісії:

Хто?	В якій кількості?
1	2
Члени ЦВК	Без обмежень
Працівники Секретаріату ЦВК	

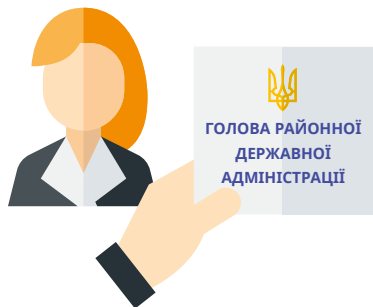
1	2
Працівники Служби розпорядника ДРВ	Без обмежень
Члени ВК вищого рівня	
Посадові особи територіального, регіонального представництва ЦВК	
Кандидати на відповідних виборах	
Офіційні спостерігачі від іноземних держав і міжнародних організацій	
Довірені особи кандидатів	Не більше 1-ї особи від 1-го кандидата, 1-єї організації партії
Уповноважені особи організацій партій — суб'єктів відповідного виборчого процесу	
Офіційні спостерігачі кандидатів, партій	
Офіційні спостерігачі від ГО, які отримали дозвіл мати офіційних спостерігачів на відповідних виборах	Не більше 2-х осіб від однієї організації
Представники ЗМІ	

УВАГА! На засіданнях ВК також мають право бути присутні особи, які супроводжують осіб, що мають право бути присутніми на засіданні ВК, які внаслідок порушення здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) потребують такого супроводження.

Окрім того, на засіданні виборчої комісії при розгляді заяви чи скарги мають право бути присутніми заявник, суб'єкт звернення зі скаргою, суб'єкт оскарження, заінтересовані особи, зазначені у скарзі, або представник заявника, суб'єкта звернення зі скаргою, суб'єкта оскарження, заінтересованої особи, зазначеної у скарзі.

УВАГА! Інші особи можуть бути присутніми на засіданні виборчої комісії тільки з дозволу або на запрошення цієї комісії, про що приймається рішення на засіданні комісії.

Варто звернути увагу на особливості порядку позбавлення права присутності офіційного спостерігача від ГО, який на відміну від інших суб'єктів виборчого процесу, передбачає необхідність виборчою комісією спочатку прийняття рішення щодо **попередження та лише у разі повторного або грубого порушення вимог ч. 10 ст. 60 ВКУ — **позбавлення права присутності**.**

Такими **підставами** позбавлення права присутності офіційного спостерігача відповідно до ч. 10 ст. 60 ВКУ є:

- 1) втручання в роботу ВК, вчинення дії, що порушують хід виборчого процесу або перешкоджають членам ВК здійснювати свої повноваження;
- 2) заповнення замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюлетень;
- 3) присутність при заповненні виборцем виборчого бюлетеня у кабіні (кімнаті) для таємного голосування або іншим чином порушення таємниці голосування.

Для інших суб'єктів та учасників виборчого процесу підставою для позбавлення права присутності є **неправомірне перешкоджання** проведенню засідання виборчої комісії.

У ч. 10 ст. 36 ВКУ зазначається, що рішення про позбавлення права присутності приймається не менше ніж двома третинами голосів від складу комісії. Варто зауважити, що комісія ухвалює рішення виключно на своїх засіданнях.

ЯК ВІДБУВАЄТЬСЯ ЗАСІДАННЯ ВК?

- На початку засідання голова ВК оголошує кількість присутніх членів комісії, список запрошених осіб, а також осіб, які мають право бути присутніми на засіданні комісії без дозволу та запрошення комісії.
- Проект порядку денного за пропозицією голови обговорюється. В разі необхідності внесення змін до порядку денного, голова вносить їх на розгляд з власної ініціативи або за ініціативою членів ВК. Кожна пропозиція обговорюється та затверджується окремим рішенням.

Питання порядку денного можуть бути вилучені з нього за ініціативою членів ВК, про що приймається окреме рішення. Проект порядку денного за пропозиціями членів ВК може бути доповнений питанням під час його обговорення.

- По завершенню обговорення порядок денний затверджується протокольним рішенням ВК.
- Далі відбувається почерговий розгляд питань порядку денного, який складається з доповіді члена ВК, запитань та відповідей, внесення та розгляду пропозицій, а також голосування.

ЗАСІДАННЯ ВК

ОГОЛОШЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ПРИСУТНІХ ТА ЗАПРОШЕНИХ

ОБГОВОРЕННЯ ПОРЯДКУ ДЕННОГО ЗАСІДАННЯ

ЗАТВЕРДЖЕННЯ ПОРЯДКУ ДЕННОГО ЗАСІДАННЯ

ПОЧЕРГОВИЙ РОЗГЛЯД ПИТАНЬ ПОРЯДКУ ДЕННОГО

ЯК ПРИЙМАЮТЬСЯ РІШЕННЯ ВК

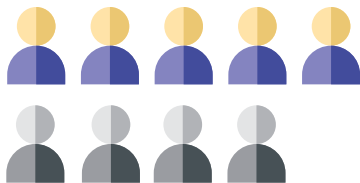
Рішення ВК приймається відкритим голосуванням більшістю голосів від складу комісії.

ВАЖЛИВО!

В день голосування, під час встановлення підсумків голосування в межах виборчого округу, якщо на засіданні ВК **присутні менше, ніж 2/3 від складу комісії — рішення приймається не менше, як 2/3 від присутніх** на засіданні комісії (ч. 12 ст. 36 ВКУ).

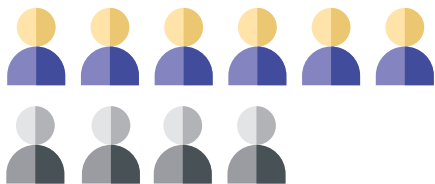
Рішення виборчої комісії набирає чинності з моменту його прийняття (ч. 12 ст. 36 ВКУ).

Рішення виборчої комісії, прийняте в межах її повноважень, є обов'язковим для виконання (ч. 14 ст. 36 ВКУ).

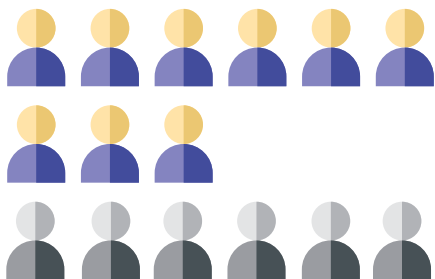

НАПРИКЛАД

Якщо до складу комісії входить дев'ять осіб, і на засіданні присутні п'ять її членів, то «ЗА» прийняття рішення мають проголосувати всі п'ятеро присутніх членів ВК.

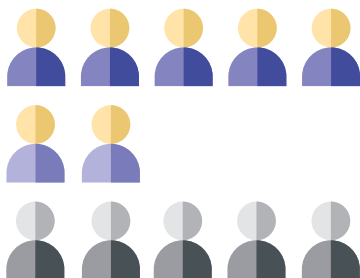

Якщо до складу комісії входить 10 осіб і на засіданні присутні шість її членів, то «ЗА» прийняття рішення мають проголосувати всі шестеро присутніх членів.

Якщо до складу комісії входить 17 осіб, і на засіданні присутні дев'ять її членів, то ЗА прийняття рішення мають проголосувати всі дев'ятеро присутніх членів.

В день голосування, під час встановлення підсумків голосування в межах виборчого округу

Якщо до складу комісії входить 12 осіб, на засіданні під час встановлення підсумків голосування в межах виборчого округу присутні сім її членів, «ЗА» прийняття рішення в такому випадку має проголосувати не менше п'яти членів комісії.

ВАЖЛИВО!

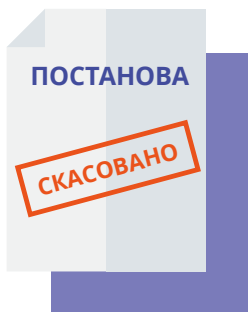
Виборча комісія на вимогу трьох членів комісії, а також за рішенням ВК вищого рівня зобов'язана розглянути на своєму засіданні питання, що належать до її повноважень, не пізніш як у триденний строк, але не пізніше дня виборів, а в день виборів, — невідкладно після завершення голосування (ч. 11 ст. 36 ВКУ).

Окрема думка члена ТВК

Член виборчої комісії, який бере участь у її засіданні і не згоден з рішенням, прийнятим комісією, має право протягом двох днів після засідання, на якому було прийнято рішення, у письмовій формі висловити окрему думку, яка додається до протоколу відповідного засідання виборчої комісії.

СКАСУВАННЯ РІШЕННЯ ВК

Рішення ВК, що суперечить законодавству України або прийнято з перевищенням її повноважень, може бути скасовано ВК вищого рівня або судом (ч.15 ст. 36 ВКУ).

У такому разі ВК вищого рівня має право прийняти рішення по суті питання.

ДОКУМЕНТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТВК

Порядок документування діяльності ВК встановлено ст. 37 Кодексу, а також Порядком організації роботи та ведення діловодства виборчих комісій з виборів Президента України, народних депутатів України, місцевих виборів, затвердженим постановою ЦВК від 10 серпня 2020 року № 173.

СЕКРЕТАР

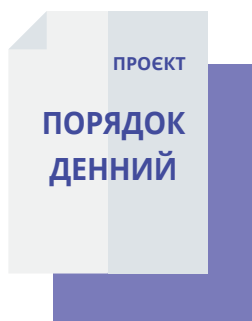
Забезпечує організацію ведення діловодства ВК

ГОЛОВА

Відповідає за стан ведення діловодства

ПІДГОТОВКА ДО ЗАСІДАННЯ

- Не пізніше, ніж за день до проведення засідання **готує секретар** ВК згідно з планом роботи та **за дорученням голови** ВК, а також з урахуванням пропозицій членів ВК.
- Проект порядку денного **погоджується з головою** ВК.
- Інформація про дату, час проведення, порядок денний засідання ВК розміщується на стенді офіційних матеріалів комісії, як правило, не пізніше останнього дня перед днем засідання ВК

Матеріали до питань порядку денного.

Для
РОЗГЛЯДУ
НА ЗАСІДАННІ
ВК

- Матеріали до питань порядку денного засідання складаються з проєкту постанови та додатків до неї.
- **Проєкт рішення виборчої комісії готує член комісії відповідно до наданого доручення голови комісії**, до якого долучає всі необхідні документи, а також перелік осіб, які повинні бути запрошені на засідання виборчої комісії, та передає відповідні матеріали (проєкт рішення) голові комісії.
- **Після ознайомлення з підготовленими матеріалами голова комісії вчиняє на проєкті постанови відповідну резолюцію** ("для розгляду на засіданні комісії") та передає їх секретарю, який забезпечує комплектність матеріалів до питань порядку денного для членів комісії.

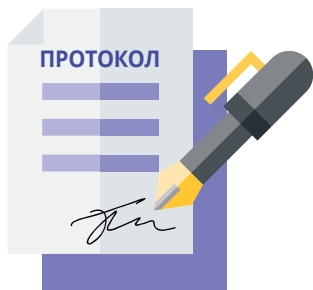
ОРІЄНТОВНИЙ ПОРЯДОК ДЕННИЙ ПЕРШОГО ЗАСІДАННЯ ВК

Проект

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

- розподіл обов'язків між членами ВК;
- виконання головою, заступником голови, секретарем або в разі їх відмови іншим членом ВК (загалом не більше трьох) повноважень у комісії на платній основі;
- забезпечення ВК необхідним приміщенням, транспортними засобами, засобами зв'язку, обладнанням, інвентарем, оргтехнікою, іншими матеріальними цінностями;
- режим роботи ВК та графік чергувань членів ВК;
- залучення відповідних фахівців, технічних працівників для організаційного, правового, технічного забезпечення здійснення повноважень комісії

ПРОТОКОЛ ЗАСІДАННЯ ВК

Веде та оформлює — секретар ВК

Підписує — головуючий на засіданні та секретар ВК

Має право підписати — інші члени ВК

Надається для ознайомлення (не пізніше наступного засідання) — іншим членам ВК, суб'єктам виборчого процесу на їх вимогу

До протоколу засідання долучаються оригінали документів, прийнятих на засіданні, а також окремі думки членів комісії.

Зразок

_____ (назва виборів)

_____ (дата проведення виборів)

ПРОТОКОЛ

засідання _____

(повна назва виборчої комісії із зазначенням регіону)

_____ (місце прийняття — назва населеного пункту)

_____ год _____ хв

" _____ " _____ 20__ року

(час, дата прийняття)

Усього членів комісії: _____ осіб.

Присутні на засіданні члени комісії: _____

(прізвище, ініціали імені та по батькові)

Запрошені на засідання: _____

(посада, прізвище, ініціали імені та по батькові або за списком, що додається)

Присутні на засіданні: _____

(посада, прізвище, ініціали імені та по батькові або за списком, що додається)

(За потреби на початку засідання розглядаються питання про визначення головуючого на засіданні, секретаря засідання, надання дозволу особам бути присутніми на засіданні виборчої комісії, з яких приймаються протокольні рішення)

Обговорення та затвердження порядку денного засідання комісії.

Слухали: _____

(посада, прізвище, ініціали імені та по батькові
головуючого на засіданні)

Який(а) запропонував(ла) включити до порядку денного засідання комісії такі питання:

1. _____

(перелік питань, включених до проєкту порядку денного)

2. _____

Виступили: _____

(прізвище, ініціали імені та по батькові осіб, які виступили,
короткий зміст кожного виступу)

Вирішили: _____

(зміст протокольного рішення)

За це рішення проголосували:

За _____

(цифрами і прописом)

Проти _____

(цифрами і прописом)

Утрималися _____

(цифрами і прописом)

ПОРЯДОК ДЕННИЙ:

1. _____
(перелік питань порядку денного)

2. _____

1. Слухали: _____
(зміст питання)

_____ (посада, прізвище, ініціали імені та по батькові доповідача)
_____ (короткий зміст виступу)

Виступили: _____
(прізвище, ініціали імені та по батькові осіб, які виступили,
короткий зміст кожного виступу)

Вирішили (постановили): _____
(зміст рішення (постанови, протокольного рішення))

За це рішення проголосували:

За _____
(цифрами і прописом)

Проти _____
(цифрами і прописом)

Утрималися _____
(цифрами і прописом)

Постанова № _____ додається.

2. Слухали: _____
(зміст питання)

_____ (посада, прізвище, ініціали імені та по батькові доповідача)
_____ (короткий зміст виступу)

Виступили: _____
(прізвище, ініціали імені та по батькові осіб, які виступили,
короткий зміст кожного виступу)

Вирішили (постановили): _____
(зміст рішення (постанови, протокольного рішення))

За це рішення проголосували:

За _____
(цифрами і прописом)

Проти _____
(цифрами і прописом)

Утрималися _____
(цифрами і прописом)

Постанова № _____ додається.

_____ (головуючий на засіданні) _____ (підпис) _____ (ініціал імені, прізвище)

_____ (секретар комісії (секретар засідання)) _____ (підпис) _____ (ініціал імені, прізвище)

МП

ОФОРМЛЕННЯ РІШЕНЬ ВК

Рішення ВК з **питань порядку денного** ухвалюється у формі **постанови**, а з питань поточної діяльності ВК може приймати **протокольні рішення**.

Зміст протокольних рішень заноситься до протоколу засідання комісії та не оформлюється окремим документом.

Постанови комісії оформлюються окремим документом.

Постанова ВК має містити:

- найменування комісії;
- найменування постанови;
- час, дату та місце її прийняття;
- порядковий номер;
- мотивувальну частину;
- нормативно-правове обґрунтування;
- резолютивну частину.

Мотивувальна частина — посилання на обставини, що зумовили розгляд питання на засіданні, встановлені факти та підстави для ухвалення рішення.

Нормативно-правове обґрунтування — посилання на положення нормативно-правових актів або рішення (положення рішень) Центральної виборчої комісії чи територіальної виборчої комісії або судові рішення, якими керувалася комісія при прийнятті постанови.

Резолютивна частина — рішення ВК з розглянутого питання, сформульоване у вигляді висновку із зазначенням завдань і заходів, спрямованих на реалізацію повноважень комісії з питання, що розглядається.

Постанова підписується головою комісії (головуючим на засіданні) та секретарем комісії (секретарем засідання). Постанови мають наскрізну нумерацію.

Зразок

_____ (назва виборів)

_____ (дата проведення виборів)

_____ (повна назва виборчої комісії із зазначенням регіону)

ПОСТАНОВА

_____ (місце прийняття — назва населеного пункту)

_____ ГОД _____ ХВ

" _____ " _____ 20__ року
(час, дата прийняття)

№ _____

_____ (найменування (відображає основний зміст постанови))

_____ (мотивувальна частина (посилання на обставини, що зумовили розгляд питання на засіданні виборчої комісії, встановлені факти та підстави для ухвалення рішення))

_____ (нормативно-правове обґрунтування (посилання на положення нормативно-правових актів або рішення (положення рішень) Центральної виборчої комісії чи територіальної виборчої комісії або судові рішення, якими керувалася комісія під час прийняття постанови))

ПОСТАНОВЛЯЄ:

_____ (назва виборчої комісії)

_____ (резольютивна частина (рішення виборчої комісії, викладене у формі висновку із зазначенням завдань і заходів, спрямованих на реалізацію повноважень комісії з питання, що розглядається, вказівки на необхідність доведення змісту постанови до суб'єктів, на яких поширюється її дія, виконавців, осіб, на яких покладається контроль за виконанням документа, строки його виконання, додатки))

_____ (головуючий на засіданні)

_____ (підпис)

_____ (ініціал імені, прізвище)

_____ (секретар комісії (секретар засідання))

_____ (підпис)

_____ (ініціал імені, прізвище)

МП

ОПРИЛЮДНЕННЯ РІШЕНЬ ВК

Всі постанови виборчої комісії вивішуються на стенді офіційних матеріалів комісії.

Не пізніше 11 години
наступного дня

Якщо рішення прийнято не
пізніше, ніж в п'ятницю перед
днем голосування

Не пізніше, ніж через
4 години після
завершення засідання

Якщо рішення прийнято
напередодні дня голосування,
в день голосування та під
час встановлення підсумків
голосування

Постанова у цей самий строк доводиться також до відома суб'єктів процесу, яких вона стосується.

Копія постанови, скріплена печаткою, засвідчена головою та секретарем на його вимогу видається суб'єкту виборчого процесу, якого вона стосується, **не пізніше, ніж через 4 години** після її прийняття (напередодні дня голосування та **в день голосування — невідкладно**).

СТЕНД ОФІЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ

ПОСТАНОВА
№1

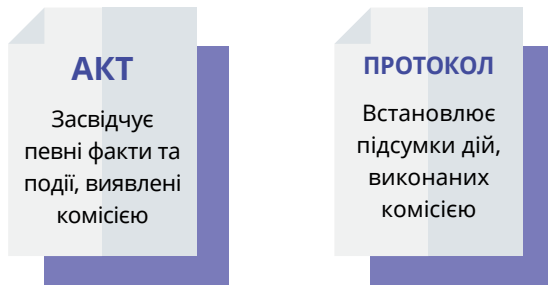
ПОСТАНОВА
№2

ПОСТАНОВА
№3

Стенд офіційних матеріалів облаштовується в приміщенні ТВК, у місці, вільно доступному для відвідувачів.

АКТИ ТА ПРОТОКОЛИ ВК

Акти і протоколи ВК складаються у випадках, передбачених ВКУ, за формами, встановленими Постановами ЦВК

Кількість примірників актів та протоколів також визначається ВКУ та Постановами ЦВК.

ВАЖЛИВО!

- Акти та протоколи підписуються всіма присутніми на засіданні членами ВК та скріплюється печаткою ВК
- Перший примірник також мають право підписати присутні на засіданні суб'єкти виборчого процесу

ПОРЯДОК НАДАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ВИБОРЧИМИ КОМІСІЯМИ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ВИБОРЧІЙ КОМІСІЇ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

ТВК відповідно до вимог Кодексу інформують ЦВК про хід підготовки та проведення місцевих виборів шляхом надання відомостей, зокрема, про реєстрацію кандидатів у депутати та на посаду сільського, селищного, міського голови, про скасування реєстрації кандидатів у депутати та на посаду сільського, селищного, міського голови, про обраних депутатів та сільських, селищних, міських голів, скасування реєстрації усіх кандидатів у депутати від організації партії у єдиному багатомандатному окрузі в порядку, встановленому ЦВК.

Порядок передачі такої інформації, **встановлюється ЦВК.**

ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ТВК

ПОРЯДОК ФОРМУВАННЯ ТА СТРОКИ

Порядок формування ТВК визначений в ст. 203 Кодексу.

Яка комісія формує?	Які ТВК?	Коли?	Хто має право подавати кандидатур?	Які строки подання кандидатур?
ЦВК	<ul style="list-style-type: none"> ● Обласні ТВК ● Районні ТВК ● Міські ТВК ● Районні у місті Києві 	Не пізніше як за 75 днів до дня чергових виборів	<ul style="list-style-type: none"> ● Обласні ● Районні ● Міські ● Районні у місті Києві організації партій, зазначені у частині 2 статті 203 Кодексу^{1, 2} 	Не раніше ніж за 90 днів та не пізніше як за 80 днів до дня чергових виборів (ч.4 ст.203 ВКУ)
Районні ТВК	Сільські ТВК селищні ТВК	Не пізніше як за 60 днів до дня чергових виборів	Районні організації партій ³	Не пізніше як за 65 днів до дня чергових виборів (ч.6 ст.203 ВКУ)
Міські ТВК (у містах з районним поділом) ⁴	Районні у місті ТВК	Не пізніше як за 60 днів до дня чергових виборів	Міські (міст з районним поділом) організації партій ⁵	Не пізніше як за 65 днів до дня чергових виборів (ч.7 ст.203 ВКУ)

¹ У разі відсутності у структурі відповідної партії районної у місті Києві організації партії — міська міста Києва організація партії.

² А в разі відсутності перелічених організацій партії у структурі відповідної партії — обласна організація цієї партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм.

³ А у разі їх відсутності у структурі відповідної партії — обласна організація цієї партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм.

⁴ Виключення: місто Київ.

⁵ А у разі їх відсутності у структурі відповідної партії — обласна організація цієї партії згідно з існуючим адміністративно-територіальним устроєм.

У разі призначення **перших виборів** депутатів місцевої ради, сільського, селищного, міського голови ТВК утворюється в порядку, встановленому Кодексом та Порядком, затвердженим Постановою ЦВК від 25 червня 2020 року № 113 (зі змінами від 24 липня 2020 року) **не пізніше ніж за 55 днів до дня виборів** на підставі подань, які вносяться не пізніше як за 60 днів до дня виборів (п. 31 П. 113).

ВАЖЛИВО!

Склад ТВК формується за поданнями зареєстрованих у встановленому законом порядку організацій партій у кількості **не менше 9 і не більше 18 осіб** (ч.1 ст. 203 ВКУ).

ПРАВО ПОДАННЯ КАНДИДАТУР

Право подання кандидатур до складу ТВК мають (ч.2 ст. 203 ВКУ):

Суб'єкт подання кандидатур	Кількість кандидатур, яку мають право подати	Включаються обов'язково/ за результатами жеребкування
організація партії, про утворення депутатської фракції якої оголошено на першій черговій сесії ВРУ поточного скликання	не більше ніж 2	кандидатури включаються обов'язково
організація партії, яка уклала угоду про політичну співпрацю на відповідних місцевих виборах з депутатською групою, про утворення якої оголошено на сесії ВРУ не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори	не більше ніж 1	кандидатура включається обов'язково
зареєстрована в установленому законом порядку у відповідній адміністративно-територіальній одиниці організація партії	не більше ніж 1	кандидатура включається за результатами жеребкування, яке проводиться виборчою комісією, яка формує склад відповідної ТВК

ДО ВІДОМА!

На першій черговій сесії Верховної Ради України 9 скликання було оголошено про утворення наступних депутатських фракцій:

- Фракція політичної партії «Слуга народу»
- Фракція політичної партії «Опозиційна платформа — За життя»
- Фракція політичної партії «Європейська солідарність»
- Фракція політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»
- Фракція політичної партії «Голос»

Політичні партії, організації яких уклали угоду про політичну співпрацю на відповідних місцевих виборах з депутатськими групами «Довіра» та «За майбутнє»:

- політична партія “Солідарність жінок України”
- політична партія “За майбутнє”

ФОРМА ПОДАННЯ

Подання щодо кандидатур до складу ТВК вноситься на паперовому носії та в електронному вигляді за підписом керівника організації партії та скріплюється печаткою організації партії або печаткою організації партії вищого рівня (ч. 10 ст. 203 ВКУ). Форма подання встановлена постановою ЦВК від 24 липня 2020 року № 137.

У поданні зазначаються (ч. 10 ст. 203 ВКУ):

- 1) Прізвище, ім'я, по батькові кандидатури;
- 2) число, місяць, рік народження;
- 3) громадянство особи;
- 4) освіта;
- 5) володіння державною мовою;
- 6) місце роботи (заняття), посада;
- 7) місце проживання (адреса житла) особи;
- 8) контактні телефони;

- 9) наявність досвіду роботи у виборчих комісіях;
- 10) відомості про відсутність у особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину, яка не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

До подання додаються ксерокопії паспорта громадянина України кожної запропонованої особи (копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України);

ВК для уточнення в разі виявлення одночасного внесення однієї і тієї ж кандидатури до складу виборчої комісії від декількох суб'єктів подань **може попросити надати заяви осіб**, запропонованих до складу ТВК, **про згоду на участь у роботі виборчої комісії** від відповідного суб'єкта подання, **про згоду виконувати посадові обов'язки голови, заступника голови або секретаря** виборчої комісії, **про ненадання згоди на участь у роботі виборчої комісії іншим суб'єктам подання** на відповідних виборах. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі ТВК від відповідного суб'єкта подання відповідна ВК відхиляє кандидатуру такої особи (ч. 9. ст. 203 ВКУ).

УТВОРЕННЯ ТВК

ВАЖЛИВО!

Кандидатури, внесені до складу ТВК, можуть бути відхилені лише з підстав

- їх невідповідності вимогам до членів ВК (ТВК приймає відповідне рішення),
- некомплектності документів подання (ТВК приймає відповідне рішення),
- порушення строків подання (ТВК приймає відповідне рішення),
- застосування механізму жеребкування (ТВК не приймає відповідне рішення).

Технічні описки та неточності, допущені у поданні, не є підставою для відхилення внесених кандидатур. У разі виявлення технічних помилок та неточностей при зазначенні у поданні прізвища, імені, по батькові, дати її народження — в постанові про утворення ТВК зазначаються відомості на підставі

Вимоги до членів ВК (ст. 34 ВКУ):

- мати право голосу на відповідних виборах,
- входити до складу лише однієї ВК,
- не бути кандидатом на відповідних виборах,
- не бути довіреною особою кандидата у депутати до місцевої ради, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови,
- не бути представником організації партії у виборчих комісіях,
- не бути уповноваженою особою організації партії,
- не бути офіційним спостерігачем,
- не бути посадовою та службовою особою органів державної влади, органів влади АРК та ОМС,
- не бути суддею, працівником судів,
- не бути працівником правоохоронних органів,

- не утримуватись в установах виконання покарань чи слідчих ізоляторах,
- не мати судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину чи кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку,
- секретар ТВК має володіти державною мовою.

У разі якщо подання щодо кандидатур до складу ТВК не надійшли в установлені строки або до складу ТВК запропоновано менше 9 осіб, склад ТВК формується за поданням голови відповідної ВК за пропозиціями членів комісії з обов'язковим включенням кандидатур від суб'єктів подання, якщо такі є (ч. 16 ст. 203 ВКУ).

ЖЕРЕБКУВАННЯ

Порядок жеребкування щодо включення кандидатур до складу ТВК затверджений постановою ЦВК від 25 червня 2020 року № 113 (зі змінами від 24 липня 2020 року) (далі — П. 113).

Жеребкування **проводиться щодо вакантних місць** в складі ТВК.

Кількість вакантних місць встановлюється знаходженням різниці між максимально можливою кількістю членів відповідної ТВК та кількістю кандидатур, які включаються до складу ТВК обов'язково (п. 8 П. 113).

Візуалізація формули:

$$\left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{ВАКАНТНИХ} \\ \text{МІСЦЬ} \end{array} \right] = 18 - \left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ КАНДИДАТУР,} \\ \text{ЯКІ ВКЛЮЧАЮТЬСЯ ДО СКЛАДУ} \\ \text{ТВК ОБОВ'ЯЗКОВО} \end{array} \right]$$

Жеребкування проводиться на засіданні виборчої комісії, яка формує склад ТВК, після закінчення кінцевого строку внесення подань щодо кандидатур до складу відповідних ТВК та до формування складу таких комісій (п. 7 П. 113).

ДО ПОЧАТКУ ЗАСІДАННЯ ПО ЖЕРЕБКУВАННЮ має бути

- складений список кандидатур для кожної ТВК;

Для проведення жеребкування окремо для кожної ТВК складається список кандидатур, які відповідають вимогам Кодексу та можуть бути включені до її складу за результатами жеребкування, у вигляді таблиці.

Кандидатури включаються до списку в алфавітному порядку із зазначенням їх прізвищ, власних імен (усіх власних імен), по батькові (за наявності), повної назви організації партії, яка подала цю кандидатуру.

У разі коли дві або більше кандидатури мають однакові прізвища, власні імена (усі власні імена) по батькові (за наявності), тобто є повними тезками, такі кандидатури включаються до списку в порядку зростання дати їх народження.

Список також обов'язково містить порядковий номер кандидатури та графу для фіксації результатів жеребкування, в якій проставляється відмітка про включення такої кандидатури до складу комісії в результаті проведення жеребкування.

Виборча комісія, яка формує склад інших ТВК, забезпечує можливість ознайомлення представників суб'єктів подання кандидатур із відповідними списками (п. 11 П. 113)

- підготовлений пристрій для жеребкування та жеребки (для визначення кількості жеребків комісія має визначити, до складу якої ТВК запропонували найбільшу кількість кандидатур та взяти саме таку кількість жеребків);

Жеребкування проводиться за допомогою барабана, скриньки або іншого пристрою, який дає змогу провести жеребкування. Жеребками можуть слугувати однакові за розміром та кольором аркуші паперу, картки, кульки тощо. На кожному жеребку має бути нанесений один з порядкових номерів згідно зі списком кандидатур.

ВАЖЛИВО!

Якщо на жеребках можна прочитати порядковий номер до моменту їх діставання з пристрою для жеребкування, пристрій має бути з непрозорого матеріалу.

Якщо ж з порядковими номерами неможливо ознайомитись до моменту діставання жеребка з пристрою для жеребкування, пристрій може бути з прозорого матеріалу. Підготовка пристрою та жеребків має бути зроблена до початку засідання, на якому відбуватиметься жеребкування (п. 12 П. 113).

ДО ПОЧАТКУ ПРОЦЕДУРИ ЖЕРЕБКУВАННЯ протокольним рішенням має бути визначений (п. 13 П. 113)

- член комісії для фіксування результатів жеребкування;
- член комісії або особа з числа залучених працівників для діставання жеребків із пристрою, оголошення та демонстрації присутнім на засіданні комісії нанесеного на кожному жеребку порядкового номера;
- член комісії або особа з числа залучених працівників для виконання технічної роботи (вкидання жеребків у пристрій, його обертання, розкриття конвертів тощо);
- два члени комісії для опрацювання результатів жеребкування.

ПЕРЕД ПОЧАТКОМ ПРОЦЕДУРИ ЖЕРЕБКУВАННЯ голова ТВК/головуючий на засіданні ТВК/інший член ТВК за дорученням голови/головуючого на засіданні ТВК оголошує:

- 1) максимальний граничний склад кожної ТВК, в межах якого буде сформовано її склад,
- 2) кількість кандидатур, які включаються до складу ТВК обов'язково,
- 3) кількість кандидатур, які можуть бути включені за результатами жеребкування.

ПОРЯДОК ЖЕРЕБКУВАННЯ

1. Жеребки поміщаються в пристрій для жеребкування та перемішуються.

ВАЖЛИВО!

Присутні на засіданні комісії представники суб'єктів подання кандидатур до складу ТВК перед поміщенням жеребків у пристрій можуть їх оглянути.

2. Визначена ТВК особа дістає з пристрою жеребок, демонструючи та оголошуючи нанесений на ньому номер. Такі номери заносяться до відповідної відомості в порядку визначеної жеребкуванням черговості (п. 14 П. 113).

ВАЖЛИВО!

Процедура жеребкування проводиться **один раз щодо всіх ТВК одночасно** (п.15 П.113). З пристрою для жеребкування дістаються окремо по одному всі жеребки.

Виключення становить тільки ситуація, коли жеребкування проводиться щодо однієї ТВК. В такому випадку визначення кандидатур до її складу припиняється після заповнення всіх вакантних місць у цій комісії, для чого з пристрою дістаються жеребки у кількості, що дорівнює кількості вакантних місць у складі ТВК (п.18 П.113).

3. Після діставання із пристрою для жеребкування останнього жеребка згідно з установленою черговістю визначається послідовність включення кандидатур до складу кожної ТВК.
4. Два визначені для опрацювання результатів жеребкування члени ТВК послідовно — у порядку черговості визначеній жеребкуванням — перевіряють у списку кандидатур кожної ТВК наявність кандидатури з відповідним номером і в графі для фіксації результатів жеребкування проти зазначеної кандидатури роблять відповідну відмітку.
5. Після заповнення всіх вакантних місць у складі відповідної ТВК список передається голові (головуючому на засіданні) виборчої комісії, який оголошує прізвища осіб, які включаються до складу комісії за результатами жеребкування, зазначаючи суб'єктів їх подання.

ВАЖЛИВО!

В цей час процедура опрацювання результатів жеребкування членами виборчої комісії продовжується щодо наступних комісій. Така процедура повторюється стосовно кожної ТВК і завершується після заповнення вакантних місць у всіх ВК.

6. Після закінчення процедури жеребкування ТВК складає список осіб, які включаються до складу кожної ТВК (п. 17 П. 113).

До таких списків включаються:

1. особи, що підлягають обов'язковому включенню до складу ТВК (за умови наявності відповідних подань та їх відповідності встановленим Кодексом вимогам),
2. особи, визначені за результатами жеребкування.

Особи, внесені до таких списків, підлягають включенню до складу ТВК під час їх формування.

7. Одночасно з цим ТВК **призначає керівний склад ВК.**

ВАЖЛИВО!

Голова, заступник голови та секретар ТВК мають призначатися від різних суб'єктів подання кандидатур (ч.14 ст.203).

Якщо до складу ТВК включено дві особи від однієї організації партії, ці особи не можуть бути одночасно призначені на керівні посади в такій ТВК.

ДО ВІДОМА!

Така ситуація можлива, якщо одна кандидатура була подана від організації партії, про утворення депутатської фракції якої оголошено на першій черговій сесії ВРУ поточного скликання, і яка підлягала обов'язковому включенню, а друга — від зареєстрованої в установленому законом порядку у відповідній адміністративно-територіальній одиниці організації цієї партії, включена за результатами жеребкування.

8. Результати жеребкування вносяться до протоколу засідання ТВК (п. 19 П. 113).

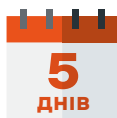
Рішення про утворення ТВК оприлюднюється відповідною ТВК, яка її сформувала, з відомостями про її склад у спосіб, визначений цією ТВК, не пізніше наступного дня з дня утворення комісії. ТВК має також оприлюднювати рішення про заміни у складі ТВК в порядку та строки, встановлені ст. 203 Кодексу (ч. 15 ст. 203 ВКУ)

ФІНАНСОВЕ, МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВК. ОПЛАТА ПРАЦІ ЧЛЕНІВ ВК

Фінансове забезпечення підготовки і проведення місцевих виборів за рахунок коштів відповідного місцевого бюджету, отриманих як цільова субвенція з Державного бюджету України, здійснюється територіальною виборчою комісією (ч. 1 ст. 210 ВКУ).

ТВК є розпорядником бюджетних коштів відповідно до затвердженого нею єдиного кошторису видатків.

КОШТОРИС

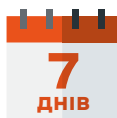

ТВК має скласти кошторис **у п'ятиденний строк** із дня формування її складу. Кошторис складається відповідно до середніх норм видатків, затверджених ЦВК, із включенням до нього видатків відповідної ТВК та видатків ДВК. (ч. 6 ст. 210 ВКУ)

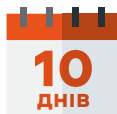
ВАЖЛИВО!

Затверджений кошторис повинен включати, зокрема, витрати на найм (оренду) відповідних приміщень, на оплату праці членів комісій та осіб, які залучаються до роботи у виборчій комісії, видатки, пов'язані із забезпеченням здійснення повноважень ВК. (ч. 1 ст. 210 ВКУ)

ПІСЛЯ ОФІЦІЙНОГО ОПРИЛЮДНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ:

ТВК зобов'язана не пізніше як **у тижневий строк** з дня оприлюднення результатів повернути не використані нею бюджетні кошти в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України (ч. 8 ст. 210 ВКУ).

ТВК складає та подає **в десятиденний строк** з дня оприлюднення результатів до відповідної місцевої ради фінансовий звіт про надходження та використання коштів місцевого бюджету (ч. 9 ст. 210 ВКУ).

МАТЕРІАЛЬНО- ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОБОТИ КОМІСІЙ

Органи державної влади, органи влади Автономної Республіки Крим та органи місцевого самоврядування, їх посадові та службові особи в межах своїх повноважень зобов'язані сприяти виборчим комісіям у реалізації їхніх повноважень (ч. 1 ст. 211 ВКУ), зокрема:

- 1) надавати необхідні приміщення та повідомляти про їх місцезнаходження (адреси) ВК, що формує відповідну ВК, не пізніше як за один день до її формування;
Розмір оренди приміщень недержавної власності встановлюється договором оренди.
- 2) забезпечувати охорону наданих приміщень;
- 3) забезпечувати охорону виборчих бюлетенів та іншої виборчої документації;
- 4) надавати транспортні засоби* і засоби зв'язку (з оплатою послуг щодо їх підключення)**, обладнання, інвентар, оргтехніку, що підлягають поверненню після припинення повноважень ВК.

* згідно з установленими ЦВК нормами та переліком.

** порядок оплати або відшкодування зазначених послуг встановлюється Кабінетом Міністрів України. Вартість зазначених послуг оплачується за діючими на момент проведення виборів тарифами.

Органи Національної поліції України за зверненням ТВК, регіональних, територіальних представництв ЦВК зобов'язані забезпечити цілодобову охорону приміщення відповідної ВК, а також у разі необхідності, за зверненням ЦВК, — органів ведення ДРВ.

ЗАЛУЧЕНІ СПЕЦІАЛІСТИ

Для організаційного, правового, інформаційного, технічного забезпечення здійснення повноважень ТВК під час підготовки та проведення місцевих виборів можуть залучатися відповідні спеціалісти, експерти та технічні працівники.

Залучення до роботи в комісії конкретних осіб здійснюється шляхом **укладання цивільно-правового договору** головою ТВК, а в разі його відсутності — заступником голови комісії та залученою особою.

Порядок залучення та форми цивільно-правових договорів із залученими спеціалістами встановлює Постанова ЦВК від 25 червня 2020 року № 111.

ОПЛАТА ПРАЦІ ЧЛЕНІВ ВК

Українське законодавство гарантує оплату роботи всіх членів ВК у день виборів та у дні встановлення підсумків голосування і результатів виборів. Робота у зазначені дні оплачується у розмірі та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України (ч. 5 ст. 212 ВКУ). Також членам ВК у межах загальної економії фонду оплати праці, передбаченого кошторисом видатків відповідної ВК, може бути нарахована і виплачена одноразова грошова винагорода в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України. (ч. 4 ст. 212 ВКУ)

ОДНОЧАСНО З ТИМ,

ТВК може прийняти рішення, що голова, заступник голови і секретар відповідної ТВК протягом виборчого процесу будуть виконувати свої повноваження у ТВК **на платній основі на підставі цивільно-правового договору** між ними і виборчою комісією (ч. 1 ст. 212 ВКУ).

3

В разі відмови голови, заступника голови та/або секретаря виконувати повноваження на платній основі **можуть інші члени ТВК**. Загальна кількість членів ТВК, що будуть виконувати повноваження на платній основі має бути **не більше трьох осіб для кожної комісії**.

ЦВК: просвіта

Зазначені особи на цей період увільняються від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи із збереженням стажу роботи.

ВАЖЛИВО!

ДВК також може визначити своїм рішенням членів відповідної ДВК, які виконуватимуть свої повноваження на платній основі протягом виборчого процесу. Таке рішення має затверджуватись ТВК, яка здійснює фінансове забезпечення вказаної ДВК. Загальна кількість членів ДВК, що будуть виконувати повноваження на платній основі має бути не більше двох осіб для кожної комісії.

ОПЛАТА ПРАЦІ ЧЛЕНА ВК:

- не нижча від середньої заробітної плати за основним місцем роботи;
Якщо член ВК був **звільнений від виконання виробничих або службових обов'язків за основним місцем роботи**, оплата його праці з підготовки і проведення місцевих виборів не може бути нижчою від його середньої заробітної плати за основним місцем роботи та більшою за розмір заробітної плати відповідного сільського, селищного, міського голови або голови відповідної ради. (ч. 3 ст. 212 ВКУ)
- не нижча від розміру мінімальної заробітної плати;
Оплата праці члена ВК, який є **пенсіонером** або особою, яка **тимчасово не працює**, не може бути нижчою від розміру мінімальної заробітної плати, встановленого на момент її нарахування (ч. 3 ст. 212 ВКУ).
- не є підставою для обмеження розміру отримуваної пенсії;
Оплата праці членів ВК, які є **пенсіонерами**, не може бути підставою для обмеження розміру отримуваної ними пенсії.
- не є підставою для зняття з обліку в державній службі зайнятості;
Якщо член ВК є визнаним в установленому законом порядку **безробітним**, робота у складі виборчої комісії, не є підставою для

зняття цієї особи з обліку в державній службі зайнятості як такої, що шукає роботу, або для припинення виплати їй допомоги по безробіттю та інших видів допомоги. (ч. 7 ст. 212 ВКУ)

- не є підставою для скасування/обмеження/зменшення будь-яких видів соціальних пільг тощо.

Оплата праці членів ВК, а також осіб, які залучаються до роботи у комісії, не може бути підставою для скасування, обмеження або зменшення їм та членам їх сімей, які проживають разом з ними, будь-яких видів **соціальних виплат, пенсій, субсидій** для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг і т. д. (ч. 8 ст. 212 ВКУ)

**ТЕРИТОРІАЛЬНА
ОРГАНІЗАЦІЯ
МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ.
УТВОРЕННЯ
ВИБОРЧИХ ОКРУГІВ**

Територіальна організація місцевих виборів визначається Розділом XX-XIII Кодексу.

ХТО УТВОРЮЄ ВИБОРЧІ ОКРУГИ?

Виборчі округи для виборів відповідної місцевої ради утворює Головна виборча комісія з відповідних виборів (та, що встановлює результати відповідних виборів).

КОЛИ УТВОРЮЮТЬ ВИБОРЧІ ОКРУГИ?

Утворення виборчих округів з виборів до відповідних місцевих рад здійснюється **не пізніше, ніж на другий день виборчого процесу** (не пізніше, ніж 6 вересня 2020 р. включно).

РІШЕННЯ ПРО УТВОРЕННЯ ВИБОРЧИХ ОКРУГІВ

Про утворення виборчих округів приймається відповідне рішення комісії. Цим самим рішення ТВК присвоює номери територіальним виборчим округам.

УВАГА! При формуванні ТВО має дотримуватись принцип неперервності меж (зв'язності територій) таких округів, та, по можливості, з урахуванням адміністративно-територіального устрою.

Рішення про утворення ТВО з виборів депутатів місцевих рад ТВК оприлюднює не пізніше наступного дня після прийняття відповідного рішення у визначений комісією спосіб.

Кількість виборчих округів з виборів депутатів місцевих рад залежить від кількісного складу відповідної ради (ч. 3 ст. 197 ВКУ).

КІЛЬКІСТЬ ВИБОРЦІВ	ЗАГАЛЬНИЙ СКЛАД РАДИ
до 10 тисяч виборців	22 депутатів
від 10 тисяч до 30 тисяч виборців	26 депутатів
від 30 тисяч до 50 тисяч виборців	34 депутати
від 50 тисяч до 100 тисяч виборців	38 депутатів
від 100 тисяч до 250 тисяч виборців	42 депутати
від 250 тисяч до 500 тисяч виборців	54 депутати
від 500 тисяч до 1 мільйона виборців	64 депутати
від 1 мільйона до 2 мільйонів виборців	84 депутати
понад 2 мільйони виборців	120 депутатів

ВИБОРИ ДЕПУТАТІВ ОБЛАСНИХ, РАЙОННИХ, РАЙОННИХ У МІСТАХ, МІСЬКИХ, СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ РАД (ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД З КІЛЬКІСТЮ ВИБОРЦІВ 10 ТИС. І БІЛЬШЕ) (СТАТТЯ 201 ВКУ)

Систему територіальної організації виборів депутатів **обласних, районних, районних у містах, міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше)** складають:

- єдиний багатомандатний виборчий округ (єдиний республіканський виборчий округ для ВР АРК);
- ТВО;
- ВД.

Єдиний багатомандатний виборчий округ включає територію відповідних області, району, району в місті, міста, села, селища (єдиний республіканський виборчий округ — територію Автономної Республіки Крим).

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ КІЛЬКІСТЬ ТВО?

Орієнтовна кількість ТВО — це ціла частка від ділення кількісного складу ради на «10».

$$\left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{ОКРУГІВ} \end{array} \right] = \frac{\left[\begin{array}{c} \text{СКЛАД РАДИ} \end{array} \right]}{10}$$

НАПРИКЛАД. Якщо кількісний склад ради дорівнює **64** депутати, то орієнтовна кількість округів дорівнюватиме **6**.

Допускається відхилення від середньої кількості округів на 2 округи.

ВАЖЛИВО!

- При утворенні ТВО з виборів депутатів **міських рад (міст з кількістю виборців 10 тис. і більше) у містах з районним поділом** по можливості, територіальні округи утворюються в межах відповідних районів у місті (ч. 5 ст. 201 ВКУ).

При цьому:

- до меж такого округу **не можуть входити частини територій різних районів** у місті;
- **в межах одного району у місті може бути утворено більше, ніж один ТВО;**
- **до меж одного ТВО може входити декілька суміжних районів** у місті;
- територіальні виборчі округи, що **створюються у містах з кількістю виборців 2 млн і більше осіб (м. Київ), формуються з урахуванням кількості виборців в межах природних та**

штучних кордонів, таких як залізничні колії, природні утворення, річки, озера, гори, яри тощо, магістральні вулиці загальноміського значення незалежно від адміністративно-територіального поділу міста (п. 6, Прикінцеві та перехідні положення ЗУ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення виборчого законодавства» від 16.07.2020);

- при цьому, згідно з **Роз'ясненням** щодо окремих питань організації підготовки та проведення місцевих виборів 25 жовтня 2020 року в містах з районним поділом з кількістю виборців 2 млн і більше осіб (**Постанова ЦВК № 151** від 30.07.2020) **під час організації підготовки та проведення виборів депутатів Київської міської ради територіальні виборчі округи з виборів депутатів Київської міської ради утворюються Київською міською виборчою комісією в порядку та строки, визначені Кодексом.**
- При утворенні ТВО з **виборів депутатів обласних рад такі виборчі округи утворюються, по можливості, в межах відповідних районів, міст обласного значення, що входять до складу області (ч. 6 ст. 201 ВКУ).**

При цьому:

- до меж такого округу не можуть входити частини територій різних районів, міст обласного значення, району і частини міста або частини району і міста обласного значення;
- на території **міста обласного значення, району** може бути утворено **більше ніж один ТВО**;
- до меж ТВО **може входити декілька суміжних районів, міст обласного значення.**

Виключення — утворення ТВО в межах ОТГ, до якої увійшли територіальні громади суміжних районів, суміжного району та міста обласного значення.

- При утворенні територіальних ТВО з виборів депутатів ВР АРК такі округи утворюють з дотриманням принципу неперервності меж (зв'язності територій) таких округів з урахуванням, за можливості, системи адміністративно-територіального устрою (ч. 3 ст. 198 ВКУ).

При цьому:

- До меж ТВО не можуть входити частини територій різних районів;
- На території району може бути утворено більше, ніж один ТВО.

ВИБОРИ ДЕПУТАТІВ СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ, МІСЬКИХ РАД (ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД З КІЛЬКІСТЮ ВИБОРЦІВ ДО 10 ТИСЯЧ) (СТАТТЯ 199 КОДЕКСУ)

Систему територіальної організації виборів депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) складають **багатомандатні виборчі округи та ВД**.

При формуванні багатомандатних виборчих округів комісія визначає їх територію, а також кожному округу присвоюють порядковий номер.

Межі багатомандатних виборчих округів не повинні перетинати межі звичайних ВД (ч. 6, ст. 199 ВКУ).

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ КІЛЬКІСТЬ ВИБОРЧИХ ОКРУГІВ?

Середня орієнтовна кількість округів — це ціла частка від ділення кількісного складу ради на «3».

$$\left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{ОКРУГІВ} \end{array} \right] = \frac{\left[\begin{array}{c} \text{СКЛАД РАДИ} \end{array} \right]}{3}$$

НАПРИКЛАД. Якщо кількісний склад ради дорівнює **22** депутати, то орієнтовна кількість округів дорівнюватиме **7**.

Допускається відхилення від середньої кількості округів на 1 округ

ЯК ВИЗНАЧАЄТЬСЯ КІЛЬКІСТЬ ВИБОРЦІВ У ВИБОРЧОМУ ОКРУЗІ?

Багатомандатні виборчі округи включають приблизно однакову кількість виборців у відношенні до депутатських мандатів, які розподіляються в таких округах.

ВАЖЛИВО!

Допустиме відхилення кількості виборців — 15% від орієнтовної середньої кількості в окрузі з розрахунку на один депутатський мандат.

Орієнтовна середня кількість виборців в окрузі визначається як частка від ділення загальної кількості виборців, встановленої на підставі відомостей ДРВ, на кількість багатомандатних виборчих округів.

$$\left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ ВИБОРЦІВ} \\ \text{В ОКРУЗІ} \end{array} \right] = \frac{\left[\begin{array}{c} \text{ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{ВИБОРЦІВ} \end{array} \right]}{\left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{ОКРУГІВ} \end{array} \right]}$$

НАПРИКЛАД, якщо загальна кількість виборців становить **4 тис**, а визначена на попередньому етапі орієнтовна кількість виборчих округів становить **7**, то орієнтовна середня кількість виборців в окрузі має дорівнювати **571** виборцю.

КІЛЬКІСТЬ МАНДАТІВ, ЩО РОЗПОДІЛЯЮТЬСЯ В КОЖНОМУ БАГАТОМАНДАТНОМУ ОКРУЗІ

При утворенні багатомандатних виборчих округів ТВК має визначати кількість мандатів, що розподіляються в такому окрузі. Визначення відбувається **на засадах рівноправності голосів виборців**.

Допустиме відхилення орієнтовної середньої кількості виборців, що припадає на кожний мандат, може становити **не більше ніж 15%**.

Орієнтовна середня кількість виборців, що припадає на 1 мандат — це ціла частка від ділення загальної кількості виборців, встановлених на підставі відомостей ДРВ на кількісний склад відповідної ради.

$$\left[\begin{array}{c} \text{ОРИЄНТОВНА} \\ \text{КІЛЬКІСТЬ ВИБОРЦІВ} \\ \text{НА 1 МАНДАТ} \end{array} \right] = \frac{\left[\begin{array}{c} \text{ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{ВИБОРЦІВ} \end{array} \right]}{\left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСНИЙ} \\ \text{СКЛАД РАДИ} \end{array} \right]}$$

НАПРИКЛАД, якщо загальна кількість виборців становить 4 тис., то орієнтовна кількість виборців, що припадає на кожен депутатський мандат, має становити 181 виборця.

ВИБОРИ СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ, МІСЬКИХ ГОЛІВ (СТ. 200 ВКУ)

Систему територіальної організації виборів голови сільського, селищного, міського голови складають:

- єдиний одномандатний сільський, селищний, міський виборчий округ
- ВД

Єдиний одномандатний сільський, селищний, міський округ охоплює всю територію відповідної сільської, селищної, міської територіальної громади.

УВАГА! Єдиний одномандатний міський виборчий округ з виборів міського голови в містах з районним поділом поділяється на територіальні виборчі округи, межі яких збігаються з межами районів у місті (ч. 2 ст. 200 ВКУ).

Рішення про утворення єдиного виборчого округу з виборів сільського, селищного, міського, а також ТВО з виборів міського голови міста з районним поділом не приймається.

ВИСУВАННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЯ КАНДИДАТІВ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

Висування кандидатів та подання документів до ТВК для реєстрації кандидатів **розпочинається за 40 днів** до дня голосування (**15 вересня**) і **закінчується за 30 днів** до дня голосування (**24 вересня**).

ПРАВО ВИСУВАННЯ КАНДИДАТІВ (Ч. 2 СТ. 216 ВКУ)

Право висування кандидатів	Реалізується
У депутати ВР АРК, обласних, районних, районних у містах, а також міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше)	через організації партій
У депутати сільської, селищної, міської ради (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч)	через організації партій або шляхом самовисування
У сільські, селищні, міські голови	через організації або шляхом самовисування

УВАГА! ч. 4, 5 ст. 216 ВКУ встановлює, що:

- Особа може бути висунута **кандидатом у депутати** у багатомандатному виборчому окрузі **не більше, ніж у два рівні місцевих рад**.
- Особа, **висунута кандидатом на посаду сільського, селищного міського голови не може бути одночасно висунута у будь-яких інших єдиних одномандатних виборчих округах з будь-яких місцевих виборів**.
- Особа, **висунута кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови (міста з кількістю виборців до 75 тисяч), може одночасно бути висунута кандидатом у депутати у багатомандатному виборчому окрузі до відповідної сільської, селищної міської ради та/або до відповідної обласної ради**.
- Особа, **висунута кандидатом на посаду міського голови (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше), може одночасно**

бути висунута **кандидатом у депутати у багатомандатному виборчому окрузі тільки до відповідної міської ради.**

- Особа може бути одночасно висунута кандидатом у депутати місцевих рад та кандидатом на посаду сільського, селищного або міського голови шляхом висування **лише однією політичної партії або лише шляхом самовисування.**

Організація партії може висунути кандидатом на відповідних місцевих виборах як члена партії, так і безпартійного громадянина (ч. 2 ст. 217 ВКУ).

Ст. 217 ВКУ передбачає перелік кандидатів, яких може висунути на відповідних місцевих виборах місцева організація партії.

Політичні партії проводять висування кандидатів на своїх зборах або конференціях.

УВАГА! Організація партії, яка планує проводити висування кандидатів, у письмовій формі повідомляє про дату, час та місце проведення зборів або конференції відповідну територіальну виборчу комісію не пізніше, ніж за день до такого заходу (ч. 2, ст. 218 ВКУ).

ПОРЯДОК ВИСУВАННЯ КАНДИДАТІВ У ДЕПУТАТИ ОБЛАСНИХ, РАЙОННИХ, РАЙОННИХ У МІСТАХ, А ТАКОЖ СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ, МІСЬКИХ РАД (ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД З КІЛЬКІСТЮ ВИБОРЦІВ 10 ТИСЯЧ І БІЛЬШЕ) (СТ. 219 ВКУ)

На зборах або конференції організації партії затверджується єдиний виборчий список кандидатів, а також територіальні виборчі списки.

Єдиний виборчий список — кількість кандидатів не має перевищувати кількісного складу відповідної ради. У єдиному виборчому списку визначається перший кандидат.

Територіальні виборчі списки — формуються з числа кандидатів, які включені до єдиного виборчого списку (окрім першого кандидата). Формуються для кожного ТВО.

Форми єдиного та територіального виборчих списків кандидатів у депутати від організації партії визначені Постановою ЦВК № 147 від 28.07.2020 «Про форми виборчих списків кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласної, районної, районної в місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) та переліку кандидатів у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч), висунутих місцевою організацією політичної партії»

Кількість кандидатів в кожному територіальному виборчому списку — **не менше 5-ти та не більше 12-ти** кандидатів. Кожен кандидат, включений до єдиного виборчого списку (крім першого кандидата), має бути включений до одного з територіальних виборчих списків.

УВАГА! ч. 6,7, ст. 219 ВКУ визначає, що:

- Кандидата може бути включено **до єдиного виборчого списку лише один раз**;
- Кандидата може бути включено лише **до одного територіального виборчого списку** (ч. 6);
- Особа може **надати згоду балотуватись** та бути включеною до єдиного та територіального виборчого списку лише **однієї організації партії та від однієї організації партії**.

ЧЕРГОВІСТЬ КАНДИДАТІВ У ЄДИНОМУ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ ВИБОРЧИХ СПИСКАХ

Організація партії визначає черговість кандидатів в єдиному та територіальних виборчих списках на зборах, конференції, на яких відбувається висування кандидатів.

При цьому в кожній п'ятірці як єдиного, так і територіальних виборчих списків організація партії має забезпечити присутність не менше двох кандидатів кожної статі — т. зв. "гендерна квота".

Форма єдиного виборчого списку

Додаток І
до постанови Центральної виборчої комісії
від 28 липня 2020 року № 147

Додаток до рішення _____
(зборів, конференції)

_____ (назва місцевої організації політичної партії)

ВІД " _____ " _____ 20 _____ року № _____

_____ (вид та дата проведення місцевих виборів)

_____ (виборча комісія Автономної Республіки Крим, назва області, районної, районної в місті, міської, сільської, селищної виборчої комісії (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше))

ЄДИНИЙ ВИБОРЧИЙ СПИСОК*

кандидатів у депутати

(Верховної Ради Автономної Республіки Крим, назва області, районної, районної в місті, міської, сільської, селищної ради (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше))

ВИСУНУТИХ

_____ (назва місцевої організації політичної партії)

В _____ виборчому окрузі на _____ сіді організації політичної партії, що відбулися (відбулися) _____ :

Порядковий номер кандидата в списку	Приналежність до власної (самої) партії (за наявності)	Число, рік народження (ч.ч.мм.рррр)	Громадянство	Освіта	Посада (заявка)	Місце роботи	Партійність	Адреса місця проживання	Відомості про наявність чи відсутність судимості**	Відомості про наявність чи відсутність представницького мандата	Номер територіального виборчого округу, до якого віднесено кандидата***	Порядковий номер кандидата у відповідному територіальному виборчому списку****

_____ (назва посади керівника місцевої організації політичної партії)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

* Єдиний виборчий список подается до рішення зборів, конференції місцевої організації політичної партії про висунення кандидатів у депутати від місцевої організації політичної партії, є його невід'ємною частиною та подается на паперовому носії та в електронному вигляді у форматі MS Word на оптичному носії інформації (CD-R або DVD-R) або на USB-флешнакопичувачі чи іншому пристрої для запису інформації, що використовує інтерфейс USB.

Кількість кандидатів у депутати, які включаються до єдиного виборчого списку місцевої організації політичної партії, не повинна перевищувати кількісного складу депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевої ради.

** Зазначаються відомості про наявність чи відсутність в особі судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, що не погашена або не звнята в установленому законом порядку.

*** Проставається шифром територіального виборчого округу, до якого віднесено кандидата або зазначаються слова "перший кандидат".

**** Проставається шифром порядкового номер кандидата у відповідному територіальному виборчому списку або зазначаються слова "перший кандидат".

***** Підпис керівника місцевої організації політичної партії єдиного списку місцевої організації політичної партії або відповідної місцевої організації політичної партії вищого рівня.

Секретар засідання
Центральної виборчої комісії

О. БОЯРЧУК

Додаток 2
до постанови Центральної виборчої комісії
від 28 липня 2020 року № 147

Додаток до рішення _____
(зборів, конференції)

_____ (назва місцевої організації політичної партії)

Від " _____ " _____ 20 _____ року № _____

_____ (вид та дата проведення місцевих виборів)

_____ (виборча комісія Автономної Республіки Крим, назва обласної районної, районної в місті, міської, сільської, селищної виборчої комісії (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше))

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ВИБОРЧИЙ СПИСОК*

кандидатів у депутати

(Верховний Радн Автономної Республіки Крим, назва обласної, районної, районної в місті, міської, сільської, селищної ради (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше))

висунутих

_____ (назва місцевої організації політичної партії)

у територіальному виборчому окрузі № _____ на _____ місці організації політичної партії, що відбулися (відбулася) _____ (дата проведення)

Порядковий номер кандидата в територіальному виборчому списку	Прізвище, ім'я, по батькові (за наявності)	Число, місяць, рік народження (ч.ч.мм.рррр)	Громадянство	Освіта	Посада (заняття)	Місце роботи	Партійність	Адреса місця проживання	Відомості про наявність чи відсутність судимості**	Відомості про наявність чи відсутність представницького мандата

_____ (назва посади керівника місцевої організації політичної партії) МП*** _____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

* Територіальний виборчий список додається до рішення зборів, конференції місцевої організації політичної партії про висування кандидатів у депутати від місцевої організації політичної партії, є його невід'ємною частиною та подається на паперовому носії та в електронному вигляді у форматі MS Word на оптичному носії інформації (CD-R або DVD-R) або на USB-флешнакопичувачі чи іншому пристрої для запису даних, що використовує інтерфейс USB.

Територіальний виборчий список місцевої організації політичної партії повинен викладати не менше 1 г'я і не більше дванадцяти кандидатів у депутати.

** Зазначаються відомості про наявність чи відсутність в особі судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

*** Підпис керівника місцевої організації політичної партії скріплюється печаткою місцевої організації політичної партії або відповідної місцевої організації політичної партії вишного рівня.

Секретар засідання
Центральної виборчої комісії

О. БОЯРЧУК

У разі, **якщо кількість кандидатів** в єдиному та територіальному виборчому списку організації партії **не є кратною «5»**, до останніх кандидатів (від 1 до 4) застосовується **вимога щодо почергового включення кандидатів різної статі** до списку (ч. 9 ст. 219 ВКУ).

“Гендерна квота” в єдиному та територіальних виборчих списках на виборах депутатів обласних, районних, районних у містах, а також сільських, селищних, міських (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) рад:

ПОРЯДОК ВИСУВАННЯ КАНДИДАТІВ У ДЕПУТАТИ СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ, МІСЬКИХ РАД (ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД З КІЛЬКІСТЮ ВИБОРЦІВ ДО 10 ТИСЯЧ) (СТ. 220 КОДЕКСУ)

Висування кандидатів організацією партії в кожному багатомандатному виборчому окрузі на виборах до відповідної ради відбувається на конференції, зборах організації партії у вигляді переліку кандидатів до відповідної ради, який формується та затверджується на цих зборах або конференції.

Форма переліку кандидатів у депутати відповідної ради від організації партії визначені Постановою ЦВК № 147 від 28.07.2020 року.

Особа може бути висунена кандидатом у депутати шляхом висування організацією лише однієї її партії або лише шляхом самовисування.

Кількість кандидатів в переліку кандидатів організації партії щодо кожного багатомандатного виборчого округу не має перевищувати кількості мандатів, які розподіляються у відповідному багатомандатному окрузі.

УВАГА! Особа має право надати згоду балотуватись до місцевої ради лише від однієї організації партії (якщо вона не балотується в порядку самовисування) (ч. 6 ст. 220 ВКУ).

“Гендерна квота” в переліку кандидатів в депутати до сільської, селищної, міської ради (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч).

При формуванні переліку кандидатів до відповідної місцевої ради, організація партії має забезпечити представництво **не менше 30% осіб однієї статі у загальній кількості кандидатів** (ч. 7 ст. 220 ВКУ).

Перелік кандидатів в депутати відповідної ради (приклад)

або

САМОВИСУВАННЯ КАНДИДАТІВ В ДЕПУТАТИ

Громадянин України має право бути кандидатом на місцевих виборах, може самовисунути кандидатом у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) шляхом подачі заяви про самовисування до відповідної ТВК.

Особа може бути висунута кандидатом у депутати шляхом самовисування лише в одному виборчому окрузі.

ПОРЯДОК ВИСУВАННЯ КАНДИДАТІВ НА ПОСАДУ СІЛЬСЬКОГО, СЕЛИЩНОГО, МІСЬКОГО ГОЛОВИ (СТ. 221 ВКУ)

Висування кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови на зборах, конференції організації партії здійснюється за їх рішенням.

Рішення зборів, конференції щодо кожного окремого кандидата на посаду приймається окремо.

Громадянин України має право самовисунути кандидатом кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови шляхом подачі заяви про самовисування до відповідної ТВК.

УМОВИ РЕЄСТРАЦІЇ, ПОРЯДОК РЕЄСТРАЦІЇ, ВІДМОВА В РЕЄСТРАЦІЇ КАНДИДАТІВ

Подання документів для реєстрації кандидатів в депутати, висунутих організаціями партій здійснюється уповноваженими на це представниками організацій партій, уповноваженим на це довіреністю від організації партії.

Подання документів для реєстрації кандидатів в депутати сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч), а також на посаду сільського, селищного, міського голови в порядку самовисування здійснюється особисто відповідними кандидатами за умови пред'явлення паспорту громадянина України.

Подання документів для реєстрації кандидатами завершується за 30-ть днів (24 вересня включно) до дня голосування.

ТВК видає особі, яка подала документи для реєстрації кандидатів, довідку про їх прийняття. Довідка має містити перелік прийнятих документів, число, місяць і рік, а також час їх прийняття, посаду і прізвище особи, яка прийняла документи (ч. 2 ст. 222, ч. 1, 2, ст. 222, ч. 3 ст. 224 ВКУ).

ТВК не розглядає документи для реєстрації кандидатів, якщо вони подані пізніше, ніж за 30-ть днів до дня голосування (24 вересня) (ч. 3, ст. 222, ч. 3, ст. 223. Ч. 3, ст. 224 ВКУ)

ВК реєструють кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, за умови отримання:

<p>Вибори депутатів обласних, районних, районних в місті, а також сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше)</p>	<p>Вибори депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч)</p>	<p>Вибори сільського, селищного міського голови</p>
<p>1</p>	<p>2</p>	<p>3</p>
<p>ч. 1 ст. 222 ВКУ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, підписаної керівником організації партії та скріпленої печаткою організації партії, організації партії вищого рівня або печаткою партії; ● Рішення зборів, конференції організації партії про висування кандидатів у депутати від організації партії та затвердження єдиного виборчого списку та всіх територіальних виборчих списків кандидатів у депутати, які містять відомості, зазначені в ч. 10 ст. 219 ВКУ та підписаного керівником місцевої організації партії та засвідчене печаткою місцевої організації партії, організації партії вищого рівня, або печаткою партії, а також погоджене центральним керівним органом партії (із зазначенням його найменування, номера та дати 	<p>ч. 1 ст. 223 ВКУ</p> <p><u>В разі висування організації партії:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Заяви про реєстрацію кандидатів у депутати, підписаної керівником організації партії та скріпленої печаткою організації партії, організації партії вищого рівня або печаткою партії; ● Рішення конференції, зборів організації партії про висування кандидатів у депутати від організації партії та затвердженого переліку кандидатів, які містять відомості, зазначені ч. 10 ст. 220 ВКУ, підписаних керівником партії і скріплених печаткою організації партії, організації партії вищого рівня, або печаткою партії та в електронному вигляді; ● Заяв осіб, включених до переліку кандидатів до відповідної ради від організації партії про згоду 	<p>ч. 1 ст. 224 ВКУ</p> <p><u>В разі висування організації партії:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ● Заяви про реєстрацію кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, підписаної керівником організації партії та засвідченої печаткою організації партії, організації партії вищого рівня або печаткою партії; ● Рішення зборів, конференції організації партії про висування кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови від цієї організації партії, яке має бути підписане керівником організації партії та засвідчене печаткою організації партії, організації партії вищого рівня або печаткою партії, а у разі висування місцевою організацією партії — також погоджене центральним керівним органом партії, що засвідчується печаткою цієї партії (із зазначенням

1	2	3
<p>прийняття відповідного рішення)</p> <ul style="list-style-type: none"> Єдиного виборчого списку та всіх територіальних виборчих списків кандидатів у депутати на паперових носіях, які обов'язково повинні містити відомості, передбачені ч. 10 ст. 220 ВКУ, підписаних керівником організації партії і скріплених печаткою організації партії або відповідної організації партії вищого рівня, та в електронному вигляді; Передвиборної програми організації партії (державною мовою, до 4 тис. знаків), затвердженої зборами, конференцією організації партії, на паперових носіях, засвідченої підписом керівника організації партії і скріпленої печаткою організації партії, організації партії вищого рівня, або печаткою партії та в електронному вигляді; Документа про внесення організацією партії грошової застави (відповідно до ст. 225 ВКУ); Заяв осіб, включених до виборчих списків організації партії, про згоду балотуватися кандидатами у депутати від цієї організації партії, які містять в т. ч. згоду на оприлюднення біографічних відомостей та обробку персональних даних, а також зобов'язання 	<p>балотуватися кандидатами у депутати від цієї організації партії, які містять згоду на оприлюднення біографічних відомостей та на обробку персональних даних кандидата у депутати, а також зобов'язання у разі обрання скласти інший представницький мандат, (у разі відсутності такого мандата — зазначити про їх відсутність);</p> <ul style="list-style-type: none"> Документ про внесення грошової застави; Автобіографій кандидатів у депутати на паперових носіях та в електронному вигляді, що обов'язково повинні містити прізвище, ім'я, по батькові, всі попередні прізвища, імена, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх 5-ти років до дня виборів їх змінювала, число, місяць і рік народження, громадянство, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, адресу проживання, наявність чи відсутність представницького мандату, контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості, дату складання автобіографії та підпис кандидата (у друкованому вигляді); По одній фотографії кандидата у депутати розміром 4x6 см на паперових 	<p>найменування цього органу, номера та дати прийняття рішення, яке не додається);</p> <ul style="list-style-type: none"> Заяви особи про згоду балотуватися кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови від цієї організації партії, яка також містить згоду на оприлюднення біографічних відомостей та на обробку персональних даних кандидата, зобов'язання в разі обрання протягом місяця після офіційного оприлюднення результатів виборів передати у порядку, встановленому законом, в управлінні іншої особи належні йому підприємства та корпоративні права (у разі відсутності таких підприємств чи корпоративних прав — зазначити про їх відсутність), а також зобов'язання в разі обрання припинити діяльність чи скласти представницький мандат (у разі відсутності такої діяльності чи такого мандата — зазначити про їх відсутність); Документа про внесення грошової застави; Автобіографії кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови на паперових носіях та в електронному вигляді, що обов'язково має містити прізвище, ім'я, по батькові, всі попередні

1	2	3
<p>в разі обрання скласти інший представницький мандат (у разі відсутності такого мандата — зазначити про його відсутність);</p> <ul style="list-style-type: none"> ● <u>Автобіографій кандидатів на паперовому носії та в електронному вигляді</u>, що обов'язково повинні містити: прізвище, ім'я, по батькові, всі попередні прізвища, імена, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх 5-ти років до дня виборів їх змінювала, число, місяць і рік народження, громадянство, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, адресу проживання, наявність чи відсутність представницького мандату, контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості, дату складання автобіографії та підпис кандидата (у друкованому вигляді)); ● <u>Довідки про наявність чи відсутність судимості</u>, виданої уповноваженим органом після початку виборчого процесу; ● <u>Заяви про наявність (відсутність) заборгованості зі сплати аліментів на утримання дитини (сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за 6 місяців)</u>; 	<p>носіях та в електронному вигляді;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● <u>Копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або ксерокопії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки кожного кандидата у депутати.</u> <p><u>В разі самовисування</u>, ТВК реєструє кандидата за умови особистого пред'явлення паспорта громадянина України, отримання автобіографії, підтвердження сплати грошової застави, фотокартки та копії паспорта, а також особисто підписаної заяви на самовисування із згодою на оприлюднення біографічних відомостей та обробку персональних даних.</p>	<p>прізвища, імена, по батькові та дати їх зміни (якщо особа протягом останніх 5-ти років до дня виборів їх змінювала, число, місяць і рік народження, громадянство, відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи, партійність, адресу проживання, наявність чи відсутність представницького мандату, контактний номер телефону, відомості про наявність чи відсутність судимості, дату складання автобіографії та підпис кандидата (у друкованому вигляді));</p> <ul style="list-style-type: none"> ● <u>Однієї фотографії кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови розміром 4x6 см на паперових носіях та в електронному вигляді;</u> ● <u>Копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або ксерокопії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки;</u> <p><u>В разі самовисування</u>, ТВК реєструє кандидата за умови особистого пред'явлення паспорта громадянина України, а також подання автобіографії, підтвердження сплати грошової застави, фотокартки та копії паспорта, особисто підписаної заяви на самовисування із згодою на</p>

1	2	3
<ul style="list-style-type: none"> ● По одній фотографії кандидата у депутати розміром 4x6 см на паперових носіях та в електронному вигляді; ● Копії першої та другої сторінок паспорта громадянина України у вигляді паспортної книжечки або копії лицьового та зворотного боків паспорта громадянина України у вигляді картки кожного кандидата у депутати. 		оприлюднення біографічних відомостей та обробку персональних даних.

Порядок реєстрації кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови

Вибори депутатів обласних, районних, районних в місті, а також сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше)	Вибори депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч)	Вибори сільського, селищного міського голови
1	2	3
<p>ст. 227 ВКУ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ТВК не пізніш як на п'ятий день з дня прийняття заяви організації партії про реєстрацію кандидатів у депутати та доданих до неї документів приймає рішення про реєстрацію кандидатів у депутати або про відмову в їх реєстрації (ч. 6, ст. 227 ВКУ). 	<p>ст. 228 ВКУ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ТВК не пізніш як на п'ятий день з дня прийняття заяви про реєстрацію кандидатів у депутати та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію кандидатів у депутати або про відмову в їх реєстрації (ч. 6, ст. 228 ВКУ). 	<p>ст. 229 ВКУ</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ТВК не пізніш як на п'ятий день з дня прийняття заяви про реєстрацію кандидата або заяви про самовисування та доданих до неї необхідних документів приймає рішення про реєстрацію кандидата або про відмову в його реєстрації (ч. 7, ст. 229 ВКУ).

1	2	3
<p>● Якщо особа, включена до єдиного та територіального виборчого списку партії на день реєстрації заяви організації партії не подала заяву про згоду балотуватись кандидатом від цієї організації партії, вона вважається виключеною з виборчого списку (списків) організації партії. Заява особи, подана після заяви організації партії, не приймається (ч. 3 ст. 227 ВКУ)</p> <p>● Особа, включена до єдиного та територіального виборчих списків організації партії мають право відкликати свою заяву про згоду балотуватись кандидатом від організації партії до реєстрації її кандидатом.</p> <p>В такому випадку особа особисто подає відповідну заяву або заяву, завірену в порядку ЗУ “Про нотаріат”. Особа вважається виключеною з виборчого списку (списків) організації партії з моменту отримання заяви. Повторна заява про згоду балотуватись не приймається (ч. 4, ст. 227 ВКУ).</p> <p>● Якщо ТВК виявила факт включення особи до виборчих списків декількох організацій партій, визначений член ТВК не пізніше наступного звертається до особи з вимогою подати заяву з підтвердженням згоди балотуватись від однієї організації партії. Така</p>	<p>● Якщо особа, включена до переліку кандидатів організації партії на день подання заяви організації партії не подала заяву про згоду балотуватись кандидатом від цієї організації партії, вона вважається виключеною зі списку організації партії. Заява особи, подана після заяви організації партії, не приймається (ч. 3 ст. 228) ВКУ</p> <p>● Особа, включена до переліку кандидатів організації партії має право відкликати свою заяву про згоду балотуватись кандидатом від організації партії до реєстрації її кандидатом.</p> <p>В такому випадку особа особисто подає відповідну заяву або заяву, завірену в порядку ЗУ “Про нотаріат”. Особа вважається виключеною зі переліку кандидатів організації партії з моменту отримання заяви ТВК. Повторна заява про згоду балотуватись не приймається (ч. 4, ст. 228 ВКУ).</p> <p>● Якщо ТВК виявила факт включення особи до переліків кандидатів відповідної ради декількох організацій партій та/або самовисунання кандидатом у депутати, кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови, визначений член ТВК не пізніше наступного дня звертається до особи</p>	<p>● Якщо кандидат на день подання заяви організації партії про реєстрацію його кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови не подав заяви про згоду балотуватись від цієї організації партії, він вважається таким, що не надав відповідної згоди. Заява особи, подана після заяви організації партії, не приймається (ч. 4, ст. 229 ВКУ).</p> <p>● Особа, висунута організацією партії, на посаду сільського, селищного, міського голови до дня реєстрації кандидатом має право відкликати свою заяву про згоду балотуватись від цієї організації партії.</p> <p>В такому випадку особа подає відповідну заяву, засвідчену в порядку ЗУ “Про нотаріат” або подає таку заяву особисто. Повторна заява про згоду особи балотуватись від організації партії не приймається (ч. 5, ст. 229 ВКУ).</p> <p>● Якщо особа, висунута шляхом самовисунання або організацією партії, одночасно висунута кандидатом від іншої організації партії та/або шляхом самовисунання, визначений член ТВ звертається до такої особи з вимогою особисто подати заяву про підтвердження згоди балотуватись кандидатом на</p>

1	2	3
<p>заява може бути подана особисто, або засвідчена в в порядку ЗУ “Про нотаріат”. Відповідна заява має бути подана особою до ТВК протягом 2-х днів з дня отримання такого звернення.</p> <p><u>В разі подання особою заяви про підтвердження згоди балотуватись від відповідної організації партії, особа вважається виключеною з виборчих списків решти організацій партій.</u></p> <p>В разі, якщо така заява не надійшла до ТВК протягом 2-х днів з отримання звернення особа рішенням ТВК виключається з усіх виборчих списків усіх організацій партій, до яких вона включена (ч. 5 ст. 227 ВКУ).</p> <p>В триденний строк з прийняття рішення про реєстрацію ТВК видає уповноваженому представнику організації партії посвідчення кандидатів у депутати (ч. 8 ст. 227). Форми посвідчень встановлені Постановою ЦВК № 142 від 24.07.2020 «Про форми посвідчень суб’єктів та інших учасників виборчого процесу з виборів депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, сільських, селищних, міських голів» (Далі Постанова ЦВК № 142 від 24.07.2020)</p>	<p>з вимогою подати до ТВК заяву про підтвердження згоди балотуватись лише від однієї організації партії або в порядку самовисування. Така заява може бути засвідчена в порядку ЗУ “Про нотаріат” або подана до ТВК особисто протягом 2-х днів з отримання такого звернення.</p> <p><u>В разі отримання такої заяви від особи про згоду балотуватись від відповідної організації партії, ТВК відмовляє в її реєстрації кандидатом від решти організацій партій та/або в порядку самовисування в інших виборчих округах.</u></p> <p><u>В разі, якщо така заява від особи не надійшла</u> протягом 2-х днів з отримання звернення, ТВК відмовляє в її реєстрації кандидатом від решти організацій партій та/або в порядку самовисування в усіх виборчих округах (ч. 5 ст. 228 ВКУ).</p> <p><u>В триденний строк з прийняття рішення про реєстрацію ТВК видає представнику організації партії або відповідному кандидату в депутати посвідчення кандидата в депутати.</u> Форми посвідчень встановлені Постановою ЦВК № 142 від 24.07.2020.</p>	<p>посаду сільського селищного, міського голови від однієї організації партії або шляхом самовисування. Заява може бути засвідчена в порядку ЗУ “Про нотаріат” або подається особисто протягом 2-х днів з отримання такого звернення від ТВК.</p> <p>У разі подання особою такої заяви про підтвердження згоди балотуватись кандидатом шляхом самовисування ТВК відмовляє в її реєстрації кандидатом від організації партії.</p> <p>У разі подання особою такої заяви про підтвердження згоди балотуватись від організації партії, ТВК. Відмовляє в реєстрації кандидатом такої особи від решти організацій партій та/або шляхом самовисування.</p> <p>У разі неподання такої заяви, ТВК відмовляє в реєстрацію особи кандидатом від усіх організацій партій (ч. 6 ст. 229 ВКУ).</p> <p>В триденний строк з прийняття рішення про реєстрацію кандидата ТВК видає представнику організації партії або кандидату посвідчення кандидата за встановленою ЦВК формою (ч. 9, ст. 229 ВКУ). Форми посвідчень встановлені Постановою ЦВК № 142 від 24.07.2020.</p>

Відмова в реєстрації кандидата (кандидатів) у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

ТВК відмовляє в реєстрації всіх кандидатів, включених до виборчих списків організацій або включених до переліку кандидатів в багатомандатних виборчих округах (ч. 1 ст. 230 ВКУ):

- 1) встановленого ст.216-220 ВКУ порядку висування кандидатів, у тому числі, перевищення встановленої кількості кандидатів у єдиному та територіальному виборчому списку, кандидатів у депутати в багатомандатному виборчому окрузі;
- 2) Відсутності хоча б одного з перелічених документів або їх невідповідності вимогам ВКУ (в т.ч. щодо розміру виборчої застави):
  - заяви організації партії про реєстрацію кандидатів;
  - рішення конференції, зборів про висування кандидатів разом з єдиним та територіальними списками кандидатів або переліком кандидатів у депутати;
  - документа, що підтверджує внесення грошової застави;
  - передвиборчої програми (для організацій партій, які висунули виборчі списки кандидатів в депутати ВР АРК, обласних, районних, районних у містах, а також сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців від 10 тисяч і більше).
- 3) Встановлення наявності в передвиборній програмі положень, спрямованих на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підрив її безпеки, незаконне захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення;
- 4) Висування кандидатів у депутати від організації партії, щодо якої в установленому Кабінетом Міністрів України порядку прийнято рішення про невідповідність її діяльності, найменування та/або символіки вимогам Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки".

ТВК відмовляє в реєстрації окремого кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови (ч. 2 ст. 230 ВКУ):

- 1) Відсутності хоча б одного з перелічених документів або їх невідповідності встановленим ВКУ вимогам (в т.ч. щодо розміру грошової застави):
  - заяви організації партії про реєстрацію кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови;

- рішення зборів, конференції про висування кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови;
  - заяви особи про згоду балотуватись від організації партії або в порядку самовисування;
  - автобіографії кандидата;
  - заяви про відсутність заборгованості про сплату аліментів;
  - довідки про наявність або відсутність судимості (для кандидатів, внесених до єдиного виборчого списку та територіального виборчого списку місцевої організації партії)
  - фотографії кандидата;
  - копії паспорта;
  - документа про внесення грошової застави.
- 2) Порушення порядку висування окремого кандидата, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови (встановленого ст. 216–221 ВКУ), в тому числі щодо заборони одночасного висування.
  - 3) Отримання від уповноваженого органу інформації про припинення громадянства особи.
  - 4) Отримання від уповноваженого органу інформації про виїзд особи за межі України для постійного проживання.
  - 5) Отримання від суду копії рішення про визнання особи недієздатною.
  - 6) Наявності в особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, якщо ця судимість не знята або не погашена.
  - 7) Виявлення інших обставин, які позбавляють висунуту особу права бути обраною депутатом.

УВАГА! Згідно з ч. 3 ст. 230 ВКУ помилки і неточності, виявлені в поданих на реєстрацію документах, якщо їх наявність не є перешкодою для розуміння змісту викладених відомостей, **не є підставою для відмови в реєстрації кандидатів.**

У разі відсутності в поданих на реєстрацію документах інформації, яка обов'язково повинна бути зазначена відповідно до вимог Кодексу, про це невідкладно повідомляється відповідний суб'єкт подання документів.

Виявлені недоліки у поданих документах можуть бути усунуті шляхом подання **не пізніше наступного дня** після отримання зазначеного

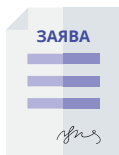
повідомлення уточнених або інших документів для реєстрації кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

Якщо **уточнені або інші документи не надійшли у цей строк**, відповідні документи вважаються **відсутніми**.

Рішення про відмову в реєстрації кандидата повинно містити вичерпні підстави відмови. Копія цього рішення не пізніше наступного дня після його прийняття видається (направляється) представнику організації партії (у разі висування такої особи організацією партії) та кандидату (у разі самовисування) (ч. 4 ст. 230 ВКУ).

СКАСУВАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ КАНДИДАТІВ

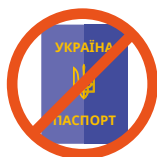
ТВК ПРИЙМАЄ РІШЕННЯ ПРО СКАСУВАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ

звернення кандидата не пізніш як за 19 днів до дня голосування (5 жовтня) із заявою про відмову від балотування (заява засвідчена в порядку, встановленому Законом України "Про нотаріат" або ж подана особисто);

звернення організації партії не пізніш як за 19 днів до дня голосування (5 жовтня) щодо скасування рішення про реєстрацію кандидата, яке додається до такого звернення. Зазначені документи підписуються керівником та засвідчуються печаткою організації партії, печаткою організації партії вищого рівня або печаткою партії;

отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт припинення громадянства України кандидата;

отримання від уповноваженого органу інформації, що підтверджує факт виїзду кандидата за межі України для постійного проживання;

отримання від суду копії рішення про визнання кандидата недієздатним;

набрання щодо кандидата законної сили обвинувальним вироком суду за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення або виявлення ТВК факту наявності в кандидата судимості за такий злочин, не погашеної або не знятою в установленому порядку;

порушення порядку висування щодо одночасного висовування кандидатів, неподання заяви про підтвердження згоди балотуватись від організації партії, якщо виявлено включення цієї особи для виборчих списків кандидатів відповідної ради кількох організацій партій.

виявлення інших обставин, які позбавляють особу права бути обраною депутатом, сільським, селищним, міським головою.

У разі надходження звернень щодо відмови від балотування або ж звернення організації партії щодо скасування рішення про висування кандидатів, ТВК приймає рішення про скасування реєстрації кандидата у триденний строк з дня надходження звернення, але не пізніш як за 18 днів до дня голосування (6 жовтня).

У разі скасування реєстрації кандидата, включеного до єдиного та територіального виборчого списків, такий кандидат одночасно виключається із відповідних виборчих списків. При цьому черговість (порядкові номери у відповідних виборчих списках) інших кандидатів не змінюється.

УВАГА! У разі надходження звернень щодо відмови від балотування або ж звернення організації партії щодо скасування рішення про висування кандидатів менш як за 19 днів до дня голосування (пізніше 5 жовтня) такі звернення територіальною виборчою комісією не розглядаються, рішення щодо них не приймаються.

В разі смерті кандидата ТВК приймає рішення про його вибуття з балотування, а щодо кандидатів, виключених до єдиного та територіального виборчих списків, також про виключення кандидатів з відповідних виборчих списків.

В разі скасування рішення про реєстрацію кандидата, ТВК оприлюднює відповідне рішення на своєму офіційному вебсайті (за наявності), вебсайтах відповідних місцевих рад (за наявності) або в інший визначений цими комісіями спосіб та/або на стенді офіційних матеріалів комісії не пізніше наступного дня після прийняття.

Рішення про скасування реєстрації кандидата також невідкладно надсилається до ЦВК у встановленому нею порядку.

ПОРЯДОК РЕЄСТРАЦІЇ ТА ПРАВА

ПРЕДСТАВНИКІВ ОРГАНІЗАЦІЙ
ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ
У ВИБОРЧИХ КОМІСІЯХ,
УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ ОРГАНІЗАЦІЙ
ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ, ДОВІРЕНИХ
ОСІБ КАНДИДАТІВ, ОФІЦІЙНИХ
СПОСТЕРІГАЧІВ ТА ЗМІ

ПРЕДСТАВНИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТІЇ У ВИБОРЧІЙ КОМІСІЇ

Організація партії, яка висунула кандидатів у депутати обласної, районної, районної у місті, міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) має право делегувати одного представника до ТВК з правом дорадчого голосу, який уповноважений представляти інтереси організації партії у ТВК під час виборчого процесу. Кандидатура представника організації партії у виборчій комісії затверджується керівним органом організації партії (ч. 1 ст. 236 ВКУ).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТІЇ

Організація партії, яка висунула кандидатів у депутати в єдиному багатомандатному окрузі, може мати

- не більше двох уповноважених осіб у цьому окрузі та
- не більше двох уповноважених осіб у кожному територіальному окрузі.

Уповноважена особа організації партії представляє відповідну організацію партії і не є самостійним суб'єктом виборчого процесу. Список уповноважених осіб організації партії з обов'язковим зазначенням відповідного виборчого округу затверджується керівним органом організації партії. (ч. 5 ст. 236 ВКУ).

РЕЄСТРАЦІЯ ПРЕДСТАВНИКІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТІЇ У ВИБОРЧІЙ КОМІСІЇ, УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТІЇ, ДОВІРЕНИХ ОСІБ КАНДИДАТІВ

ЗАЯВА ПРО РЕЄСТРАЦІЮ

представника організації партії у виборчій комісії (ч.3 ст.236 ВКУ)

уповноважених осіб організації партії (ч.6 ст.236 ВКУ)

ПОДАЄТЬСЯ ДО ВІДПОВІДНОЇ ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ

разом із копією рішення керівного органу організації партії про затвердження кандидатури представника організації партії у відповідній виборчій комісії (заява може бути подана одночасно із заявою про реєстрацію кандидатів у депутати від організації партії).

в електронному вигляді та на паперових носіях разом із копією рішення керівного органу організації партії про затвердження списку уповноважених осіб організації партії в будь-який час після реєстрації кандидатів у депутати, включених до виборчого списку організації партії.

ЗАЯВА МАЄ БУТИ

підписана керівником організації партії та скріплена печаткою організації партії.

підписана керівником організації партії та скріплена печаткою організації партії або відповідної організації партії вищого рівня чи печаткою партії

До заяви додається копія паспорта громадянина України (перша та друга сторінка або копії лицьової та зворотної сторони паспорта у вигляді картки) або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України.

У заяві зазначаються:

- прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (з наявності);
- громадянство;
- число, місяць і рік народження;
- місце роботи;
- займана посада;
- адреса для листування;
- контактний номер телефону та адреса електронної пошти;
- відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, що не погашена або не знята у встановленому законом порядку;
- відповідний виборчий округ (тільки для уповноважених осіб організації партії).

РЕЄСТРАЦІЯ УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТІЇ/ПРЕДСТАВНИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТІЇ У ВИБОРЧІЙ КОМІСІЇ

ТВК **реєструє** уповноважених осіб організації партії/представника організації партії у виборчій комісії та видає їм відповідні посвідчення не пізніше третього дня після надходження документів (ч. 4,7 ст. 236 ВКУ).

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у заяві про реєстрацію в постанові відповідної ТВК про його реєстрацію зазначаються відомості **на підставі копій паспортних документів** (ч. 3 ст. 236 ВКУ).

ТВК **відмовляє** у реєстрації уповноважених осіб організації партії/представника організації партії у виборчій комісії, якщо:

- не дотримано вимог щодо оформлення подання;
- порушено строки подання;
- особа не є виборцем;

- особа є членом виборчої комісії;
- особа є довіреною особою кандидата у депутати, на посаду сільського, селищного, міського голови;
- особа є посадовою або службовою особою державних органів, органів влади АРК чи ОМС;
- особа є військовослужбовцем, поліцейським, співробітником СБУ, представником Державної кримінально-виконавчої служби України;
- особа проходить альтернативну (невійськову) службу;
- особа має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

СКАСУВАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ

Представник організації партії у виборчій комісії, уповноважена особа організації партії мають право у будь-який час до дня голосування звернутися до відповідної ТВК **із заявою про складення своїх повноважень** (ч. 9 ст. 236 ВКУ).

Керівний орган організації партії, який приймав рішення про затвердження представника організації партії у виборчій комісії чи уповноваженої особи організації партії, у будь-який час до завершення виборчого процесу **може прийняти рішення про відкликання** представника організації партії у виборчій комісії чи уповноваженої особи організації партії та про затвердження іншої кандидатури замість відкликаної. Відповідна заява разом з копією рішення та іншими документами подається до відповідної ВК у порядку, визначеному Кодексом. (ч. 10 ст. 236 ВКУ).

На підставі такої заяви **не пізніш як на третій день** після її надходження, а напередодні дня голосування (дня повторного голосування) або у день голосування (день повторного голосування) — **невідкладно** ТВК **приймає рішення про скасування реєстрації** представника організації партії у виборчій комісії чи уповноваженої особи організації партії та, в разі наявності необхідних документів про реєстрацію іншої особи представником організації партії у виборчій комісії чи уповноваженою

ЦВК: просвіта

особою організації партії. Копія відповідного рішення невідкладно видається представнику організації партії у ВК (ч. 11 ст. 236 ВКУ).

Повноваження представника організації партії у ВК чи уповноваженої особи партії вважаються припиненими також з моменту втрати партією статусу суб'єкта виборчого процесу (ч. 12 ст. 236 ВКУ).

ПРЕДСТАВНИК ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТІЇ У ВИБОРЧІЙ КОМІСІЇ МАЄ ПРАВО (Ч. 13 СТ. 236 ВКУ):

- 1) бути присутнім на всіх засіданнях ВК під час обговорення питань, пов'язаних із відповідними виборами, та брати участь у їх обговоренні з правом дорадчого голосу;
- 2) отримувати до початку засідання порядок денний та матеріали до питань порядку денного, брати участь в обговоренні, вносити пропозиції щодо рішення виборчої комісії;
- 3) ознайомлюватися із змістом протоколів засідань ВК та її рішеннями, отримувати копії таких рішень. У разі своєї відсутності на засіданні ознайомлюватися з документами, на підставі яких приймалися рішення на такому засіданні;
- 4) ознайомлюватися з протоколами, телефонограмами, факсограмами та іншими офіційними повідомленнями, що надходять до виборчої комісії від відповідних ТВК, у тому числі про підсумки голосування в єдиному багатомандатному та ТВО, отримувати їх копії;
- 5) реалізовувати інші права, передбачені Кодексом для представника організації партії у виборчій комісії.

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТІЇ МАЄ ПРАВО (Ч. 14 СТ. 236 ВКУ):

- 1) сприяє організації партії в її участі у виборчому процесі, в тому числі у проведенні передвиборної агітації;
- 2) представляє інтереси організації партії у відносинах з ВК (крім ЦВК), органами державної влади, органами влади АРК, ОМС, виборцями, іншими суб'єктами виборчого процесу на території відповідного виборчого округу;
- 3) має право брати участь у засіданнях ВК (крім ЦВК) на території відповідного виборчого округу;
- 4) має право бути присутньою на ВД під час голосування та на засіданні ДВК під час підрахунку голосів виборців (не більше однієї особи від однієї партії (організації партії));
- 5) має права офіційного спостерігача від організації партії;
- 6) має інші права, передбачені Кодексом для уповноваженої особи партії.

ДОВІРЕНА ОСОБА КАНДИДАТА

Кандидати у депутати місцевої ради та на посади міського, сільського, селищного голови, можуть мати довірених осіб. Довірені особи кандидата **сприяють** кандидатам під час виборчого процесу, представляють інтереси кандидата у відносинах з виборчими комісіями, органами державної влади, органами влади АРК та ОМС, об'єднаннями громадян, виборцями. (ч. 7 ст. 238 ВКУ).

КАНДИДАТ У ДЕПУТАТИ ДО МІСЦЕВОЇ РАДИ/НА ПОСАДУ СІЛЬСЬКОГО, СЕЛИЩНОГО, МІСЬКОГО ГОЛОВИ	КІЛЬКІСТЬ ДОВІРЕНИХ ОСІБ
Кандидат у депутати обласної, районної, районних у місті рад, міських, сільських, селищних рад (територіальних громад з кількістю виборців 10 і більше тисяч) (ч. 1 ст. 238 ВКУ)	не більше 3
Кандидат у депутати сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців до 10 тисяч) (ч. 2 ст. 238 ВКУ)	не більше 2
Кандидат на посаду міського голови (міста з кількістю виборців 75 тисяч і більше осіб) (ч. 3 ст. 238 ВКУ)	не більше 5
Кандидат на посаду сільського, селищного, міського (міст з кількістю виборців до 75 тисяч осіб) голови (ч. 4 ст. 238 ВКУ)	не більше 3

ПОДАННЯ ПРО РЕЄСТРАЦІЮ ДОВІРЕНОЇ ОСОБИ

Довірені особи кандидата реєструються відповідною ТВК за поданням кандидата (ч. 6 ст. 238 ВКУ). Подання про реєстрацію довірених осіб за підписом кандидата вноситься на паперових носіях та в електронному вигляді.

У поданні **зазначаються**:

- прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (з наявності) довіреної особи;
- число, місяць і рік народження;
- відомості про громадянство;
- місце роботи;
- займана посада;
- адреса для листування;
- номер контактного телефону;
- адреса електронної пошти;
- відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, що не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

До подання додається копія паспорта громадянина України або копія тимчасового посвідчення громадянина України запропонованої особи.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у поданні в постанові відповідної виборчої комісії про реєстрацію довірених осіб зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

РЕЄСТРАЦІЯ ДОВІРЕНОЇ ОСОБИ КАНДИДАТА

Відповідна ВК **не пізніше 3 днів** з дня надходження подання реєструє довірених осіб кандидата та видає їм посвідчення за формою, встановленою ЦВК.

ТВК може **відмовити** в реєстрації довіреної особи кандидата у виборчій комісії, якщо:

- не дотримано вимог щодо оформлення подання,
- порушено строки подання,
- особа не є виборцем;
- особа є членом виборчої комісії;

- особа є довіреною особою кандидата у депутати, на посаду сільського, селищного, міського голови;
- особа є посадовою або службовою особою державних органів, органів влади АРК чи ОМС;
- особа є військовослужбовцем, поліцейським, співробітником СБУ, представником Державної кримінально-виконавчої служби України;
- особа проходить альтернативну (невійськову) службу;
- особа має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, злочину проти виборчих прав громадян чи корупційного злочину, що не погашена або не знята в установленому законом порядку.

ПРИПИНЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ТА СКАСУВАННЯ РЕЄСТРАЦІЇ ДОВІРЕНОЇ ОСОБИ

Довірені особи кандидата набувають повноважень з дня їх реєстрації відповідною ВК. Повноваження зазначених осіб припиняються у день завершення відповідного виборчого процесу. Повноваження довірених осіб можуть припинятися раніше **у разі вибуття кандидата** з балотування та **у разі скасування реєстрації** відповідного кандидата — із часу закінчення строку оскарження рішення про скасування реєстрації кандидата або, у разі оскарження, з дня набрання законної сили відповідним рішенням суду.

Кандидат має право в будь-який час до завершення виборчого процесу звернутися до відповідної ВК із заявою про припинення повноважень його довірених осіб. **Довірена особа** кандидата має право в будь-який час звернутися до відповідної ВК **із заявою про складення своїх повноважень**.

На підставі таких заяв відповідна ВК **не пізніше 3 днів** з дня надходження заяв, а напередодні дня голосування (дня повторного голосування) або у день голосування (день повторного голосування) — невідкладно приймає рішення про скасування реєстрації довіреної особи кандидата і в разі наявності таких документів, передбачених частиною шостою цієї статті, приймає рішення про реєстрацію іншої особи довіреною особою.

Копія рішення надсилається (видається) кандидату та довірєній особі, стосовно якої прийнято таке рішення.

ВАЖЛИВО!

Посвідчення довірєної особи кандидата, реєстрація якої скасована, негайно повертається до ТВК, яка його видала (ч. 11 ст. 238 ВКУ).

ДОВІРЕНА ОСОБА КАНДИДАТА МАЄ ПРАВО (Ч. 12 СТ. 238 ВКУ):

- 1) бути присутньою на засіданнях відповідної ТВК та ДВК і брати в них участь з правом дорадчого голосу;
- 2) бути присутньою на ВД під час голосування та на засіданні виборчої комісії під час підрахунку голосів виборців з додержанням установлених Кодексом вимог;
- 3) одержувати у відповідній ВК посвідчення офіційних спостерігачів від кандидата, чиї інтереси вона представляє;
- 4) за дорученням кандидата бути розпорядником його власного виборчого фонду;
- 5) одержувати копії протоколів ДВК про підрахунок голосів на ВД, ТВК про підсумки голосування та про результати виборів;
- 6) складати акти, що підписуються особами, які виявили порушення, і виборцями — свідками порушення, та подавати їх до відповідної виборчої комісії з додержанням строків, установлених законом;
- 7) звертатися до відповідної виборчої комісії із заявою про усунення виявлених порушень;
- 8) за дорученням кандидата оскаржувати від його імені рішення, дії або бездіяльність відповідної ДВК, що порушують законні права кандидата, в порядку, передбаченому цим Кодексом;

ЦВК: просвіта

- 9) підписувати акти, протоколи, що складаються ДВК, ТВК з відповідних місцевих виборів, у разі присутності на засіданні виборчої комісії під час їх складання;
- 10) реалізовувати права, передбачені Кодексом для офіційного спостерігача від суб'єкта виборчого процесу;
- 11) реалізовувати інші права, передбачені цим Кодексом для довірених осіб.

ВАЖЛИВО!

Втручання довіреної особи кандидата в роботу ВК не допускається (ч.13 ст.238 ВКУ).

ОФІЦІЙНІ СПОСТЕРІГАЧІ

У виборчому процесі можуть брати участь

- офіційні спостерігачі від кандидатів у депутати в багатомандатних виборчих округах,
- офіційні спостерігачі від кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови,
- офіційні спостерігачі від партій, які висунули виборчі списки,
- офіційні спостерігачі від громадських організацій, яким у порядку, встановленому Кодексом, надано дозвіл мати офіційних спостерігачів на відповідних виборах.

ПОВНОВАЖЕННЯ ОФІЦІЙНИХ СПОСТЕРІГАЧІВ

Повноваження офіційних спостерігачів починаються з дня їх реєстрації відповідною ВК, і припиняються після офіційного оприлюднення ТВК результатів відповідних виборів (ч. 4 ст. 58 ВКУ).

ТВК, яка зареєструвала офіційного спостерігача, **може достроково припинити його повноваження у разі встановлення фактів грубого або систематичного порушення** ним Конституції України та законів України. Про припинення повноважень офіційного спостерігача приймається мотивоване рішення (ч. 6 ст. 58 ВКУ).

Повноваження офіційного спостерігача від партії, кандидата, висунутого партією, вважаються припиненими з моменту втрати відповідною партією статусу суб'єкта виборчого процесу (ч. 7 ст. 58 ВКУ).

ГО, уповноважена особа організації партії у відповідному виборчому окрузі чи кандидат мають право **відкликати свого офіційного спостерігача**, звернувшись до відповідної ТВК, яка його зареєструвала, з письмовою заявою про припинення повноважень такого спостерігача, та подати документи для реєстрації іншої особи (ч. 12 ст. 60, ч. 10 ст. 239 ВКУ).

ЦВК: просвіта

Офіційний спостерігач від ГО, партії чи кандидата має право у будь-який час звернутися до ТВК, яка його зареєструвала, **із заявою про складення своїх повноважень**. На підставі такої заяви виборча комісія приймає рішення про скасування реєстрації офіційного спостерігача, копія якого надається або направляється керівнику відповідно ГО, кандидату, уповноваженій особі організації партії у відповідному виборчому окрузі (ч. 13 ст. 60, ч. 11 ст. 239 ВКУ).

ВАЖЛИВО!

У разі проведення **повторного голосування** офіційні спостерігачі продовжують здійснювати свої повноваження під час організації підготовки та проведення повторного голосування, їхні повноваження припиняються після офіційного оголошення результатів відповідних виборів (ч.4 ст.58 ВКУ).

РЕЄСТРАЦІЯ ОФІЦІЙНИХ СПОСТЕРІГАЧІВ

Реєстрацію офіційних спостерігачів у відповідному виборчому окрузі здійснює ТВК.

ПОДАННЯ ПРО РЕЄСТРАЦІЮ ОФІЦІЙНОГО СПОСТЕРІГАЧА

від ГО

від організацій партії та кандидатів

Надається ТВК на паперовому носії та в електронному вигляді не пізніше як за п'ять днів до дня голосування

за підписом керівника ГО (уповноваженого на підставі довіреності представника ГО) та з печаткою ГО (ч. 5 ст. 60 ВКУ).

за підписом кандидата, представника організації партії в ТВК або уповноваженої особи організації партії вноситься до відповідної ТВК (ч. 4 ст. 239 ВКУ).

У поданні про реєстрацію офіційного спостерігача **зазначаються**

- прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності);
- число, місяць і рік народження;
- відомості про громадянство;
- місце роботи (заняття);
- займану посаду;
- місце проживання та адреса житла (в поданні від ГО)/ адреса для листування (в поданні від партії чи кандидата);
- номери контактних телефонів;
- відомості про відсутність судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, що не погашена або не знята в установленому законом порядку, а також
- відповідний виборчий округ (**тільки для офіційних спостерігачів від організацій партій та кандидатів**) або номер та дата рішення ЦВК про дозвіл ГО мати офіційних спостерігачів на відповідних виборах (**тільки для офіційних спостерігачів від громадських організацій**).

До подання **додаються**:

- заява про згоду зазначеної особи бути офіційним спостерігачем від відповідної ГО, від відповідної організації партії, або від відповідного кандидата,
- ксерокопія паспорта громадянина України.

У разі виявлення технічних помилок та неточностей у поданні про реєстрацію офіційного спостерігача в постанові відповідної ВК про його реєстрацію зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів. ТВК забезпечує виготовлення та видачу посвідчень офіційним спостерігачам не пізніше ніж на третій день після внесення подання.

ТВК **відмовляє** у реєстрації офіційного спостерігача від ГО, організації партії чи кандидата, якщо:

ЦВК: просвіта

- не дотримано вимог щодо оформлення подання,
- порушено строки подання,
- особа не є виборцем;
- особа є членом виборчої комісії;
- особа є посадовою або службовою особою державних органів, органів влади АРК чи ОМС;
- особа є військовослужбовцем, поліцейським, співробітником СБУ, представником Державної кримінально-виконавчої служби України;
- особа проходить альтернативну (невійськову) службу;
- особа має судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, що не погашена або не знята в установленому законом порядку;
- особа, яка є громадянином (підданим) держави, визнаної Верховною Радою України державою-агресором або державою-окупантом (ч. 3 ст. 58 ВКУ).

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ОФІЦІЙНИХ СПОСТЕРІГАЧІВ

Права та обов'язки офіційних спостерігачів від громадських організацій визначені в **ч. 9,10 ст. 60 ВКУ**.

Права та обов'язки офіційних спостерігачів від політичних партій та кандидатів на місцевих виборах визначені в **ч. 7,8 ст. 239 ВКУ**.

ОФІЦІЙНИЙ СПОСТЕРІГАЧ ВІД ПАРТІЇ, КАНДИДАТА, ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

МАЄ ПРАВО:

бути присутнім на засіданнях ТВК та ДВК відповідного багатомандатного виборчого округу

НЕ МАЄ ПРАВА:

втручатися в роботу ВК, вчиняти дії, що порушують хід виборчого процесу або перешкоджають членам ВК здійснювати свої повноваження

<p>бути присутнім на зустрічах кандидатів, представників, уповноважених осіб організацій партій з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах</p>	<p>заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюлетень</p>
<p>перебувати на ВД під час голосування, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів ВК, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям і підрахунку голосів виборців на ВД та встановлення підсумків голосування, не перешкоджаючи членам виборчої комісії фізично</p>	<p>бути присутнім при заповненні виборцем виборчого бюлетеня у кабіні для таємного голосування або в інший спосіб порушувати таємницю голосування</p>
<p>здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис, не порушуючи при цьому таємниці голосування виборців</p>	
<p>бути присутнім під час голосування виборців за місцем їх перебування</p>	
<p>звертатися із заявою чи скаргою до ВК у межах відповідного багатомандатного округу щодо усунення порушень Кодексу в разі їх виявлення</p>	
<p>скласти акт про виявлення порушення Кодексу, що підписується ним та не менш як двома виборцями, які засвідчують факт такого порушення, із зазначенням їхніх прізвищ, імен, по батькові, місця проживання та адреси житла, та подати його до відповідної виборчої комісії чи до суду</p>	
<p>вживати необхідних заходів у межах законодавства щодо припинення протиправних дій під час голосування та підрахунку голосів виборців на ВД</p>	
<p>отримувати копії протоколів та інших документів у випадках, передбачених Кодексом</p>	
<p>реалізовувати інші права, передбачені Кодексом для офіційних спостерігачів</p>	

МІЖНАРОДНІ СПОСТЕРІГАЧІ

Офіційні спостерігачі від іноземних держав (далі — ІД) та міжнародних організацій (далі — МО) можуть вести спостереження за ходом виборчого процесу, але вони не є суб'єктом виборчого процесу.

ЦВК акредитує та видає офіційним спостерігачам від ІД та МО посвідчення за встановленою формою (ч. 1,4 ст. 59 ВКУ).

ОФІЦІЙНИЙ СПОСТЕРІГАЧ ВІД ІНОЗЕМНОЇ ДЕРЖАВИ, МІЖНАРОДНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

МАЄ ПРАВО (Ч. 6 СТ.59):	НЕ МАЄ ПРАВА (Ч. 10 СТ.59):
бути присутнім на зустрічах кандидатів, їх довірених осіб, представників, уповноважених осіб організацій партій — суб'єктів виборчого процесу з виборцями, на передвиборних зборах, мітингах, засіданнях ВК	втручатися у роботу ВК
ознайомлюватися з матеріалами передвиборної агітації	чинити дії, що порушують законний хід виборчого процесу
бути присутнім на засіданнях, перебувати у приміщеннях ДВК, ТВК, спостерігати з будь-якої відстані за діями членів ВК, у тому числі під час видачі виборчих бюлетенів виборцям, підрахунку голосів виборців, встановлення підсумків голосування, не заважаючи при цьому членам ВК фізично	чинити дії, що неправомірно перешкоджають членам ВК здійснювати свої повноваження
здійснювати фото-, відеозйомку та аудіозапис без порушення при цьому таємниці голосування виборців	заповнювати замість виборця (у тому числі на його прохання) виборчий бюлетень або іншим чином порушувати таємницю голосування

<p>після проведення виборів висловлювати свої пропозиції щодо організації проведення відповідних виборів та вдосконалення законодавства України з урахуванням міжнародного досвіду, проводити прес-конференції з додержанням вимог законодавства України</p>	<p>використовувати свій статус у діяльності, не пов'язаний із спостереженням за ходом виборчого процесу</p>
<p>утворювати разом з іншими спостерігачами від ІД та МО тимчасові групи спостерігачів для координації їхньої діяльності</p>	
<p>отримувати копії протоколів, інших документів у випадках, передбачених Кодексом</p>	

ВАЖЛИВО!

Громадяни України, іноземці чи особи без громадянства, які володіють українською мовою, **можуть супроводжувати** акредитованих офіційних спостерігачів від ІД та МО на території ВД та під час засідань ВК **виключно для виконання функцій перекладача**. Кожен офіційний спостерігач має право на одного перекладача (ч.2 ст.59). Перекладачі також зобов'язані не втручатися в роботу ВК (ч.10 ст.59).

ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ ЗАСOБІВ МАСOVOЇ ІНФОРМАЦІЇ

При здійсненні своїх повноважень представники ЗМІ **мають право:**

- здійснювати інформування про перебіг виборчого процесу, події, пов'язані з виборами, на засадах збалансованості, достовірності, повноти і точності, об'єктивності поширюваної інформації, доступності з дотриманням вимог законодавства про інформацію та про засоби масової інформації, норм журналістської етики (ч. 6 ст. 12 ВКУ);
- здійснювати письмові, аудіо- та відеозаписи із застосуванням необхідних технічних засобів (ч. 1 ст. 25 Закону «Про інформацію»);
- бути присутніми на засіданнях ВК, у тому числі при підрахунку голосів виборців та встановленні результатів голосування, на ВД в день виборів чи в день повторного голосування у приміщенні, де проводиться голосування (не більше двох осіб від одного засобу масової інформації) (ч. 8 ст. 36 ВКУ);
- брати участь у спеціальному інформаційному забезпеченні місцевих виборів на замовлення відповідної ВК, а щодо фактів та подій, пов'язаних з виборчим процесом, — з власної ініціативи з дотриманням вимог Кодексу (ч. 2 ст. 232 ВКУ).
- отримувати інформацію щодо підготовки і проведення місцевих виборів.

ДОКУМЕНТИ ПРЕДСТАВНИКА ЗМІ

Представник ЗМІ повинен пред'явити один з таких документів:

- редакційне посвідчення;
- посвідчення журналіста, видане Національною спілкою журналістів;
- посвідчення журналіста, видане медіа-профспілкою;
- прес-карта інших журналістських організацій.

Форми таких посвідчень не встановлені — вони можуть бути у довільній формі, тому варт звернути увагу на термін дії посвідчення.

Якщо посвідчення без фотокартки, воно є дійсним лише за умови пред'явлення документа, що посвідчує особу, наприклад, паспорта громадянина України.

**ПОРЯДОК
УТВОРЕННЯ
ДІЛЬНИЧНИХ
ВИБОРЧИХ
КОМІСІЙ
З МІСЦЕВИХ
ВИБОРІВ**

ПОРЯДОК УТВОРЕННЯ ДВК

ДВК утворюється відповідною

- міською ТВК,
- районною у місті ТВК,
- сільською, селищною ТВК

не пізніш як **за 15 днів** до дня виборів у складі голови, заступника голови, секретаря та інших членів комісії (ч. 1 ст. 204 ВКУ).

ДВК утворюється у складі:

Розмір ВД	Кількість виборців на ВД	Склад ДВК
Мала ВД	до 500 осіб*	10-14 осіб
	<i>*у разі, якщо кількість виборців на ВД не перевищує 200 осіб, то ДВК може утворюватися у складі 4-6 осіб</i>	
Середня ВД	від 500 до 1500 осіб	12-16 осіб
Велика ВД	понад 1500 осіб	14-18 осіб

Право подання кандидатур до складу ДВК мають:

Суб'єкт подання кандидатур	Кількість кандидатур, яку мають право подати	Включаються обов'язково/ за результатами жеребкування
місцева організація політичної партії, про утворення депутатської фракції якої оголошено на першій черговій сесії ВРУ поточного скликання	не більше ніж 2	кандидатури включаються обов'язково

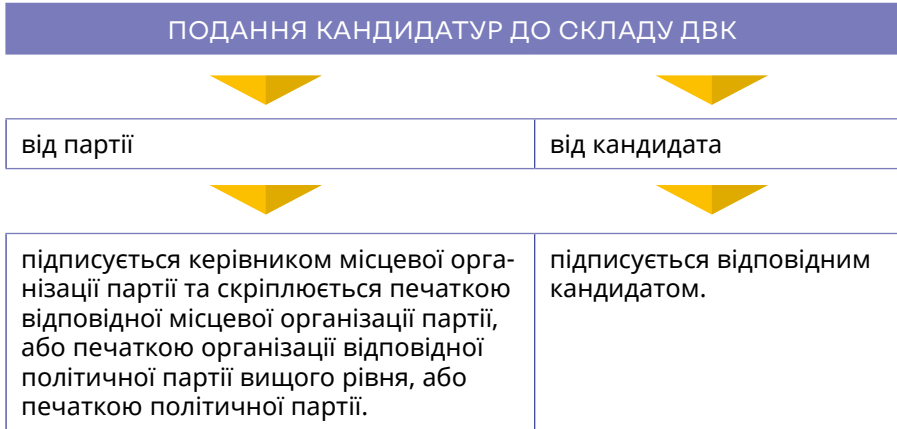
місцева організація політичної партії, яка уклала угоду про політичну співпрацю на відповідних місцевих виборах з депутатською групою, про утворення якої оголошено на сесії ВРУ не пізніше 1 січня року, в якому відбуваються вибори	не більше ніж 1	кандидатура включаються обов'язково
місцева організація політичної партії, від якої зареєстровано кандидатів у депутати ВР АРК, обласних, районних, районних у місті рад, а також міських, сільських, селищних (територіальних громад з кількістю виборців 10 тисяч і більше) рад	не більше ніж 1	кандидатура включаються за результатами жеребкування, яке проводиться виборчою комісією, яка формує склад відповідної ТВК
кандидат у депутати сільських, селищних, міських (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч) рад	не більше ніж 1	кандидатура включаються за результатами жеребкування, яке проводиться виборчою комісією, яка формує склад відповідної ТВК
кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови	не більше ніж 1	кандидатура включаються за результатами жеребкування, яке проводиться виборчою комісією, яка формує склад відповідної ТВК

ВАЖЛИВО!

У разі якщо до складу ДВК одночасно внесено подання щодо кандидатур від двох і більше місцевих організацій однієї політичної партії, то до складу такої ДВК підлягає включенню кандидатура **від місцевої організації політичної партії вищого рівня** (ч.1 ст.204 ВКУ).

ФОРМА ПОДАННЯ

Подання щодо кандидатур до складу ДВК подаються не пізніше ніж за 24 дні до дня виборів (ч. 4 ст. 204). Подання вноситься на паперовому носії та в електронному вигляді. Форма подання встановлена постановою ЦВК від 24 липня 2020 року № 137.

У поданні **зазначаються** (ч. 4 ст. 204 ВКУ):

- прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) особи;
- число, місяць, рік народження;
- громадянство особи;
- освіта;
- відомості про володіння державною мовою;
- місце роботи (заняття), посада;
- місце проживання (адреса житла) особи;
- контактні телефони;
- наявність досвіду роботи у виборчих комісіях;
- відомості про відсутність у особи судимості за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину, кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, яка не погашена або не знята у встановленому законом порядку.

До подання **додаються**:

копії паспорта громадянина України або копії першої та другої сторінок тимчасового посвідчення громадянина України (для осіб, недавно прийнятих до громадянства України) кожної запропонованої особи кожної запропонованої особи.

ВІДХИЛЕННЯ КАНДИДАТУР

Кандидатури, внесені до складу ДВК, можуть **бути відхилені лише з підстав**

- їх невідповідності вимогам до членів ВК, передбачених статтею 34 ВКУ;
- порушення вимог частин першої, четвертої статті 204 ВКУ;
- застосування механізму жеребкування.

Технічні описки та неточності, допущені у поданні, **не є підставою для відхилення внесених кандидатур**. У разі виявлення технічних помилок та неточностей при зазначенні у поданні прізвища, імені та по батьковій особи, дати її народження — в постанові про утворення ДВК зазначаються відомості на підставі копій паспортних документів.

Вимоги до членів виборчих комісій (ст. 34 ВКУ):

- мати право голосу відповідно до статті 70 Конституції України;
- входити до складу лише однієї ВК;
- не бути кандидатом на відповідних виборах;
- не бути довіреною особою кандидатів на відповідних місцевих виборах;
- не бути представником у виборчих комісіях;
- не бути уповноваженою особою організації партії;
- не бути офіційним спостерігачем;
- не бути посадовою та службовою особою органів державної влади, органів влади АРК та ОМС;
- не бути суддею, працівником судів;
- не бути працівником правоохоронних органів;

ЦВК: просвіта

- не утримуватись в установах виконання покарань чи слідчих ізоляторах;
- не мати судимість за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину чи кримінального правопорушення проти виборчих прав громадян чи корупційного кримінального правопорушення, якщо ця судимість не погашена або не знята у встановленому законом порядку;
- Секретар ДВК має володіти державною мовою;
- До складу ДВК спеціальної виборчої дільниці, утвореної у стаціонарному закладі охорони здоров'я, не можуть входити працівники відповідного закладу або установи.

У разі виявлення ТВК одночасного внесення однієї кандидатури до складу ДВК від різних суб'єктів подання ТВК звертається до відповідних суб'єктів подання, кандидата, запропонованого до складу ДВК, для уточнення інформації та надання заяви про згоду на участь у роботі ДВК від відповідного суб'єкта подання. У разі непідтвердження згоди особи на участь у роботі ДВК від відповідного суб'єкта подання ТВК відхиляє кандидатуру такої особи (ч. 4 ст. 204 ВКУ).

ЯКЩО ПОДАННЯ НЕ НАДІЙШЛИ

У разі якщо суб'єкти подання у встановлений строк **не подали кандидатури** до складу ДВК або подали їх у кількості:

- для виборчих дільниць з кількістю виборців, що не перевищує 200 осіб — менше 4 осіб;
- для малих виборчих дільниць — менше 10 осіб;
- для середніх виборчих дільниць — менше 12 осіб;
- для великих виборчих дільниць — менше 14 осіб.

ДВК утворюється у визначений ВКУ строк відповідною ТВК за поданням голови цієї ТВК у мінімальній кількості, встановленій частиною третьою статті 204 ВКУ з обов'язковим включенням до складу комісії кандидатур від суб'єктів подання, якщо такі надходили. У разі необхідності, для забезпечення дільничними виборчими комісіями належної підготовки та

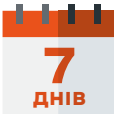
проведення виборів, у тому числі в день голосування, ТВК у будь-який час до дня голосування може збільшити склад ДВК до його максимальної кількості, за поданням голови відповідної комісії на підставі пропозицій членів цієї ТВК (ч. 8 ст. 204 ВКУ).

ЖЕРЕБКУВАННЯ

Порядок жеребкування щодо включення кандидатур до складу ДВК затверджений постановою ЦВК від 25 червня 2020 року № 114 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою ЦВК від 24.07.2020 № 141).

Кількість **вакантних** місць, на які включаються кандидатури за результатами жеребкування, встановлюється знаходженням різниці між максимально можливою кількістю членів відповідної ДВК та кількістю кандидатур, які включаються до складу ДВК обов'язково (п. 10 П. 114).

ВИД ВД	КІЛЬКІСТЬ ВАКАНТНИХ МІСЦЬ
ВД з кількістю виборців, що не перевищує 200 осіб	$\left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{ВАКАНТНИХ} \\ \text{МІСЦЬ} \end{array} \right] = 6 - \left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ КАНДИДАТУР,} \\ \text{ЯКІ ВКЛЮЧАЮТЬСЯ ДО СКЛАДУ} \\ \text{ТВК ОБОВ'ЯЗКОВО} \end{array} \right]$
Мала ВД	$\left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{ВАКАНТНИХ} \\ \text{МІСЦЬ} \end{array} \right] = 14 - \left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ КАНДИДАТУР,} \\ \text{ЯКІ ВКЛЮЧАЮТЬСЯ ДО СКЛАДУ} \\ \text{ТВК ОБОВ'ЯЗКОВО} \end{array} \right]$
Середня ВД	$\left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{ВАКАНТНИХ} \\ \text{МІСЦЬ} \end{array} \right] = 16 - \left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ КАНДИДАТУР,} \\ \text{ЯКІ ВКЛЮЧАЮТЬСЯ ДО СКЛАДУ} \\ \text{ТВК ОБОВ'ЯЗКОВО} \end{array} \right]$
Велика ВД	$\left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{ВАКАНТНИХ} \\ \text{МІСЦЬ} \end{array} \right] = 18 - \left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ КАНДИДАТУР,} \\ \text{ЯКІ ВКЛЮЧАЮТЬСЯ ДО СКЛАДУ} \\ \text{ТВК ОБОВ'ЯЗКОВО} \end{array} \right]$

Жеребкування проводиться на засіданні ТВК, яка утворює склад ДВК, не пізніш як на восьмий день після закінчення строку внесення подань щодо кандидатур до складу ДВК.

ДО ПОЧАТКУ ЗАСІДАННЯ ПО ЖЕРЕБКУВАННЮ має бути

- складений список кандидатур для кожної ДВК;

Для проведення жеребкування окремо для кожної ДВК складається список кандидатур, які відповідають вимогам ВКУ та можуть бути включені до її складу за результатами жеребкування, у вигляді таблиці.

Кандидатури включаються до списку в алфавітному порядку із зазначенням їх прізвищ, власних імен (усіх власних імен), по батькові (за наявності), суб'єкта їх подання (для організації партії — її повна назва, для кандидата в депутати в багатомандатному виборчому

окрузі, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови — прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності).

У разі коли дві або більше кандидатури мають однакові прізвища, власні імена (усі власні імена), по батькові (за наявності), такі кандидатури включаються до списку в порядку зростання дати їх народження.

Список також обов'язково містить порядковий номер кандидатури та графу для фіксації результатів жеребкування, в якій проставляється відмітка про включення такої кандидатури до складу комісії в результаті проведення жеребкування.

- підготовлений пристрій для жеребкування та жеребки (для визначення кількості жеребків комісія має визначити ДВК, до складу якої згідно зі списками кандидатур, подано для включення найбільшу кількість кандидатур. Необхідна кількість жеребків повинна дорівнювати кількості кандидатур, запропонованих для включення до складу такої ДВК);

Жеребкування проводиться за допомогою барабана, скриньки або іншого пристрою, який дає змогу провести жеребкування. Жеребками можуть слугувати однакові за розміром та кольором аркуші паперу, картки, кульки тощо. На кожному жеребку має бути нанесений один з порядкових номерів згідно зі списком кандидатур.

ВАЖЛИВО!

Якщо на жеребках можна прочитати порядковий номер до моменту їх діставання з пристрою для жеребкування, пристрій має бути з непрозорого матеріалу. Якщо ж з порядковими номерами неможливо ознайомитись до моменту діставання жеребка з пристрою для жеребкування, пристрій може бути з прозорого матеріалу. Підготовка пристрою та жеребків має бути зроблена до початку засідання, на якому відбудуватиметься жеребкування. (п. 14 П. 114)

ДО ПОЧАТКУ ПРОЦЕДУРИ ЖЕРЕБКУВАННЯ протокольним рішенням має бути визначений (п. 15 П. 114)

- член комісії для фіксування результатів жеребкування;
- член комісії або особа з числа залучених працівників для діставання жеребків із пристрою, оголошення та демонстрації присутнім на засіданні комісії нанесеного на кожному жеребку порядкового номера;
- член комісії або особа з числа залучених працівників для виконання технічної роботи (вкидання жеребків у пристрій, його обертання, розкриття конвертів тощо);
- два члени комісії для опрацювання результатів жеребкування.

ПЕРЕД ПОЧАТКОМ ЖЕРЕБКУВАННЯ голова ТВК/головуючий на засіданні ТВК/інший член ТВК за дорученням голови/головуючого на засіданні ТВК оголошує:

- 1) максимальний граничний склад кожної ДВК, в межах якого буде сформовано її склад,
- 2) кількість кандидатур, які включаються до складу ДВК обов'язково,
- 3) кількість кандидатур, які можуть бути включені за результатами жеребкування.

ПРОЦЕДУРА ЖЕРЕБКУВАННЯ

1. Жеребки поміщаються в пристрій для жеребкування та перемішуються.

ВАЖЛИВО!

Присутні на засіданні комісії представники суб'єктів подання кандидатур до складу ДВК перед помещенням жеребків у пристрій можуть їх оглянути.

2. Визначена ТВК особа дістає з пристрою жеребок, демонструючи та оголошуючи нанесений на ньому номер. Такі номери заносяться до відповідної відомості в порядку визначеної жеребкуванням черговості (п. 16 П. 114).

ВАЖЛИВО!

Процедура жеребкування проводиться один раз щодо всіх ДВК одночасно (п. 17 П. 114). З пристрою для жеребкування дістаються окремо по одному всі жеребки.

У разі проведення жеребкування щодо однієї ДВК визначення кандидатур до її складу припиняється після заповнення всіх вакантних місць у цій комісії, для чого з пристрою дістаються жеребки у кількості, що дорівнює кількості вакантних місць у складі ДВК (п. 21 П. 114).

3. Після діставання із пристрою для жеребкування останнього жеребка згідно з установленою жеребкуванням черговістю визначається послідовність включення кандидатур до складу кожної ДВК.
4. Два визначені для опрацювання результатів жеребкування члени ТВК щодо кожної ДВК послідовно у порядку черговості, визначеній жеребкуванням, перевіряють у списку кандидатур кожної ДВК наявність кандидатури з відповідним номером і в графі для фіксації результатів жеребкування проти зазначеної кандидатури роблять відповідну відмітку про включення цієї особи до складу комісії.
5. Після заповнення всіх вакантних місць у складі відповідної ДВК список передається голові (головуючому на засіданні) ТВК, який оголошує прізвища осіб, які включаються до складу ДВК за результатами жеребкування, зазначаючи суб'єктів їх подання.

ВАЖЛИВО!

В цей час процедура опрацювання результатів жеребкування членами ТВК продовжується щодо наступних комісій. Така процедура повторюється стосовно кожної ДВК і завершується після заповнення вакантних місць у всіх ДВК.

ЦВК: просвіта

6. Після закінчення процедури жеребкування ТВК щодо кожної ДВК складає список осіб, які включаються до її складу. До таких списків включаються:
  - особи, що підлягають обов'язковому включенню до складу ДВК (за умови наявності відповідних подань та відповідності таких подань установленим ВКУ вимогам);
  - особи, визначені за результатами жеребкування.

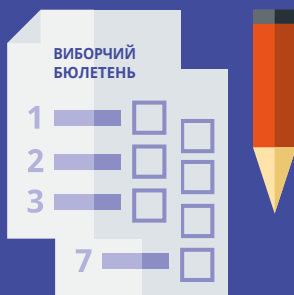
Особи, внесені до таких списків, підлягають включенню до складу ДВК під час їх утворення (п. 19 П. 114).

7. Одночасно з утворенням ДВК ТВК **призначає керівний склад ДВК** — голову, заступника голови, секретаря ДВК.
8. Результати жеребкування вносяться до протоколу засідання ТВК (п. 22 П. 114).

Рішення про утворення ДВК оприлюднюється ТВК з відомостями про її склад у спосіб, визначений цією ТВК, **не пізніше наступного дня** з дня утворення ДВК. ТВК має також оприлюднювати рішення про зміни у складі ДВК порядку та строки, встановлені частиною сьомою ст. 204 ВКУ, але не пізніше останнього дня перед днем голосування

ВИБОРЧІ БЮЛЕТЕНІ

ТВК та ДВК забезпечують суворий облік отриманих та виданих виборчих бюлетенів відповідно до вимог ВКУ (ч. 7 ст. 240 ВКУ).

ФОРМА І ТЕКСТ ВИБОРЧОГО БЮЛЕТЕНЯ

Форма та колір виборчого бюлетеня для кожних місцевих виборів затверджуються ЦВК не пізніше як за 30 днів до дня проведення чергових місцевих виборів і не можуть змінюватися до призначення наступних чергових місцевих виборів (ч. 1 ст. 240 ВКУ)

Текст виборчих бюлетенів для голосування у відповідних виборчих округах затверджується відповідними ТВК не пізніше як за 17 днів до дня голосування. Текст викладається державною мовою і повинен бути розміщений на одному аркуші та лише з одного боку (ч. 2,3 ст. 240 ВКУ).

Виборчий бюлетень повинен містити (ч. 4 ст. 240 ВКУ):

- 1) назву місцевих виборів;
- 2) дату місцевих виборів*;
* а в разі проведення повторного голосування — зазначення "повторне голосування" та дату його проведення.
- 3) позначення виборчого округу;
«Територіальний виборчий округ» на виборах депутатів обласних, районних, районних у місті, а також міських, сільських, селищних рад (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше); «багатомандатний виборчий округ» на виборах депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч), «єдиний одномандатний сільський/селищний/міський виборчий округ» на виборах сільського, селищного, міського голови відповідно.
- 4) номер виборчого округу (за наявності);
- 5) позначене місце для номера виборчої дільниці*;
* За наявності технічної можливості ТВК може прийняти рішення про виготовлення виборчих бюлетенів із зазначенням номерів виборчих дільниць.
- 6) позначене місце для печатки ДВК.

Виборчий бюлетень також містить роз'яснення щодо порядку його заповнення виборцем під час голосування (ч. 5 ст. 240 ВКУ)

Ступінь захисту виборчого бюлетеня встановлюється відповідною ТВК у такий самий строк як і строк затвердження тексту виборчих бюлетенів — не пізніш як за сімнадцять днів до дня голосування. (ч. 2 ст. 240 ВКУ).

КОНТРОЛЬНИЙ ТАЛОН

Виборчий бюлетень має контрольний талон, відокремлений лінією відриву.

Контрольний талон повинен містити (ч. 6 ст. 240 ВКУ)

- 1) назву місцевих виборів;
- 2) дату місцевих виборів*;

* а в разі проведення повторного голосування — зазначення "повторне голосування" та дату його проведення.

- 3) позначення виборчого округу;

«Територіальний виборчий округ» на виборах депутатів обласних, районних, районних у місті, а також міських, сільських, селищних рад (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше); «багатомандатний виборчий округ» на виборах депутатів сільських, селищних, міських рад (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч), «єдиний одномандатний сільський/селищний/міський виборчий округ» на виборах сільського, селищного, міського голови відповідно.

- 4) номер виборчого округу (за наявності);
- 5) позначене місце для номера виборчої дільниці;
- 6) позначене місце для номера, за яким виборця внесено до списку виборців;
- 7) позначене місце для підпису виборця, який отримує виборчий бюлетень;

ЦВК: просвіта

- 8) позначене місце для прізвища члена ДВК, який видав виборчий бюлетень;
- 9) позначене місце для підпису члена ДВК, який видав виборчий бюлетень.

ВИБОРЧІ БЮЛЕТЕНІ З ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ МІСЬКОЇ, СІЛЬСЬКОЇ, СЕЛИЩНОЇ РАДИ (ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ З КІЛЬКІСТЮ ВИБОРЦІВ ДО 10 ТИСЯЧ)

Кандидати, зареєстровані в окрузі, включаються у виборчий бюлетень в алфавітному порядку.

У виборчому бюлетені зазначаються (ч. 2 ст. 241 ВКУ):

- 1) порядкові номери кандидатів, під якими вони включені до бюлетеня,
- 2) прізвища, власні імена (усі власні імена) та по батькові (за наявності) кандидатів,
- 3) суб'єкт висування кандидата*
* У разі якщо кандидат висунутий шляхом самовисування, міститься позначка "самовисування"
- 4) відомості про рік народження,
- 5) посада,
- 6) місце проживання,

Праворуч від порядкового номера та прізвища кожного кандидата розміщується порожній квадрат.

ВИБОРИ ДЕПУТАТІВ УСТИЛУЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 25 ЖОВТНЯ 2020 РОКУ

КОНТРОЛЬНИЙ ТАЛОН

Багатомандатний виборчий округ № 2
з виборів депутатів Устилузької міської ради

Виборча дільниця № 070001

Номер, за яким виборця внесено до списку виборців	Підпис виборця, який отримує виборчий бюлетень	Прізвище, ініціали члена дільничної виборчої комісії, який видає виборчий бюлетень	Підпис члена дільничної виборчої комісії, який видає виборчий бюлетень
12		Кравець І.К.	Краб

(лінія відриву)

ВИБОРИ ДЕПУТАТІВ УСТИЛУЗЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ 25 ЖОВТНЯ 2020 РОКУ

ВИБОРЧИЙ БЮЛЕТЕНЬ

Багатомандатний виборчий округ № 2
з виборів депутатів Устилузької міської ради

Виборча дільниця № 070001

! Зробіть лише одну позначку «плюс» (+) або іншу, що засвідчує Ваше волевиявлення, у квадраті навпроти прізвища кандидата в депутати, за якого Ви голосуєте

1	АГАФОНОВ АНДРІЙ ВАСИЛЬОВИЧ Самовисування, 1983 р.н., тимчасово не працює, проживає в місті Устилузьк	☐
2	БОНДАРЕНКО ГАННА ВІКТОРІВНА УСТИЛУЗЬКА МІСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ “ЖУРБА”, 1968 р.н., фізична особа-підприємець, проживає в місті Устилузьк	☐
3	ДУБ ПЕТРО ІГОРОВИЧ ВОЛИНСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ “ЩАСТЯ”, 1979р.н., голова ОСББ “Героїчний”, проживає в місті Харків	☐
4	КОВАЛІВ ІРИНА ОПАНАСІВНА Самовисування, 1948 р.н., пенсіонер, проживає в місті Устилузьк	☐
5	КОМАР ВІРА ОЛЕКСАНДРІВНА УСТИЛУЗЬКА МІСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ “НАТХНЕННЯ”, 1990 р.н., заступник директора ТОВ “Імаж”, проживає в місті Устилузьк	☐
6	НЕСТЕРОВИЧ ОРЕСТ ГРИГОРОВИЧ Самовисування, 1988 р.н., фізична особа-підприємець, проживає в місті Львів	☐

ВИБОРЧІ БЮЛЕТЕНІ З ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ ОБЛАСНОЇ, РАЙОННОЇ, МІСЬКОЇ, РАЙОННОЇ У МІСТІ, СІЛЬСЬКОЇ, СЕЛИЩНОЇ РАДИ (ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ З КІЛЬКІСТЮ ВИБОРЦІВ 10 ТИСЯЧ І БІЛЬШЕ)

Назви організацій партій розміщуються у виборчому бюлетені в порядку їхніх номерів, визначених жеребкуванням.

Жеребкування проводиться ТВК у порядку, визначеному в постанові ЦВК від 25 червня 2020 року № 115 (зі змінами, внесеними постановою ЦВК від 28.07.2020 № 150) за участю представників організацій партій у відповідній виборчій комісії, кандидатів у депутати, уповноважених осіб організацій партій після закінчення реєстрації кандидатів у депутати до затвердження тексту виборчого бюлетеня (ч. 1 ст. 241 ВКУ).

У виборчому бюлетені в одному ряду, почергово з ліва на право зазначаються (ч. 1 ст. 241 ВКУ):

- 1) визначений жеребкуванням номер кожної організації партії;
- 2) повна назва відповідної організації партії прізвище, ім'я та по батькові кандидата у депутати, включеного до єдиного виборчого списку під першим номером без зазначення номера;
- 3) два квадрати: порожній квадрат — для волевиявлення щодо організації партії та квадрат із нанесеним трафаретом — для волевиявлення щодо кандидатів, включених до відповідного територіального виборчого списку організації партії;
- 4) виборчий список з прізвищами, ініціалами усіх кандидатів та їх порядковими номерами трафаретним форматом зверху донизу, за якими їх включено до відповідного територіального виборчого списку організації партії, у дві колонки.

ВИБОРИ ХАРКІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ 25 ЖОВТНЯ 2020 РОКУ

КОНТРОЛЬНИЙ ТАЛОН

Єдиний багатомандатний виборчий округ
з виборів депутатів Харківської районної ради

Територіальний виборчий округ № 2

Виборча дільниця № _____

Номер, за яким виборця внесено до списку виборців	Підпис виборця, який отримує виборчий бюлетень	Прізвище, ініціали члена дільничної виборчої комісії, який видає виборчий бюлетень	Підпис члена дільничної виборчої комісії, який видає виборчий бюлетень
			

(лінія відриву)

ВИБОРИ ХАРКІВСЬКОЇ РАЙОННОЇ РАДИ 25 ЖОВТНЯ 2020 РОКУ

ВИБОРЧИЙ БЮЛЕТЕНЬ

Єдиний багатомандатний виборчий округ
з виборів депутатів Харківської районної ради

Територіальний виборчий округ № 2

Виборча дільниця № _____

! Зробіть позначку «плюс» (+) або іншу, що засвідчує Ваше волевиявлення, у порожньому квадраті напроти назви місцевої організації політичної партії, за яку Ви голосуєте, а у квадраті з нанесеним штрих-кодом для написання номера кандидата впишіть порядковий номер кандидата, якого Ви підтримуєте в складі місцевої організації політичної партії

№ організації партії	Повна назва місцевої організації політичної партії, прізвище, ім'я та по батькові кандидата-депутата, включеного до єдиного виборчого списку під першим номером, без зазначення номера	Прізвища, ініціали кандидатів та їх порядкові номери, за якими їх включено до територіального виборчого списку місцевої організації політичної партії																								
1	ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ "РАДІСТЬ" Радісний Радислав Романович	<table border="0"> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>1 Чебаненко М.В.</td> <td>7 Бевза Д.Н.</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>2 Кулеба Г.Б.</td> <td>8 Прокопенко З.К.</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>3 Ласкава І.М.</td> <td>9 Грицацуєва Г.С.</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>4 Гнат Т.Й.</td> <td>10 Маслова У.В.</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>5 Бодра К.В.</td> <td>11 Іванов В.М.</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>6 Перебийніс В.В.</td> <td>12 Носенко В.Т.</td> </tr> </table>	☐	☐	1 Чебаненко М.В.	7 Бевза Д.Н.	☐	☐	2 Кулеба Г.Б.	8 Прокопенко З.К.	☐	☐	3 Ласкава І.М.	9 Грицацуєва Г.С.	☐	☐	4 Гнат Т.Й.	10 Маслова У.В.	☐	☐	5 Бодра К.В.	11 Іванов В.М.	☐	☐	6 Перебийніс В.В.	12 Носенко В.Т.
☐	☐	1 Чебаненко М.В.	7 Бевза Д.Н.																							
☐	☐	2 Кулеба Г.Б.	8 Прокопенко З.К.																							
☐	☐	3 Ласкава І.М.	9 Грицацуєва Г.С.																							
☐	☐	4 Гнат Т.Й.	10 Маслова У.В.																							
☐	☐	5 Бодра К.В.	11 Іванов В.М.																							
☐	☐	6 Перебийніс В.В.	12 Носенко В.Т.																							
2	ХАРКІВСЬКА РАЙОННА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ "ЩАСТЯ Є" Щаслива Віра Василівна	<table border="0"> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>1 Інгул С.В.</td> <td>4 Ємельянова Л.Д.</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>2 Грищенко Ф.Б.</td> <td>5 Бурундук П.П.</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>3 Гомонюк Р.У.</td> <td></td> </tr> </table>	☐	☐	1 Інгул С.В.	4 Ємельянова Л.Д.	☐	☐	2 Грищенко Ф.Б.	5 Бурундук П.П.	☐	☐	3 Гомонюк Р.У.													
☐	☐	1 Інгул С.В.	4 Ємельянова Л.Д.																							
☐	☐	2 Грищенко Ф.Б.	5 Бурундук П.П.																							
☐	☐	3 Гомонюк Р.У.																								
3	ХАРКІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНОЇ ПАРТІЇ "Журба ГЕТЬ!" Журбін Жан Владиславович	<table border="0"> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>1 Кандиба Е.К.</td> <td>7 Костюк В.Я.</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>2 Колова С.П.</td> <td>8</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>3 Костюк В.Я.</td> <td>9 Глива С.І.</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>4 Гомонюк Ф.П.</td> <td>10 Сливка С.К.</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>5</td> <td>11</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>6</td> <td>12</td> </tr> </table>	☐	☐	1 Кандиба Е.К.	7 Костюк В.Я.	☐	☐	2 Колова С.П.	8	☐	☐	3 Костюк В.Я.	9 Глива С.І.	☐	☐	4 Гомонюк Ф.П.	10 Сливка С.К.	☐	☐	5	11	☐	☐	6	12
☐	☐	1 Кандиба Е.К.	7 Костюк В.Я.																							
☐	☐	2 Колова С.П.	8																							
☐	☐	3 Костюк В.Я.	9 Глива С.І.																							
☐	☐	4 Гомонюк Ф.П.	10 Сливка С.К.																							
☐	☐	5	11																							
☐	☐	6	12																							

ЖЕРЕБКУВАННЯ

Жеребкування проводиться ТВК після закінчення реєстрації кандидатів у депутати, включених до єдиного та відповідних територіальних виборчих списків організацій партій та до затвердження не пізніш як за 17 днів до дня голосування текстів виборчих бюлетенів на її засіданні за участю представників організацій партій (п. 1.2, 1.3 П. 115):

- представників місцевих організацій партій у виборчій комісії;
- уповноважених осіб цих організацій партій округу;
- кандидатів у депутати, включених до виборчих списків цих організацій партій.

Жеребкування проводиться у **два етапи** (п. 1.4 П. 115):

- I. технічне жеребкування щодо встановлення черговості участі організацій партій у жеребкуванні на другому етапі (далі — перший етап);
- II. жеребкування щодо визначення номерів організацій партій, за якими їх назви розміщуються у виборчому бюлетені (далі — другий етап).

Кожний етап жеребкування проводиться за допомогою барабана, скриньки або іншого пристрою, який забезпечує проведення жеребкування з використанням однакових за розміром та кольором жеребків (аркушів паперу, карток, кульок тощо) з нанесенням на кожному жеребку одного з порядкових номерів.

Кількість жеребків повинна дорівнювати кількості організацій партій, які беруть участь у жеребкуванні.

ВАЖЛИВО!

Якщо на жеребках можна прочитати порядковий номер до моменту їх діставання з пристрою для жеребкування, пристрій має бути з непрозорого матеріалу. Якщо ж з порядковими номерами неможливо ознайомитись до моменту діставання жеребка з пристрою для жеребкування, пристрій може бути з прозорого матеріалу. Підготовка пристрою та жеребків має бути зроблена до початку засідання, на якому відбуватиметься жеребкування (п. 12 П. 113).

ПЕРШИЙ ЕТАП ЖЕРЕБКУВАННЯ

Для проведення першого етапу жеребкування складається список організацій партій, черговість розміщення назв організацій партій у якому визначається за датою та номером постанови відповідної ТВК про реєстрацію кандидатів у депутати, включених до виборчого списку цих організацій партій (п. 2.1 П. 115).

Перший етап жеребкування проводиться **в такій послідовності** (п. 2.2 П. 115):

- 1) жеребки поміщаються визначеним виборчою комісією членом ТВК у пристрій та перемішуються*;
* При цьому представники організацій партій перед помещенням жеребків у пристрій можуть їх оглянути.
- 2) після кожного перемішування жеребків представник організації партії в черговості, встановленій списком організацій партій дістає із пристрою жеребок, демонструючи та оголошуючи нанесений на ньому номер;
- 3) після діставання останнього жеребка головою (головуючим на засіданні) ТВК оголошуються номери, які отримали організації партій, для встановлення черговості їх участі у другому етапі жеребкування.

ВАЖЛИВО!

У разі відсутності на засіданні виборчої комісії представника організації партії участь у жеребкуванні замість нього бере визначений виборчою комісією член цієї комісії. Відсутність представника організації партії на засіданні не перешкоджає проведенню жеребкування.

ДРУГИЙ ЕТАП ЖЕРЕБКУВАННЯ

Для проведення другого етапу жеребкування складається список організацій партій в черговості визначеній відповідно до результатів проведеного першого етапу жеребкування (п. 3.1 П. 115).

Другий етап жеребкування проводиться **в такій послідовності** (п. 3.2 П. 115):

- 1) жеребки поміщаються визначеним членом ТВК у пристрій та перемішуються*;

* При цьому представники організацій партій перед поміщенням жеребків у пристрій можуть їх оглянути.

- 2) після кожного перемішування жеребків представник організації партії за черговістю, встановленою під час технічного жеребкування, дістає з пристрою жеребок, демонструючи та оголошуючи нанесений на ньому номер;
- 3) такий номер вноситься до списку організацій партій;
- 4) після діставання останнього жеребка головою (головуючим на засіданні) ВК оголошуються номери, отримані організаціями партій, за якими їх назви розміщуються у виборчому бюлетені;
- 5) відомості про хід та результати жеребкування вносяться до протоколу засідання виборчої комісії.

На підставі **визначеної жеребкуванням нумерації** назви організацій партій розміщуються у виборчому бюлетені. Порядковий номер організації партії, визначений за результатами жеребкування, не може бути змінений під час відповідного виборчого процесу.

ВАЖЛИВО!

У разі відсутності на засіданні виборчої комісії представника організації партії участь у жеребкуванні замість нього бере визначений виборчою комісією член цієї комісії. Відсутність представника організації партії на засіданні не перешкоджає проведенню жеребкування.

ВИБОРЧІ БЮЛЕТЕНІ З ВИБОРІВ СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ, МІСЬКИХ ГОЛІВ

Кандидати, зареєстровані в окрузі, включаються у виборчий бюлетень в алфавітному порядку.

У виборчому бюлетені зазначаються (ч. 2 ст. 241 ВКУ):

- 1) порядкові номери кандидатів, під якими вони включені до бюлетеня;
- 2) прізвища, власні імена (усі власні імена) та по батькові (за наявності) кандидатів;
- 3) суб'єкт висування кандидата*;
* У разі якщо кандидат висунутий шляхом самовисування, міститься позначка "самовисування".
- 4) відомості про рік народження;
- 5) посада;
- 6) місце проживання.

Праворуч від порядкового номера та прізвища кожного кандидата розміщується порожній квадрат.

ВИБОРИ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКОГО ГОЛОВИ ХАРКІВСЬКОГО РАЙОНУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ 25 ЖОВТНЯ 2020 РОКУ

КОНТРОЛЬНИЙ ТАЛОН

Єдиний одномандатний міський виборчий округ
з виборів Харківського міського голови

Територіальний виборчий округ
Холодногірський

Виборча дільниця № 61016

Номер, за яким виборця внесено до списку виборців	Підпис виборця, який отримує виборчий бюлетень	Прізвище, ініціали члена дільничної виборчої комісії, який видає виборчий бюлетень	Підпис члена дільничної виборчої комісії, який видає виборчий бюлетень
1024		Бондаренко	Бонд

(лінія відриву)

ВИБОРИ ХАРКІВСЬКОГО МІСЬКОГО ГОЛОВИ ХАРКІВСЬКОГО РАЙОНУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ 25 ЖОВТНЯ 2020 РОКУ

ВИБОРЧИЙ БЮЛЕТЕНЬ

Єдиний одномандатний міський виборчий округ
з виборів Харківського міського голови

Територіальний виборчий округ
Холодногірський

Виборча дільниця № 61016

!	Зробіть лише одну позначку «плюс» (+) або «мінус», що засвідчує Ваше волевиявлення, у квадраті навпроти прізвища кандидата, за якого Ви голосуєте	
1	БЕЗПАЛИЙ СВЯТОСЛАВ ІГОРОВИЧ Самовисування, 1966 р.н., тимчасово не працює, проживає в м.Київ	☐
2	ГРИГОРЕНКО ЛІНА ВІКТОРІВНА Харківська міська організація політичної партії «Журба», 1988 р.н., фізична особа-підприємець, проживає в м.Харків	☐
3	КУЙБІДА ВАСИЛЬ МИРОСЛАВОВИЧ Харківська міська організація політичної партії «Щастя», 1979р.н., голова ОСББ «Героїчний», проживає в м.Харків	☐
4	НОСОВ СТЕПАН ВІКТОРОВИЧ Харківська обласна організація політичної партії «Натхнення», 1990 р.н., заступник директора, ТОВ «Вектор Плюс», проживає в м.Мерефа	☐
5	ПАНУШЕВИЧ ІВАН ВАСИЛЬОВИЧ Самовисування, 1964 р.н., головний лікар, Комунальне некомерційне підприємство Харківської обласної ради "Обласна клінічна лікарня", проживає в м.Харків	☐
6	ШЕВЧЕНКО ЗІНАІДА ПАВЛІВНА Самовисування, 1954 р.н., пенсіонер, проживає в м.Харків	☐

ПОРЯДОК ВИГОТОВЛЕННЯ ВИБОРЧИХ БЮЛЕТЕНІВ

Виборчі бюлетені для кожної виборчої дільниці кожного виборчого округу виготовляються, як правило, у кількості, що на **0,5 відсотка*** перевищує кількість виборців, включених до списку виборців на відповідній ВД (ч. 8 ст. 240 ВКУ).

Дана кількість виборців визначається на підставі відомостей про кількість виборців, включених до попередніх списків виборців на ВД, що отримуються відповідними ТВК від органу ведення ДРВ після виготовлення таких списків виборців.

* Можливе відхилення зазначеної кількості визначається з урахуванням кратності розміщення виборчих бюлетенів в межах поліграфічного листа під час їх виготовлення.

ТВК, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів, на підставі договору, укладеного між нею і поліграфічним підприємством, забезпечує виготовлення виборчих бюлетенів для голосування на місцевих виборах (ч. 1 ст. 242), а саме:

Яка ТВК?	Які виборчі бюлетені?	Забезпечує виготовлення	Отримує від підприємства-виготовлювача
1	2	3	4
Обласна ТВК	з виборів депутатів обласної ради	не пізніше як за 10 днів до дня голосування	не пізніше як за 9 днів до дня голосування
Районна ТВК	з виборів депутатів районної ради	не пізніше як за 7 днів до дня голосування	не пізніше як за 6 днів до дня голосування
Міська (міста без районного поділу) ТВК	з виборів депутатів міської ради, міського голови	не пізніше як за 10 днів до дня голосування	не пізніше як за 9 днів до дня голосування

ЦВК: просвіта

1	2	3	4
Районна в місті (у містах, в яких утворені районні у місті ради) ТВК	з виборів депутатів районної в місті ради	не пізніш як за 7 днів до дня голосування	не пізніш як за 6 днів до дня голосування
Сільська, селищна ТВК	з виборів депутатів сільської, селищної ради, сільського, селищного голови	не пізніш як за 5 днів до дня голосування	не пізніш як за 4 дні до дня голосування
Міська (міста без районного поділу) ТВК	з виборів депутатів міської (міста без районного поділу) ради, міського голови	не пізніш як за 7 днів до дня голосування	не пізніш як за 6 днів до дня голосування

Від імені ТВК, яка встановлює результати місцевих виборів, виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача на підставі акта приймання-передачі за формою, встановленою ЦВК, від підприємства-виготовлювача, **отримує голова виборчої комісії або інша особа, уповноважена рішенням цієї комісії**, які підписують відповідний акт приймання-передачі (ч. 1 ст. 242 ВКУ).

Зведена інформація на підставі актів приймання-передачі про кількість виборчих бюлетенів, виготовлених для кожного ТВО, **оприлюднюється ТВК**, яка встановлює результати виборів відповідно депутатів ВР АРК, обласної, районної, районної у місті, міської, сільської, селищної ради (**територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше**), не пізніш як за один день до дня голосування на її офіційному веб-сайті (за наявності), веб-сайтах відповідних місцевих рад (за наявності) або в інший визначений цими комісіями спосіб та/або на стенді офіційних матеріалів комісії (ч. 2 ст. 242 ВКУ).

Поліграфічне підприємство має **ЗНИЩИТИ** (ч. 3 ст. 242 ВКУ):

- технічні відходи,
- поліграфічний брак,

- виборчі бюлетені, в яких виявлені помилки, про що прийнято рішення ТВК,
- друкарські форми

у порядку та строки, визначені умовами договору про виготовлення виборчих бюлетенів, про що складається акт у 2 примірниках.

КОНТРОЛЬ на підприємствах-виготовлювачах за

- виготовленням виборчих бюлетенів,
- дотриманням вимог щодо знищення друкарських форм,
- технічних відходів,
- поліграфічного браку,
- помилково виготовлених виборчих бюлетенів

здійснює контрольна комісія, що утворюється відповідною ТВК за поданням місцевих організацій політичних партій, депутатські фракції яких зареєстровані в Апараті ВРУ поточного скликання на початок виборчого процесу, не пізніше як у день затвердження тексту та встановлення ступеня захисту виборчого бюлетеня (ч. 3 ст. 242 ВКУ).

ПОРЯДОК ПЕРЕДАЧІ ВИБОРЧИХ БЮЛЕТЕНІВ ВІД ТВК, ЯКА ВСТАНОВЛЮЄ РЕЗУЛЬТАТИ ВИБОРІВ, ДО ТВК, ЯКА ВСТАНОВЛЮЄ ПІДСУМКИ ГОЛОСУВАННЯ

ТВК, яка встановлює результати місцевих виборів, передає виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача ТВК, які встановлюють підсумки відповідних місцевих виборів.

Передача здійснюється на засіданні ТВК, виборчі бюлетені в упаковці підприємства-виготовлювача від імені ТВК, якій передаються виборчі бюлетені, **отримують не менш як три члени** цієї комісії, уповноважені на це її рішенням, які повинні бути представниками різних суб'єктів подання кандидатур до складу відповідної ТВК (ч. 4 ст. 242 ВКУ).

Яка ТВК?	Кому?	Які бюлетені?	Коли?
Міська (міста без районного поділу) ТВК	ДВК	<ul style="list-style-type: none"> • з виборів міського голови, • з виборів депутатів міської ради, • з виборів депутатів районної ради, • з виборів депутатів обласної ради 	не раніш як за 3 дні до дня голосування
Районна в місті ТВК	ДВК	<ul style="list-style-type: none"> • з виборів міського голови, • з виборів депутатів міської ради, • з виборів депутатів районної в місті ради, • з виборів депутатів районної ради, • з виборів депутатів обласної ради 	не раніш як за 3 дні до дня голосування
Сільська, селищна ТВК	ДВК	<ul style="list-style-type: none"> • з виборів сільського, селищного голови • з виборів депутатів сільської, селищної ради, • з виборів депутатів районної ради, • з виборів депутатів обласної ради 	не раніш як за 3 дні до дня голосування

ТВК, яка передає виборчі бюлетені, складає **протокол про передачу ДВК виборчих бюлетенів з кожних місцевих виборів** у 3 примірниках:

- а) назва місцевих виборів;
- б) позначення та/або номер виборчого округу;
- в) номер виборчої дільниці;
- г) кількість переданих виборчих бюлетенів;
- г) прізвища та підписи членів ДВК, які прийняли виборчі бюлетені, а якщо передача здійснювалася представником ТВК, уповноваженим її рішенням, — також прізвище та підписи такого представника.

Перший примірник такого протоколу зберігається у ТВК, яка передає виборчі бюлетені, **другий** — передається ТВК, яка встановлює результати відповідних виборів, **третій** — вивішується у приміщенні ТВК, яка передала виборчі бюлетені, для загального ознайомлення.

Витяг із протоколу за формою, встановленою ЦВК, із зазначенням відомостей, що стосуються відповідної ВД, надається разом із виборчими бюлетенями **представникам кожної ДВК**, які отримали виборчі бюлетені, за підписами голови і секретаря ТВК та трьох членів відповідної ДВК, засвідчений печаткою ТВК.

ВАЖЛИВО!

- Кожен член ВК,
- кандидати,
- довірені особи кандидатів,
- уповноважені особи організацій партій,
- офіційні спостерігачі,

які були присутні під час передачі бюлетенів, мають право отримати копії протоколів про передачу виборчих бюлетенів ТВК, ДВК, засвідчені підписами голови та секретаря ВК, яка передає виборчі бюлетені, а також печаткою цієї комісії, але не більш як **по 1 копії кожного протоколу** (ч. 8 ст. 242 ВКУ).

ЯКЩО ПЕРЕДАТИ БЮЛЕТЕНІ НЕМОЖЛИВО

Обласна, районна, міська, районна в місті, селищна, сільська ВК передає відповідним ВК усі виборчі бюлетені, виготовлені для відповідного виборчого округу.

У РАЗІ НЕМОЖЛИВОСТІ ПЕРЕДАЧІ ВИБОРЧИХ БЮЛЕТЕНІВ
(Ч. 7 СТ. 242 ВКУ)

до ТВК

до ДВК

ВВАЖАЮТЬСЯ НЕВИКОРИСТАНИМИ ТА ПОГАШАЮТЬСЯ ТВК

шляхом передачі їх для
знищення до підприєм-
ства-виготовлювача.

після закінчення голосування шляхом відо-
кремлення правого нижнього кута бюлетеня.

Виборчі бюлетені зни-
щуються підприєм-
ством-виготовлювачем
у присутності представ-
ників відповідної ТВК
та контрольної комісії,
утвореної такою ВК, про
що складається відповід-
ний акт.

Якщо ТВК передає ДВК бюлетені з виборів, які
вона не організує, то ТВК складає акт про
погашення виборчих бюлетенів у 2 примірни-
ках. Один примірник акта надсилається до ВК,
яка передала ТВК виборчі бюлетені, другий —
зберігається у ТВК.

Якщо ТВК передає ДВК бюлетені з виборів, які
вона організує, то ТВК складає акт про пога-
шення виборчих бюлетенів у 1 примірнику.
Погашені невикористані виборчі бюлетені
запаковуються.

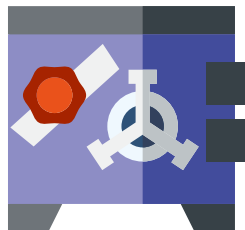
На пакеті робиться напис "Невикористані
виборчі бюлетені, погашені територіальною
виборчою комісією ", та зазначається:

- номер багатомандатного виборчого округу;
- номер (номери) виборчої дільниці;
- кількість запакованих виборчих бюлетенів;
- дата і час пакування;
- підписи присутніх членів ТВК та печатка комісії.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ОХОРОНА ВИБОРЧИХ БЮЛЕТЕНІВ

Члени ТВК, ДВК **забезпечують збереження виборчих бюлетенів** під час їх транспортування до приміщення відповідної ТВК, ДВК у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням ТВК, — співробітників СБУ, на яких покладається обов'язок охорони виборчих бюлетенів (ч. 9 ст. 242 ВКУ).

ТВК, ДВК забезпечує збереження та охорону отриманих виборчих бюлетенів. Виборчі бюлетені зберігаються у приміщенні виборчої комісії в закритому сейфі (металевій шафі чи окремій кімнаті), який (яка) **опечатується стрічкою з проставленням на ній підписів** усіх присутніх на засіданні комісії та печатки комісії.

Сейф (металева шафа чи окрема кімната) постійно (до передачі бюлетенів ДВК або до дня голосування) перебуває під охороною поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням ТВК, — співробітників Служби безпеки України (ч. 12 ст. 242 ВКУ).

ЯКЩО СТРІЧКА ПОШКОДЖЕНА

У разі виявлення пошкодження стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу чи окрему кімнату), або невідповідності підписів чи печатки на ній голова ВК негайно повідомляє про це орган Національної поліції та виборчу комісію вищого рівня (ч. 12 ст. 242 ВКУ).

Після цього голова комісії невідкладно відкриває сейф та виймає наявні у ньому виборчі бюлетені.

Члени ТВК перевіряють виборчі бюлетені, після чого перераховують виборчі бюлетені окремо з кожного виду виборів.

Виборча комісія складає акт про виявлені ознаки відкриття сейфа (металевої шафи чи окремої кімнати), та (у разі виявлення) про невідповідність кількості виборчих бюлетенів.

Кількість виявлених у сейфі (металевій шафі чи окремій кімнаті) виборчих бюлетенів фіксується також у протоколі засідання ТВК. У такому випадку встановлена кількість вважається кількістю виборчих бюлетенів, отриманих ТВК.

У разі виявлення пошкодження стрічки, якою було опечатано сейф (металеву шафу чи окрему кімнату), або невідповідності підписів чи печатки на ній голова ВК негайно повідомляє про це орган Національної поліції та виборчу комісію вищого рівня (ч. 12 ст. 242 ВКУ).

Після цього голова комісії невідкладно відкриває сейф та виймає наявні у ньому виборчі бюлетені.

Члени ТВК перевіряють виборчі бюлетені, після чого перераховують виборчі бюлетені окремо з кожного виду виборів.

Виборча комісія складає акт про виявлені ознаки відкриття сейфа (металевої шафи чи окремої кімнати), та (у разі виявлення) про невідповідність кількості виборчих бюлетенів.

Кількість виявлених у сейфі (металевій шафі чи окремій кімнаті) виборчих бюлетенів фіксується також у протоколі засідання ТВК. У такому випадку встановлена кількість вважається кількістю виборчих бюлетенів, отриманих ТВК.

ШТАМП «ВИБУВ»

У разі **скасування реєстрації** (або вибуття з балотування)

- кандидата у депутати в багатомандатному виборчому окрузі,
- усіх кандидатів у депутати від організації партії в єдиному багатомандатному виборчому окрузі,
- кандидата на посаду сільського голови,
- кандидата на посаду селищного голови,
- кандидата на посаду міського голови,

у період або після виготовлення виборчих бюлетенів, але за проміжок часу, в який неможливо здійснити передрукування виборчих бюлетенів, відповідна ТВК приймає рішення про внесення змін до виборчого бюлетеня (ч. 13 ст. 242 ВКУ).

Копія такого рішення невідкладно передається ТВК до

- ЦВК,
- відповідним ТВК територіальним виборчим комісіям для передачі ДВК або безпосередньо ДВК.

Такі зміни за рішенням ТВК вносяться до виборчих бюлетенів членами ДВК з використанням штампа "**Вибув**" на засіданні ДВК. Вносити зміни до виборчого бюлетеня без рішення ТВК **забороняється**.

ДВК невідкладно письмово повідомляють ТВК, що прийняла рішення про внесення змін, про проставлення на виборчому бюлетені штампа "Вибув".

Опис та форма штампа "Вибув" затверджена постановою ЦВК від 25 червня 2020 року № 122 "Про зразки та опис печаток, вивісок територіальних і дільничних виборчих комісій з місцевих виборів і штампа "Вибув" (зі змінами, внесеними постановою ЦВК від 28.07.2020 № 149). Відповідна ВК не пізніше як за 7 днів до дня виборів забезпечує виготовлення таких штампів або використовує штампи, які були виготовлені раніше.

Штамп "Вибув" передається ДВК одночасно з рішенням ТВК про скасування реєстрації усіх кандидатів у депутати від організації партії у єдиному багатомандатному виборчому окрузі, скасування реєстрації кандидата у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидата

ЦВК: просвіта

на посаду сільського, селищного, міського голови, про вибуття такого кандидата з балотування та про внесення в зв'язку з цим змін до виборчого бюлетеня.

ЗМІНИ БЕЗ РІШЕННЯ ТВК

У разі якщо до виборчих бюлетенів внесено зміни без рішення ТВК чи зміни, що не відповідають рішенню ТВК, ДВК на своєму засіданні складає про це **акт у двох примірниках** (ч. 14 ст. 242 ВКУ):

- 1) один примірник невідкладно передається до ТВК,
- 2) другий примірник зберігається у ДВК.

В акті **зазначаються**

- кількість отриманих виборчих бюлетенів,
- кількість зіпсованих виборчих бюлетенів для голосування у відповідному окрузі,
- прізвища осіб, з вини яких це сталося.

Відомості зазначеного акта враховуються ДВК при складанні протоколу про підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці. При підрахунку голосів виборців зіпсовані бюлетені враховуються як невикористані.

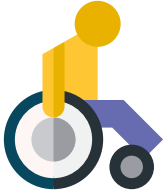
У разі якщо кількість зіпсованих виборчих бюлетенів ставить під сумнів можливість проведення голосування на виборчій дільниці, відповідна **ТВК вирішує питання про можливість передрукування** відповідних виборчих бюлетенів та доставки їх до виборчої дільниці для забезпечення голосування. У такому разі положення ВКУ щодо строків передачі виборчих бюлетенів не застосовуються.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРІВ.

ІНФОРМАЦІЙНІ ПЛАКАТИ ТА
ІНФОРМАЦІЙНІ БУКЛЕТИ
ОРГАНІЗАЦІЙ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ –
СУБ'ЄКТІВ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Виборцям, у тому числі з порушеннями зору та слуху, забезпечується можливість доступу до різнобічної, об'єктивної та неупередженої інформації, потрібної для здійснення усвідомленого вільного вибору.

З метою забезпечення доступу до інформації особам з порушенням зору та слуху така інформація може надаватися із використанням доступних форматів (обсяг та порядок надання такої інформації визначається ЦВК).

ВАЖЛИВО!

- Інформація, що міститься в документах, поданих до ТВК у встановленому ВКУ порядку, передається для оприлюднення на офіційному веб-сайті ЦВК;
- ТВК оприлюднюють інформацію щодо зареєстрованих кандидатів у порядку, передбаченому ВКУ на своїх веб-сайтах (за наявності) або на веб-сайтах відповідних рад чи в інший спосіб, визначений цими комісіями;
- У випадках, передбачених ВКУ, передають відомості про кандидатів для оприлюднення на офіційному веб-сайті ЦВК в обсягах та порядку, встановлених ЦВК.

Виборчі комісії зобов'язані дотримуватися об'єктивності, неупередженості, збалансованості, достовірності, повноти і точності інформації, уникати дискримінації та сексизму (ч. 4 ст. 47 ВКУ).

<p>Загальне інформаційне забезпечення виборів включає інформування виборців про (ч. 1 ст. 48 ВКУ):</p>	<p>Спеціальне інформаційне забезпечення місцевих виборів передбачає інформування виборців про (ч. 1 ст. 232 ВКУ):</p>
<ul style="list-style-type: none"> ● виборчі права громадян та способи їх здійснення і захисту; ● можливість та процедури перевірки включення себе та інших виборців до Державного реєстру виборців та списків виборців на виборчих дільницях; ● можливість та порядок зміни виборцю місця голосування (виборчої дільниці) без зміни виборчої адреси; ● адресу місцезнаходження виборчої комісії, до якої належить виборча адреса виборця; ● адресу приміщення для голосування, дату та час голосування; ● підстави та процедури отримання можливості голосувати за місцем перебування; ● процедуру голосування та спосіб заповнення виборчого бюлетеня; ● право на оскарження порушень своїх виборчих прав та способи здійснення цього права; ● відповідальність за порушення законодавства про вибори; ● інші питання реалізації виборчих прав громадян 	<ul style="list-style-type: none"> ● зареєстрованих кандидатів та суб'єктів їх висування; ● передвиборні програми організацій партій — суб'єктів виборчого процесу; ● рахунки виборчих фондів, допустимий розмір добровільного внеску та спосіб, у який робиться внесок; ● скасування реєстрації (вибуття з балотування) кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови; ● факти та події, пов'язані з виборчим процесом

Відповідна ТВК забезпечує виготовлення плакатів, що роз'яснюють порядок голосування та відповідальність за порушення законодавства про вибори. Форма, розмір, текст та поліграфічне виконання плакатів, а також порядок їх виготовлення та передачі ДВК встановлюється ЦВК (ч. 3 ст. 48 ВКУ).

ІНФОРМАЦІЙНІ ПЛАКАТИ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ БУКЛЕТИ ОРГАНІЗАЦІЙ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ – СУБ'ЄКТІВ ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ

ВК АР Крим, обласна, районна, районна в місті, сільська, селищна, міська ВК (забезпечують виготовлення інформаційних плакатів та інформаційних буклетів кожної організації партії-суб'єкта виборчого процесу з виборів депутатів ВР АРК, відповідної обласної, районної, районної у місті, а також міської, сільської, селищної ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) (**далі інформаційні плакати та інформаційні буклети**).

Інформаційні плакати та буклети на виборах депутатів сільських, селищних, міських рад (громади з кількістю виборців до 10 тисяч), а також на виборах сільських, селищних голів **не виготовляються**.

Форма, розмір, поліграфічне виконання інформаційних плакатів та буклетів, порядок їх виготовлення та передачі ДВК встановлюється ЦВК.

УВАГА! Інформаційні плакати та інформаційні буклети виготовляються в доступних форматах, що забезпечують можливість ознайомлення з ними виборцям з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком) із застосуванням розумного пристосування, з урахуванням вимог установлених ЦВК.

Інформаційні плакати організацій партій виготовляються для кожного територіального виборчого округу.

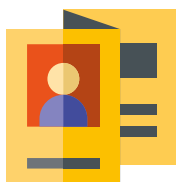
В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПЛАКАТІ ЩОДО КОЖНОГО КАНДИДАТА У ДЕПУТАТИ, ВКЛЮЧЕНОГО ДО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВИБОРЧОГО СПИСКУ ЗАЗНАЧАЄТЬСЯ:

- порядковий номер у територіальному виборчому списку;
- прізвище, ім'я (всі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата;
- число, місяць, рік народження;
- відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи;
- партійність;
- місце проживання.

Також розміщуються фотографії всіх кандидатів, включених до відповідного виборчого списку.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ БУКЛЕТ ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТІЇ ПОВИНЕН МІСТИТИ:

- передвиборну програму організації партії (обсягом не більше чотирьох тисяч друкованих знаків), подану нею під час реєстрації кандидатів у депутати;
- єдиний виборчий список;
- всі територіальні виборчі списки організації партії з розміщенням фотографій усіх кандидатів, включених до них.

У єдиному виборчому списку кандидатів у депутати організації партії зазначаються:

- порядковий номер кандидата у депутати у єдиному виборчому списку;
- прізвище, ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) кандидата у депутати;
- номер територіального виборчого округу, до територіального виборчого списку якого включено кандидата (крім першого кандидата);
- порядковий номер кандидата у зазначеному списку.

У територіальному виборчому списку кандидатів у депутати стосовно кожного кандидата зазначаються:

- порядковий номер у територіальному виборчому списку;
- прізвище, ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності) кандидата;
- число, місяць, рік народження;
- відомості про освіту, посаду (заняття), місце роботи;
- партійність;
- місце проживання.

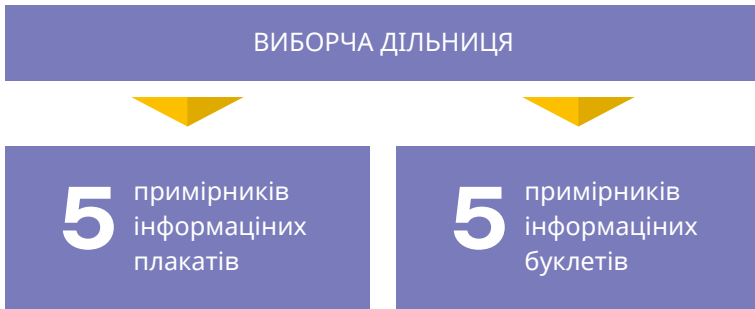
Також розміщуються фотографії всіх кандидатів, включених до відповідного територіального виборчого списку.

УВАГА! Текст інформаційних плакатів та буклетів організацій партій погоджується з представниками відповідних організацій партій у ВК.

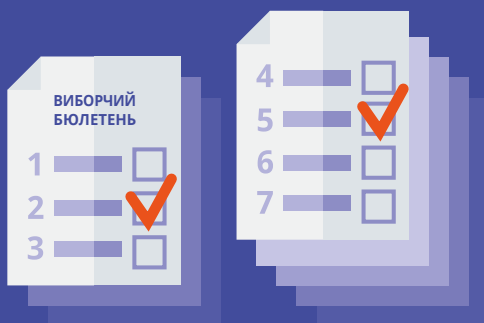
ТВК виготовляє по **п'ять примірників** інформаційних плакатів та інформаційних буклетів організацій партій на кожному ДВК та для кожної ТВК.

Інформаційні плакати та інформаційні буклети організацій партій **передаються відповідним ДВК разом з виборчими бюлетенями.**

Інформаційні плакати та інформаційні буклети організацій партій — суб'єктів виборчого процесу використовуються для інформування виборців у приміщенні для голосування, у тому числі в день голосування та під час голосування за місцем перебування виборців.

ВСТАНОВЛЕННЯ ПІДСУМКІВ ГОЛОСУВАННЯ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

ПОРЯДОК ПРИЙНЯТТЯ ТА РОЗГЛЯДУ ВИБОРЧИХ ДОКУМЕНТІВ ДВК З МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ

Порядок прийняття та розгляду виборчих документів ДВК з місцевих виборів встановлено ст. 254 Кодексу.

З моменту закінчення голосування ТВК розпочинає безперервне засідання, яке продовжується безперервно до встановлення підсумків голосування та результатів відповідних місцевих виборів у виборчому окрузі.

На цей час члени ТВК не можуть залучатися до виконання інших функцій, крім участі в засіданні ВК.

Засідання ТВК оформлюється протоколом безперервного засідання, який підписується головою комісії або головуючим на засіданні, а також секретарем ВК та/або членом ВК, який виконував на зазначеному засіданні обов'язки секретаря.

ПРИЙНЯТТЯ ВИБОРЧИХ ДОКУМЕНТІВ ДВК ВІДБУВАЄТЬСЯ В НАСТУПНІЙ ПОСЛІДОВНОСТІ:

Голова ТВК приймає запечатані пакети з протоколами ДВК про підрахунок голосів виборців на відповідних ВД та, іншими виборчими документами

ТВК перевіряє комплектність документів та цілісність упаковки всіх пакетів з виборчими документами. Кожен член ТВК має право оглянути кожен пакет з виборчими документами

Голова ТВК або визначений ним член комісії розпечатує пакет з протоколами ДВК та оголошує їх зміст. До протоколу засідання ТВК заноситься: час прийняття ТВК протоколів ДВК про підрахунок голосів виборців на ВД, перелік прийнятих виборчих документів і занесені до протоколу про підрахунок голосів виборців на ВД відомості

ТВК розглядає скарги про порушення ВКУ під час проведення голосування та підрахунку голосів на ВД, а також під час транспортування виборчих документів до ТВК, що надійшли до ТВК на момент прийняття документів

За результатами розгляду документів та скарг про порушення вимог Кодексу ТВК приймає одне з рішень (фіксується в протоколі засідання):

1. Врахувати відомості протоколу про підрахунок голосів виборців на ВД.
2. Забов'язати ДВК виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу з позначкою "Уточнений".
3. Провести повторний підрахунок голосів виборців на ВД, в порядку встановленому ВКУ.

Рішення за результатами розгляду документів ДВК приймається шляхом голосування більшістю голосів від загального складу ТВК та фіксується в протоколі засідання ТВК.

ЗА ЯКИХ УМОВ ТВК ЗОБОВ'ЯЗУЄ ДВК ВИПРАВИТИ ВІЯВЛЕНІ НЕДОЛІКИ ШЛЯХОМ СКЛАДАННЯ ПРОТОКОЛУ З ПОЗНАЧКОЮ «УТОЧНЕНИЙ»?

ТВК зобов'язує ДВК виправити виявлені недоліки шляхом складання протоколу з позначкою **«Уточнений»** (ч. 7 ст. 254 ВКУ):

якщо в протоколі про підрахунок голосів виборців на ВД виявлені виправлення, помилки, неточності, які можливо усунути без повторного підрахунку голосів (якщо зміст таких виправлень, помилок та неточностей неможливо з'ясувати та усунути без складання протоколу з позначкою «Уточнений» ДВК).

УВАГА! Якщо виправлення, помилки та неточності в протоколі **можливо усунути без повторного підрахунку голосів** та вони **не потребують складання протоколу з позначкою «Уточнений»**, ТВК приймає рішення **«Врахувати відомості протоколу про підрахунок голосів виборців на ВД»**.

У відповідному рішенні ТВК, занесеному в протокол засідання ТВК зазначаються виявлені виправлення, помилки та неточності. Таке рішення додається до протоколу ДВК.

Протягом часу розгляду цього питання ДВК, подані до ТВК примірники протоколу про підрахунок голосів виборців на ВД, виборчі бюлетені та інші виборчі документи зберігаються в ТВК.

ДВК в строк, визначений ТВК зобов'язана розглянути питання про внесення змін до відповідного протоколу без перерахунку виборчих бюлетенів. Протокол з поміткою «Уточнений» складається в ДВК на своєму засіданні в приміщенні, де відбувалось голосування, а також транспортується до ТВК в порядку, встановленому статтею 253 ВКУ.

Час прийняття ТВК протоколу з позначкою «Уточнений» і занесені до нього відомості фіксуються в протоколі засідання ТВК.

ЗА ЯКИХ УМОВ ТВК ПРИЙМАЄ РІШЕННЯ ПРО ПОВТОРНИЙ ПІДРАХУНОК ГОЛОСІВ ВИБОРЦІВ НА ВД?

За наявності підтверджених відповідно оформленими актами, про порушення вимог ВКУ під час проведення голосування та/або підрахунку голосів виборців на ВД, що ставлять під сумнів результати підрахунку голосів виборців на цій ВД

За наявності акта або письмова заяви про порушення вимог ВКУ під час транспортування виборчої документації (ТВК МОЖЕ прийняти таке рішення)

За наявності ознак розпечатування пакетів із запакованими документами (ТВК ЗОБОВ'ЯЗАНА прийняти таке рішення)

У разі неможливості усунення без перерахунку бюлетенів неточностей у протоколі ДВК

В залежності від наявних підстав, ВКУ передбачає, що ТВК може або зобов'язана прийняти рішення про повторний підрахунок голосів.

1. ТВК ЗОБОВ'ЯЗАНА прийняти рішення про повторний підрахунок голосів на виборчій дільниці (ч. 10 ст. 254 ВКУ).

- в разі наявних ознак розпечатування пакетів із запакованими документами;
- якщо неточності в протоколі про підрахунок голосів неможливо усунути без перерахунку бюлетенів.

УВАГА! Прийняття рішення ТВК про проведення повторного підрахунку голосів у разі виявлення порушення цілісності пакетів із запакованими документами, а також у разі неможливості усунення без перерахунку бюлетенів неточностей у протоколі ДВК ПІСЛЯ прийняття виборчих документів від ДВК НЕ ДОПУСКАЄТЬСЯ!

2. ТВК МОЖЕ прийняти рішення про повторний підрахунок голосів (ч. 9, 10 ст. 254 ВКУ):

- за наявності заяв або скарг, підтверджених відповідно оформленими актами, складеними кандидатами, їх довіреними особами, уповноваженими особами організацій партій, офіційними спостерігачами, виборцями, про порушення вимог ВКУ під час проведення голосування та/або підрахунку голосів виборців на ВД що ставлять під сумнів результати підрахунку голосів виборців;
- наявності акта або письмової заяви осіб, зазначених у частині першій статті 253 ВКУ, про порушення вимог ВКУ під час транспортування протоколів про підрахунок голосів на виборчій дільниці та інших документів.

УВАГА! Протоколи про підрахунок голосів виборців на ВД та запечатані пакети з іншими виборчими документами ДВК до проведення повторного підрахунку голосів на відповідній ВД зберігаються у приміщенні, де відбувається засідання ТВК.

ПОВТОРНИЙ ПІДРАХУНОК ГОЛОСІВ ВИБОРЦІВ НА ВИБОРЧІЙ ДІЛЬНИЦІ

Повторний підрахунок голосів виборців на виборчій дільниці здійснюється ТВК **після розгляду і прийняття протоколів та інших документів від усіх ДВК.**

У повторному підрахунку ТВК голосів виборців на ВД мають право брати участь усі члени цієї ДВК і можуть бути присутніми кандидати, їх довірені особи, уповноважені організації партій, офіційні спостерігачі.

Повторний підрахунок голосів здійснюється ТВК в порядку, визначеному ЦВК, з урахуванням положень ст. 250 Кодексу.

ТВК за результатами повторного підрахунку голосів виборців на ВД **складає протокол про повторний підрахунок голосів** виборців на відповідній ВД за формою, встановленою ЦВК.

Протокол про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній ВД складається ТВК у **4-х примірниках**. Кожен примірник нумерується і має однакову юридичну силу. Відомості протоколу оголошуються.

УВАГА! У разі незгоди з відомостями, що зазначені у протоколі, член комісії зобов'язаний викласти у письмовій формі свою окрему думку, яка додається до протоколу.

<p>Примірник</p> <p>1</p>	<p>Зобов'язані підписати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Голова, заступник голови, секретар, інші члени ТВК, присутніми на засіданні; • Члени ДВК, які брали участь в повторному підрахунку голосів. <p>Мають право підписати (присутні під час підрахунку голосів виборців):</p> <ul style="list-style-type: none"> • кандидати; • довірені особи кандидатів • уповноважені особи організації партії; • офіційні спостерігачі. <p>Засвідчується печаткою ТВК Додається до протоколу ТВК про підсумки голосування разом з протоколом ДВК про підрахунок голосів на ВД, рішенням ТВК про визнання голосування на ВД недійсним (якщо ТВК приймала таке рішення)</p>
<p>Примірник</p> <p>2</p>	<p>Зобов'язані підписати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Голова, заступник голови, секретар, інші члени ТВК, присутніми на засіданні; • Члени ДВК, які брали участь в повторному підрахунку голосів <p>Засвідчується печаткою ТВК Зберігається у секретаря ТВК</p>
<p>Примірник</p> <p>3</p>	<p>Зобов'язані підписати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Голова, заступник голови, секретар, інші члени ТВК, присутніми на засіданні; • Члени ДВК, які брали участь в повторному підрахунку голосів. <p>Засвідчується печаткою ТВК Передається ДВК</p>
<p>Примірник</p> <p>4</p>	<p>Зобов'язані підписати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Голова, заступник голови, секретар, інші члени ТВК, присутніми на засіданні; • Члени ДВК, які брали участь в повторному підрахунку голосів. <p>Засвідчується печаткою ТВК Відразу вивішується в приміщенні ТВК для загального ознайомлення</p>

Копія протоколу про повторний підрахунок	<p>Невідкладно видаються на їхнє прохання!</p> <ul style="list-style-type: none"> • членам ТВК; • кандидатам; • довіреним особам кандидатів; • уповноваженим особам організацій партій; • офіційним спостерігачам; <p>які були присутні при повторному підрахунку голосів</p> <p>Засвідчується головою та секретарем ТВК</p> <p>Скріплюється печаткою ТВК</p>
--	--

Непідписання або відмова від підписання протоколу окремих членів комісії не має правових наслідків для дійсності протоколу (ч. 14 ст. 254 ВКУ).

ВИЗНАННЯ ГОЛОСУВАННЯ НА ВИБОРЧІЙ ДІЛЬНИЦІ НЕДІЙСНИМ

ТВК може прийняти рішення про визнання голосування на виборчій дільниці недійсним лише у разі виявлення при повторному підрахунку голосів виборців на відповідній виборчій дільниці наступних обставин (ч. 15 ст. 254, ч. 1 ст. 252 ВКУ):

>5% від кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на ВД

- випадки незаконного голосування;
- заповнення, опускання виборчого бюлетеня до виборчої скриньки за виборця скриньки іншою особою, окрім передбачених ВКУ випадків,
- голосування особами, які не мають права голосу на відповідних місцевих виборах;
- голосування особами, які не включені до списку виборців на ВД;
- голосування особами, які включені списку виборців на ВД безпідставно;
- голосування особою більше, ніж один раз.

>5% від кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на ВД

знищення або пошкодження виборчої скриньки (скриньок), що унеможлиблює встановлення змісту виборчих бюлетенів

>10% від кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на ВД

виявлення у виборчих скриньках виборчих бюлетенів у кількості, що перевищує кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені на ВД

Для визначення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені на ВД з відповідних місцевих виборів, ВК має спочатку порахувати підписи виборців у списку виборців та відмітки "голосував за місцем перебування" у списку виборців, потім порахувати кількість контрольних талонів

ЦВК: просвіта

виборчих бюлетенів з підписами виборців та членів ДВК, які їх видавали, окремо з кожних місцевих виборів та по кожному виборчому округу, в яких проводилося голосування на ВД. Ця кількість оголошується.

У разі відповідності кількості контрольних талонів та кількості підписів у списку виборців, ця кількість вважається кількістю виборців, які отримали виборчі бюлетені. **У разі невідповідності**, складається акт із зазначенням встановленої рішенням ТВК причини такої невідповідності. Після цього комісія приймає рішення про встановлення кількості виборців, які отримали виборчі бюлетені для голосування з відповідних виборів.

У разі визнання голосування на ВД недійсним при повторному підрахунку голосів **усі виборчі бюлетені**, що використовувалися для голосування на відповідній ВД, вважаються такими, що **не підлягають врахуванню**.

У цьому випадку **протокол ТВК про повторний підрахунок голосів** виборців на цій виборчій дільниці **повинен містити лише:**

- кількість виборчих бюлетенів, одержаних ДВК;
- кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених ДВК;
- кількість виборців, включених до списку виборців на ВД (на момент закінчення голосування);
- кількість виборців, внесених на ВД до витягу із списку виборців для голосування за місцем перебування;
- кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені у приміщенні для голосування;
- кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені за місцем перебування;
- загальна кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;
- кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню.

На місці інших відомостей ставиться прочерк.

ВСТАНОВЛЕННЯ ПІДСУМКІВ ГОЛОСУВАННЯ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

ТВК встановлюють підсумки голосування шляхом складання відповідного протоколу з таких місцевих виборів (ч. 3 ст. 206, ч. 1 ст. 255 ВКУ):

ТВК	Складає протокол про підсумки голосування	На підставі протоколів
Обласна	з виборів депутатів обласної ради	Сільських, селищних, міських ВК про підсумки голосування в межах частини цього округу
Міська (міста з кількістю виборців 10 тисяч і більше)	з виборів депутатів міської ради в межах територіального виборчого округу	Районних в місті ВК про підсумки голосування в межах частини цього округу
Сільська, селищна, міська	1. з виборів депутатів обласної ради 2. з виборів депутатів районної ради в ТВО	ДВК про підрахунок голосів виборців
Районна в місті	1. з виборів депутатів міської ради в територіальному окрузі чи його частині (у міській територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або в багатомандатних виборчих округах (у міській територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч) 2. з виборів міського голови	ДВК про підрахунок голосів виборців

ТВК, що встановлюють результати виборів, не складають такі протоколи:

- про підсумки голосування з виборів депутатів сільської, селищної, міської (міста без районного поділу) ради у відповідних багатомандатних виборчих округах;
- про підсумки голосування з виборів сільського, селищного, міського (міста без районного поділу) голови

Протокол про результати виборів складається в такому разі безпосередньо на підставі протоколів ДВК про підрахунок голосів виборців з відповідних місцевих виборів (абз. 2 ч. 1 ст. 255 ВКУ).

Якщо **межі територіального виборчого округу включають декілька сіл, селищ, міст або декілька районів у місті**, відповідні сільські, селищні, міські, районні в місті ВК складають протоколи про підсумки голосування з відповідних виборів депутатів ВР АРК, обласної, районної, міської, районної у місті, селищної, сільської (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) ради **в межах частини територіального округу** — на ВД, утворених на території відповідного села, селища, міста, району в місті (ч. 16 ст. 255).

Якщо на території села, селища, міста, району в місті Києві, Севастополі **утворено більше одного територіального, багатомандатного виборчого округу** відповідна ВК складає протоколи про підсумки голосування **в межах усіх таких виборчих округів** після прийняття та розгляду документів відповідних ДВК (ч. 16 ст. 255).

ТВК, що встановлює результати виборів, встановлює підсумки голосування в межах територіального виборчого округу **в цілому** на підставі протоколів ТВК про підсумки голосування **в межах частини територіального виборчого округу, якщо повноваження ТВК нижчого рівня поширюються на частину територіального виборчого округу** (ч. 17 ст. 255 ВКУ)

УВАГА! Згідно з ч. 18 ст. 255 ВКУ ТВК зобов'язана встановити підсумки голосування в межах територіального, багатомандатного виборчих округів

- **незалежно** від кількості ВД у відповідному окрузі, щодо яких прийнято рішення **про визнання голосування на ВД недійсним;**
- **незалежно** від кількості ВД відповідного округу, на яких **голосування не було організовано і проведено в день голосування**

ВИЗНАННЯ ГОЛОСУВАННЯ НЕДІЙСИМ У МЕЖАХ БАГАТОМАНДАТНОГО ОКРУГУ ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ.

У разі якщо голосування на всіх ВД виборчого округу у день голосування не було організовано і проведено, ТВК встановлює, **що голосування в межах відповідного округу не відбулося.**

ТВК на підставі протоколів ДВК про підрахунок голосів виборців ТВК на відповідних ВД (а в разі повторного підрахунку голосів виборців — протоколів ТВК про повторний підрахунок голосів виборців на відповідній ВД) не пізніш як на дев'ятий день з дня голосування (**3 листопада**), а у разі проведення повторного голосування — не пізніше як на третій день з дня повторного голосування) **встановлює та заносить до протоколу про підсумки голосування по кожному виборчому округу** з відповідних місцевих виборів такі відомості:

З УСІХ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ:

- 1) кількість виборчих бюлетенів, одержаних ДВК;
- 2) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених ДВК;
- 3) кількість виборців, включених списків виборців на ВД;
- 4) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;
- 5) кількість виборців, внесених до витягів із списку виборців для голосування за місцем перебування на ВД
- 6) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені у приміщенні для голосування;
- 7) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені за місцем перебування;
- 8) кількість виборців, які взяли участь в голосуванні у приміщенні для голосування;
- 9) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні за місцем перебування;
- 10) кількість виборців, які взяли участь в голосуванні;
- 11) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на виборчих дільницях;
- 12) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;
- 13) відсоток загальної кількості виборчих бюлетенів, визнаних недійсними, у відношенні до загальної кількості виборців, які взяли участь у голосуванні;

З ВИБОРІВ МІСЬКОГО ГОЛОВИ, ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ, МІСЬКИХ РАД (ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ З КІЛЬКІСТЮ ВИБОРЦІВ ДО 10 ТИСЯЧ) (ЗАНОСИТЬСЯ ЦИФРАМИ ТА ПРОПИСОМ):

кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, або за кожного кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови;

З ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ АР КРИМ, ОБЛАСНОЇ, РАЙОННОЇ, РАЙОННОЇ В МІСТІ, СІЛЬСЬКОЇ, СЕЛИЩНОЇ, МІСЬКОЇ РАДИ (ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ З КІЛЬКІСТЮ ВИБОРЦІВ 10 ТИСЯЧ І БІЛЬШЕ) ЗАНОСИТЬСЯ ЦИФРАМИ ТА ПРОПИСОМ:

- 1) сумарна кількість голосів виборців, які підтримали територіальні виборчі списки усіх організацій партій в межах територіального виборчого округу (частини територіального виборчого округу);
- 2) кількість голосів виборців, які підтримали територіальний виборчий список від кожної організації партії в межах територіального виборчого округу (частини територіального виборчого округу);
- 3) кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до територіального виборчого списку від кожної організації партії, в межах територіального виборчого округу;
- 4) кількість голосів виборців, які підтримали весь територіальний виборчий список, не підтримавши окремого кандидата з цього списку, від кожної організації партії в межах територіального виборчого округу.

Відомості про підсумки голосування в межах виборчого округу заносяться **цифрами до протоколу ТВК** про підсумки голосування з відповідних місцевих виборів **по кожній виборчій ділянці і сумарно по виборчому округу (частині виборчого округу) (ч.6 ст. 255 ВКУ).**

Протокол ТВК про підсумки голосування складається ТВК у трьох примірниках. Примірники нумеруються і мають однакову юридичну силу.

УВАГА! Забороняється заповнення протоколу про підсумки голосування олівцем, внесення до нього без рішення ТВК будь-яких виправлень, а також підписувати та засвідчувати його печаткою ТВК **до остаточного заповнення** (ч. 8 ст. 255 ВКУ).

У протоколі **значається дата та час (година і хвилини) його підписання** членами ТВК (ч.9 ст. 255 ВКУ)

1	2
<p>Примірник</p> <p>1</p>	<p>Зобов'язані підписати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Голова, заступник голови, секретар та інші члени ТВК, присутні на засіданні. <p>Мають право підписати (були присутні на засіданні ТВК при встановленні підсумків голосування):</p> <ul style="list-style-type: none"> • кандидати; • довірені особи кандидатів; • уповноважені особи організацій партій; • офіційні спостерігачі. <p>Засвідчується печаткою ТВК Запаковується та транспортується до ТВК, яка встановлює результати голосування! (разом з протоколами та актами ДВК, рішеннями, прийнятими на їх підставі, за наявності протоколами ТВК про повторний підрахунок голосів на ВД, окремими думками членів ТВК, заявами, скаргами про порушення та рішеннями, прийнятими за результатами їх розгляду).</p>
<p>Примірник</p> <p>2</p>	<p>Зобов'язані підписати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Голова, заступник голови, секретар, інші члени ТВК, присутні на засіданні. <p>Мають право підписати (присутні на засіданні ТВК при встановленні підсумків голосування):</p> <ul style="list-style-type: none"> • кандидати; • довірені особи кандидатів; • уповноважені особи організацій партій; • офіційні спостерігачі. <p>Засвідчується печаткою ТВК Зберігається у секретаря ТВК</p>

1	2
<p>Примірник</p> <p>3</p>	<p>Зобов'язані підписати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Голова, заступник голови, секретар , інші члени ТВК, присутніми на засіданні; • Члени ДВК, які брали участь в повторному підрахунку голосів. <p>Засвідчується печаткою ТВК Передається ДВК</p>
<p>Примірник</p> <p>4</p>	<p>Зобов'язані підписати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Голова, заступник голови, секретар та, іншими членами ТВК, присутніми на засіданні; <p>Засвідчується печаткою ТВК Невідкладно вивішується в приміщенні ТВК для загального ознайомлення.</p>
<p>Копія протоколу про підсумки голосування</p>	<p>Невідкладно видаються на їхнє прохання!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Членам ТВК • Кандидатам • Довіреним особам кандидатів • Уповноваженим особам організацій партій • Офіційним спостерігачам <p>які були присутніми на засіданні під час складання протоколу Підписуються на кожній сторінці головою та секретарем ТВК Скріплюється печаткою ТВК</p>

УВАГА! У разі незгоди з діями ТВК чи з підсумками голосування, зафіксованими в протоколі про підсумки голосування, член комісії підписує протокол із позначкою «3 окремою думкою».

Письмовий виклад окремої думки додається до відповідного протоколу про підсумки голосування (ч. 9 ст. 255 ВКУ).

У разі відсутності підпису члена ТВК у протоколі про підсумки голосування напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису.

Непідписання протоколу окремими членами ТВК не має правових наслідків для дійсності протоколу.

Якщо після підписання протоколу про підсумки голосування до транспортування його до ВК, яка встановлює результати виборів, ВК виявлено неточності (описку чи помилку в цифрах), вона на своєму засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складання нового протоколу, на якому робиться позначка "Уточнений". Протокол з позначкою "Уточнений" складається і підписується у порядку та в кількості примірників, встановлених ст. 255 ВКУ.

Відповідна ТВК надсилає повідомлення про підсумки голосування у відповідному виборчому окрузі ЦВК в порядку та за формою, встановленими ЦВК (ч. 18, ст. 254 ВКУ).

ТРАНСПОРТУВАННЯ ВИБОРЧИХ ДОКУМЕНТІВ ДО ТВК, ЯКА ВСТАНОВЛЮЄ РЕЗУЛЬТАТИ ВИБОРІВ

На засіданні, на якому встановлюються підсумки голосування у відповідних виборчих округах з відповідних місцевих виборів ТВК приймає рішення щодо визначення 3-х, а за неможливості 2-х членів ТВК, які будуть транспортувати виборчі документи з відповідних місцевих виборів до ТВК, яка встановлює результати відповідних виборів.

Визначені члени ТВК мають бути представниками різних суб'єктів подання членів комісій до складу ТВК.

Транспортування здійснюється у супроводі поліцейських, а в разі необхідності, за зверненням ТВК, — співробітників СБУ. Інші члени ТВК, не зайняті у транспортуванні виборчих документів, кандидати, довірені особи кандидатів, офіційні спостерігачі за їхнім бажанням можуть також супроводжувати транспортування таких документів. Супроводження таких документів іншими особами забороняється (ч. 14, ст. 255 ВКУ).

УВАГА! Згідно з ч. 15, ст. 255 ВКУ

Під час транспортування виборчої документації печатка ТВК зберігається у сейфі (металевій шафі) у приміщенні ТВК.

У разі прийняття відповідною ТВК, яка встановлює результати відповідних виборів, рішення про зобов'язання виправити виявлені недоліки шляхом **складання протоколу про підсумки голосування з позначкою “Уточнений”**, ТВК, яка встановлює підсумки голосування, **розглядає питання** про внесення змін до відповідного протоколу **на своєму засіданні та складає протокол з позначкою “Уточнений”** у строк, визначений ТВК, яка встановлює результати виборів.

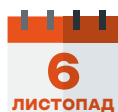
Протокол про підсумки голосування з позначкою “Уточнений”, невідкладно після його складання, транспортується до ТВК, яка встановлює результати виборів.

ТВК	Транспортує протокол про підсумки голосування	До якої ТВК транспортує
Сільська, селищна, міська	1. з виборів депутатів ВР АРК, обласної ради	До обласної ВК/ВК АР Крим
	2. з виборів депутатів відповідної районної ради в територіальному виборчому окрузі	До районної ВК
Районна в місті	1. з виборів депутатів міської ради в територіальному виборчому окрузі чи його частині (у міській територіальній громаді з кількістю виборців 10 тисяч і більше) або в багатомандатних виборчих округах (у міській територіальній громаді з кількістю виборців до 10 тисяч) 2. з виборів міського голови	До міської ВК

**ВСТАНОВЛЕННЯ
РЕЗУЛЬТАТІВ
ВИБОРІВ
НА МІСЦЕВИХ
ВИБОРАХ**

ВСТАНОВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ ВР АР КРИМ, ОБЛАСНИХ, РАЙОННИХ, РАЙОННИХ У МІСТІ, МІСЬКИХ, СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ РАД (ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД З КІЛЬКІСТЮ ВИБОРЦІВ 10 ТИС. І БІЛЬШЕ)

ТВК на своєму засіданні на підставі протоколів про підсумки голосування в межах ТВО з відповідних місцевих виборів (у тому числі з позначкою "Уточнений") **не пізніше як на дванадцятий день (6 листопада)** після дня голосування **встановлює результати** виборів депутатів у єдиному багатомандатному виборчому окрузі, про що складає протокол про результати виборів.

УВАГА! Згідно з ч.1, ст. 256 ВКУ

ТВК зобов'язана встановити результати виборів депутатів незалежно від кількості ВД/виборчих округів, на яких/в межах яких голосування не було організовано і проведено відповідно до вимог ВКУ (ч.1 ст. 256 ВКУ).

ТВК може продовжити не більш як на один день зазначений строк у разі необхідності надання ТВК часу для подання протоколу з позначкою "Уточнений".

У разі нескладання або неналежного складання ТВК протоколу про встановлення підсумків голосування (у тому числі з позначкою "Уточнений") у строки, визначені ВКУ або його ненадходження ТВК, що встановлює результати відповідних виборів здійснює повноваження ТВК щодо встановлення підсумків голосування у межах відповідного ТВО (ч. 1 ст. 256 ВКУ).

У такому разі ТВК **виребує та забезпечує транспортування** до ТВК виборчих документів:

- протоколи ДВК про підрахунок голосів виборців на ВД разом з окремими думками (за наявності) членів ВК, викладеними

у письмовій формі, актами, заявами, скаргами та рішеннями, прийнятими комісією;

- виборчі бюлетені, контрольні талони і предмети;
- списки виборців.

ТВК також може витребувати інші документи.

НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ТВК ЗАНОСИТЬ ДО ПРОТОКОЛУ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ВИБОРІВ НАСТУПНІ ВІДОМОСТІ (ПРОПИСОМ ТА ЦИФРАМИ)

- 1) **кількість виборчих бюлетенів, виготовлених** на замовлення ТВК;
- 2) **кількість виборчих бюлетенів одержаних** ДВК;
- 3) **кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених** ДВК;
- 4) **кількість виборців, включених до списків** виборців на ВД;
- 5) **кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;**
- 6) **кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених** на ВД;
- 7) **кількість** виборців, які **взяли участь** у голосуванні;
- 8) **кількість** виборчих бюлетенів, **визнаних** недійсними;
- 9) **кількість голосів виборців, які підтримали територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної організації партії, у кожному територіальному окрузі;**
- 10) **кількість голосів виборців, які підтримали кожного кандидата, включеного до територіального виборчого списку кандидатів у депутати від кожної організації партії, у кожному територіальному окрузі;**
- 11) **кількість голосів виборців, які підтримали весь територіальний список кандидатів у депутати від кожної організації партії, не підтримавши конкретного кандидата з цього списку, у кожному територіальному окрузі;**

- 12) **сумарна кількість голосів виборців, які підтримали усі територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної організації партії, в усіх територіальних округах у межах єдиного багатомандатного округу;**
- 13) **загальна кількість голосів виборців, які підтримали усі територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від усіх організацій партій, в усіх територіальних округах у межах єдиного багатомандатного округу;**
- 14) **відсоток сумарної кількості голосів виборців, які підтримали усі територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від кожної організації партії, в усіх територіальних округах у межах єдиного багатомандатного виборчого округу (пункт 12 частини першої статті 256 ВКУ) у відношенні до загальної кількості голосів виборців, які підтримали усі територіальні виборчі списки кандидатів у депутати від усіх організацій партій в усіх територіальних округах у межах єдиного багатомандатного виборчого округу (пункт 13 частини першої статті 256 ВКУ).**

На наступних етапах до протоколу про результати виборів також заносяться інші відомості, визначені в ст. 257–259 ВКУ.

УВАГА!

- Відомості з пунктів 2–8 заносяться по кожному територіальному виборчому округу і сумарно по єдиному багатомандатному виборчому округу.
- Відомості з пунктів 9–11 заносяться по кожному територіальному виборчому округу.
- Відомості з пункту 14 визначаються з точністю до сотих часток відсотка

Послідовність встановлення результатів виборів депутатів ВР АР Крим, обласних, районних, районних в місті, сільських, селищних, міських (10 тис. виборців і більше) рад.

1

Визначення організацій партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів

2

Визначення виборчої квоти

3

Встановлення кількості мандатів, отриманих територіальними виборчими списками кандидатів від організацій партій

4

Визначення депутатів, обраних у ТВО

5

Встановлення кількості мандатів та визначення депутатів, обраних у єдиному багатомандатному окрузі

1. Визначення організацій партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів

Право на участь у розподілі депутатських мандатів набувають організації партій, на підтримку територіальних виборчих списків від яких у межах єдиного багатомандатного округу подано **5 і більше відсотків загальної кількості голосів виборців, які підтримали територіальні виборчі списки від усіх організацій партій** у межах єдиного багатомандатного округу (ч. 3, ст. 256 ВКУ).

Відомості про організації партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів на відповідних місцевих виборах **заносяться до протоколу** про результати виборів (ч. 1, ст. 257 ВКУ).

2. Визначення виборчої квоти (ст. 257 ВКУ)

Виборча квота — це кількість голосів виборців, необхідних для отримання одного депутатського мандата (ч. 3 ст. 257 ВКУ)

1. Для визначення виборчої квоти ТВК **встановлює загальну кількість голосів**, поданих **на підтримку** усіх територіальних виборчих списків **організацій партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів**, у межах єдиного багатомандатного округу.

Ця кількість **цифрами заноситься до протоколу** про результати виборів депутатів.

2. ТВК **обчислює виборчу квоту, що є цілою частиною результату ділення загальної кількості голосів**, поданих **на підтримку** усіх територіальних виборчих списків **організацій партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів на кількість мандатів, що розподіляються** (загальна кількість місць в відповідній раді мінус сумарна кількість гарантованих для кожної партії мандатів).

$$\left[\begin{array}{c} \text{ВИБОРЧА} \\ \text{КВОТА} \end{array} \right] = \frac{\left[\begin{array}{c} \text{ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ГОЛОСІВ, ПОДАНИХ НА} \\ \text{ПІДТРИМКУ ВСІХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ВИБОРЧИХ СПИСКІВ} \\ \text{В МЕЖАХ ЄДИНОГО БАГАТОМАНДАТНОГО ОКРУГУ,} \\ \text{ЩО НАБРАЛИ 5\% І БІЛЬШЕ ГОЛОСІВ ВИБОРЦІВ} \end{array} \right]}{\left[\begin{array}{c} \text{ЗАГАЛЬНА} \\ \text{КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{МІСЦЬ В РАДІ} \end{array} \right] - \left[\begin{array}{c} \text{СУМАРНА КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{ГАРАНТОВАНИХ} \\ \text{ДЛЯ КОЖНОЇ ПАРТІЇ} \\ \text{МАНДАТІВ} \end{array} \right]}$$

3. Встановлення кількості мандатів, отриманих територіальними виборчими списками кандидатів від організацій партій (ст. 258 ВКУ)

У кожному територіальному окрузі депутатські мандати розподіляються між територіальними виборчими списками кандидатів від організацій партій, які мають право на участь у розподілі депутатських мандатів, пропорційно до кількості голосів виборців, поданих на підтримку відповідного територіального виборчого списку.

- а) Для визначення кількості депутатських мандатів, отриманих територіальним виборчим списком кандидатів від організації партії, кількість голосів виборців, поданих у територіальному виборчому окрузі на підтримку відповідного територіального виборчого списку (пункт 9 частини першої стаття 256 ВКУ), ділиться на виборчу квоту.

Ціла частина отриманої частки становить кількість депутатських мандатів, що отримали кандидати у депутати, включені до відповідного територіального виборчого списку від цієї організації партії.

$$\left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ МАНДАТІВ,} \\ \text{ОТРИМАНИХ} \\ \text{ТЕРИТОРІАЛЬНИМ} \\ \text{ВИБОРЧИМ СПИСКОМ} \end{array} \right] = \frac{\left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ ГОЛОСІВ, ПОДАНИХ} \\ \text{ЗА ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ВИБОРЧИЙ СПИСОК} \\ \text{ОРГАНІЗАЦІЇ ПАРТІЇ, ЯКА БЕРЕ УЧАСТЬ} \\ \text{В РОЗПОДІЛІ МАНДАТІВ} \end{array} \right]}{\left[\begin{array}{c} \text{ВИБОРЧА} \\ \text{КВОТА} \end{array} \right]}$$

- б) ТВК встановлює кількість невикористаних голосів виборців, поданих на підтримку територіального виборчого списку організації партії, при розподілі депутатських мандатів.

Голоси, подані на підтримку територіального виборчого списку організації партії, **які залишились невикористаними** після розподілу депутатських мандатів у відповідному окрузі — це **результат віднімання від кількості голосів виборців, поданих на підтримку відповідного територіального виборчого списку організації партії (пункт 9 частини першої стаття 256 ВКУ) добутку виборчої квоти та мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до відповідного територіального виборчого списку від цієї організації партії.**

$$\left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{НЕВИКОРИСТАНИХ} \\ \text{ГОЛОСІВ} \end{array} \right] = \left[\begin{array}{c} \text{ГОЛОСИ} \\ \text{НА ПІДТРИМКУ ПАРТІЇ} \\ \text{В ТЕРИТОРІАЛЬНОМУ} \\ \text{ОКРУЗІ} \end{array} \right] - \left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{ОТРИМАНИХ} \\ \text{МАНДАТІВ} \end{array} \right] \times \left[\begin{array}{c} \text{ВИБОРЧА} \\ \text{КВОТА} \end{array} \right]$$

- в) ТВК підсумовує кількість мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до територіальних виборчих списків усіх організацій партій у відповідному територіальному окрузі, встановлюючи сумарну кількість мандатів, розподілених у відповідному територіальному окрузі.

$$\left[\begin{array}{c} \text{СУМАРНА КІЛЬКІСТЬ} \\ \text{МАНДАТІВ} \end{array} \right] = \left[\begin{array}{c} \text{МАНДАТИ,} \\ \text{ОТРИМАНІ В ОКРУЗІ} \\ \text{ПАРТІЄЮ 1} \end{array} \right] + \left[\begin{array}{c} \text{МАНДАТИ,} \\ \text{ОТРИМАНІ В ОКРУЗІ} \\ \text{ПАРТІЄЮ 2} \end{array} \right] + \dots + \left[\begin{array}{c} \text{МАНДАТИ,} \\ \text{ОТРИМАНІ В ОКРУЗІ} \\ \text{ПАРТІЄЮ N} \end{array} \right]$$

- г) ТВК заносить до протоколу про результати виборів депутатів цифрами по кожному територіальному округу наступні відомості:
- 1) кількість депутатських мандатів, отриманих кандидатами у депутати, включеними до кожного територіального виборчого списку кожної організації партії, яка має право на участь у розподілі депутатських мандатів;
  - 2) сумарну кількість депутатських мандатів, розподілених у кожному територіальному окрузі;

- 3) **кількість невикористаних голосів виборців, поданих у територіальному окрузі на підтримку виборчого списку кожної організації партії, яка має право на участь у розподілі депутатських мандатів".**

УВАГА! Якщо за результатами виборів у відповідному окрузі, кількість отриманих організацією партії депутатських мандатів є більшою ніж кількість осіб, включених до її територіального виборчого списку, весь залишок невикористаних голосів (в тому числі тих, що складають цілу частину від виборчої квоти) зараховується до кількості голосів, поданих у єдиному багатомандатному окрузі на підтримку виборчого списку цієї організації партії (ч.7 ст. 258 ВКУ).

4. Визначення депутатів, обраних у територіальних виборчих округах (ст. 259 Кодексу)

ТВК визначає порядок кандидатів у депутати у кожному територіальному виборчому списку кожної організації партії.

Кандидати у депутати, які отримали кількість голосів виборців, яка дорівнює або перевищує 25% розміру виборчої квоти, розміщуються на початку територіального виборчого списку відповідної організації партії у порядку зменшення кількості голосів виборців, які підтримали відповідного кандидата у депутати.

При рівній кількості голосів, кандидати розміщуються у черговості, визначеній організацією партії, визначеній при висуванні кандидатів.

Після кандидатів у депутати, які отримали кількість голосів виборців, яка дорівнює або перевищує 25% розміру виборчої квоти, у територіальному виборчому списку розміщуються **інші кандидати у черговості, визначеній організацією партії при висуванні кандидатів.**

ТВК вносить **до протоколу** про результати виборів депутатів територіальні виборчі списки кандидатів від кожної організації партії у кожному територіальному окрузі з порядком кандидатів у депутати, встановленим на попередньому етапі, а також відмітки про обрання (ч. 3 ст. 259 ВКУ).

УВАГА! Обраними депутатами від організації партії **у відповідному ТВО вважаються кандидати у депутати у кількості, що дорівнює кількості отриманих депутатських мандатів та включених до територіального виборчого списку у черговості, визначеній на попередньому етапі** (ч. 4 ст. 259 ВКУ).

НАПРИКЛАД: за результатами розподілу мандатів за результатами голосування за територіальний виборчий список в ТВО 1 організація партії А отримала право на розподіл **3-х мандатів**.

В наведеному прикладі кандидат №4 та кандидат №7 піднялись на перші місця в виборчому списку, оскільки отримали 25% і більше від виборчої квоти. Всі інші кандидати залишаються в територіальному списку згідно з порядком, визначеним на з'їзді/конференції організації партії. Кандидат №1, таким чином, відповідно також отримав мандат.

Територіальний виборчий список партії А в ТВО 1

Кандидат №4 (27% квоти)	Обрано
Кандидат №7 (25% квоти)	Обрано
Кандидат №1 (<5% квоти)	Обрано
Кандидат №2 (<10% квоти)	
Кандидат №3 (<15% квоти)	
Кандидат №5 (<17% квоти)	
Кандидат №6 (<19% квоти)	
Кандидат №8 (<21% квоти)	
Кандидат №9 (<24% квоти)	

ТВК зазначає у протоколі про результати виборів депутатів стосовно всіх обраних депутатів, такі відомості:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності);
- 2) рік народження;
- 3) освіта;
- 4) посада (заняття), місце роботи;

- 5) партійність;
- 6) місце проживання;
- 7) ТВО, у якому обраний депутат;
- 8) назва організації партії, від якої обраний депутат.

5. Встановлення кількості мандатів та визначення депутатів, обраних у єдиному багатомандатному окрузі (ст. 260 ВКУ)

ТВК встановлює кількість мандатів, які підлягають розподілу в єдиному багатомандатному окрузі.

Кількість мандатів для розподілу в єдиному багатомандатному окрузі визначається шляхом віднімання кількості мандатів, які були розподілені в територіальних виборчих округах від загальної кількості депутатських мандатів, що дорівнює кількісному складу ради (ч. 1 ст. 260 ВКУ).

$$\left[\begin{array}{c} \text{МАНДАТИ ДЛЯ} \\ \text{РОЗПОДІЛУ В ЄДИНОМУ} \\ \text{БАГАТОМАНДАТНОМУ} \\ \text{ОКРУЗІ} \end{array} \right] = \left[\begin{array}{c} \text{КІЛЬКІСНИЙ} \\ \text{СКЛАД РАДИ} \end{array} \right] - \left[\begin{array}{c} \text{МАНДАТИ,} \\ \text{РОЗПОДІЛЕНІ} \\ \text{В УСІХ ТВО} \end{array} \right]$$

НАПРИКЛАД: Вибори до міської ради проходили в місті (міської громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше), територія якого була поділена на 4-ри багатомандатні округи. Кількісний склад ради становить 64 депутати. На попередньому етапі в усіх 4-х ТВО було обрано 39 депутатів. Таким чином, кількість нерозподілених мандатів становить $64 - 39 = 25$. Ці 25 мандатів надалі будуть розподілятися в єдиному багатомандатному окрузі.

УВАГА! Місцева організація партії, яка отримала право на участь у розподілі депутатських мандатів на відповідних місцевих виборах, гарантовано отримує один депутатський мандат, який розподіляється в порядку черговості відповідно до затвердженого партією єдиного виборчого списку (ч. 1 ст. 260 ВКУ). Тобто, кандидат, який закріплений в єдиному виборчому списку організації партії під номером «1» гарантовано отримує мандат.

На попередніх етапах для ТВО було визначено кількість невикористаних голосів, поданих за кожен територіальний виборчий список партії, яка бере участь в розподілі мандатів. На підставі цих відомостей **ТВК встановлює загальну кількість невикористаних голосів виборців, поданих в єдиному багатомандатному окрузі на підтримку єдиного виборчого списку кожної організації партії** (ч. 2 ст. 260 ВКУ).

Відповідно, **кількість мандатів, отриманих єдиним виборчим списком кандидатів від організації партії** визначається як **результат ділення загальної кількості невикористаних голосів на підтримку єдиного виборчого списку партії на виборчу квоту. Ціла частина** від результату ділення **є кількістю отриманих мандатів** (ч. 3 ст. 260 ВКУ).

$$\left[\begin{array}{l} \text{КІЛЬКІСТЬ МАНДАТІВ,} \\ \text{ОТРИМАНИХ ЄДИНИМ} \\ \text{ВИБОРЧИМ СПИСКОМ} \end{array} \right] = \frac{\left[\begin{array}{l} \text{КІЛЬКІСТЬ НЕВИКОРИСТАНИХ} \\ \text{ГОЛОСІВ НА ПІДТРИМКУ} \\ \text{ЄДИНОГО ВИБОРЧОГО СПИСКУ} \end{array} \right]}{\left[\begin{array}{l} \text{ВИБОРЧА} \\ \text{КВОТА} \end{array} \right]}$$

УВАГА! Дробові залишки до трьох знаків після коми враховуються при розподілі нерозподілених мандатів.

Організації партій, єдині виборчі списки яких мають більші порівняно з іншими дробові залишки після ділення, отримують по одному додатковому депутатському мандату.

Першою отримує додатковий мандат організація партії, яка має найбільший дробовий залишок.

Якщо дробові залишки у двох чи більше виборчих списках кандидатів від організацій партій **однакові, першим додатковий депутатський мандат отримує той виборчий список організації партії, за кандидатів у депутати від якої віддано більшу кількість голосів виборців у єдиному багатомандатному окрузі.**

Розподіл додаткових депутатських мандатів закінчується після вичерпання загальної кількості депутатських мандатів (ч. 4 ст. 260 ВКУ).

Обраними депутатами від організації партії **вважаються** кандидати у депутати, **включені до єдиного виборчого списку цієї організації партії** у кількості, яка відповідає **кількості мандатів, отриманих партією при розподілі мандатів в порядку їх черговості в єдиному багатомандатному окрузі** (ч. 5 ст. 260 ВКУ).

УВАГА! При розподілі мандатів в єдиному багатомандатному окрузі не враховуються кандидати, які визнані обраними у відповідних територіальних виборчих округах.

НАПРИКЛАД: На виборах депутатів до міської ради (міста з кількістю виборців 10 тис. і більше) розподіляється 64 мандати (кількісний склад міської ради).

Партія А на етапі розподілу мандатів за результатами голосування за **4-ри її територіальні виборчі списки отримала** 28 мандатів. За результатами цього розподілу нерозподіленими залишилось ще 20262 голоси виборців.

Виборча квота становить 3639 голосів. Відповідно, на етапі розподілу мандатів **за єдиним виборчим списком** партія отримує ще **5-ть** мандатів ($20262/3639 = 5,568$).

До протоколу про результати виборів ТВК вносить цифрами такі відомості:

- 1) **кількість мандатів, які підлягають розподілу** у єдиному багатомандатному окрузі;
- 2) **загальна кількість невикористаних голосів виборців**, поданих у єдиному багатомандатному окрузі **на підтримку виборчого списку кандидатів від кожної організації партії**, яка бере участь у розподілі мандатів;
- 3) **кількість депутатських мандатів**, отриманих кандидатами у депутати, включеними до єдиного виборчого списку кандидатів від кожної організації партії, яка бере участь у розподілі мандатів;

УВАГА! У разі якщо особа одночасно балотувалась на виборах сільського, селищного, міського голови та на виборах депутатів відповідної місцевої ради, і була визнана обраною на виборах сільського, селищного, міського голови, то така особа не може бути зареєстрована депутатом відповідної місцевої ради (ч. 6 ст. 260 ВКУ).

ТВК зазначає у протоколі про встановлення результатів виборів депутатів стосовно кожного депутата, обраного у єдиному багатомандатному окрузі, такі відомості:

- 1) прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності);
- 2) рік народження;
- 3) освіта;
- 4) посада (заняття), місце роботи;
- 5) партійність;
- 6) місце проживання;
- 7) єдиний багатомандатний округ, у якому обраний депутат;
- 8) назва партії, від якої обраний депутат.

У територіальних виборчих списках стосовно депутатів, обраних у єдиному багатомандатному окрузі, проставляється відмітка про їх обрання у цьому окрузі.

Протокол про результати виборів депутатів ВР АР Крим, обласної, районної, районної в місті, а також сільської, селищної, міської ради (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше)

Протокол про результати виборів депутатів складається у 2-х примірниках.

<p>Примірник</p> <p>1</p>	<p>Підписується:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Головою, заступником голови, секретарем, іншими членами ТВК, присутніми на засіданні ВК; <p>Мають право підписати (присутні під час встановлення результатів):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Кандидати; • Представники партій в ТВК <p>Засвідчується печаткою ТВК</p> <p>Зміст протоколу невідкладно оприлюднюється на офіційному веб-сайті ТВК (за наявності), веб-сайті відповідної місцевої ради або інший спосіб, визначений ТВК.</p>
<p>Примірник</p> <p>2</p>	<p>Зобов'язані підписати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Голова, заступник, секретар та всі присутні на засіданні члени ТВК; <p>Засвідчується печаткою ТВК</p>

У протоколі зазначаються дата і час (година і хвилини) його підписання членами відповідної ВК.

УВАГА! У разі незгоди із встановленими результатами виборів, зафіксованими у протоколі ВК, **член цієї виборчої комісії підписує протокол із позначкою "З окремою думкою"**. Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про результати виборів депутатів.

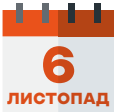
У разі відсутності у протоколі підпису члена виборчої комісії, **напроти його прізвища** зазначається **причина відсутності** члена цієї виборчої комісії на її засіданні.

**ВИЗНАННЯ ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ ТАКИМИ, ЩО НЕ ВІДБУЛИСЯ
ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОВТОРНИХ ВИБОРІВ**

ТВК приймає рішення про визнання виборів депутатів ВР АР Крим, обласних, районних, районних у місті, а також міських, сільських, селищних рад (територіальної громади з кількістю виборців 10 тисяч і більше) такими, що не відбулися, та про призначення повторних виборів, якщо (ч.2 ст.280 ВКУ):

- 1) **у виборчому бюлетені** в день голосування **не залишилося жодного виборчого списку** організації партії **в єдиному багатомандатному виборчому окрузі;**
- 2) **за результатами виборів неможливо сформувати 2/3** складу ВР АР Крим, відповідної місцевої ради;
- 3) **виборчий процес місцевих виборів був зупинений** в зв'язку з введенням в Україні або в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану.

ВСТАНОВЛЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ, МІСЬКИХ (ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД З КІЛЬКІСТЮ ВИБОРЦІВ ДО 10 ТИС.) РАД, СІЛЬСЬКИХ, СЕЛИЩНИХ, МІСЬКИХ ГОЛІВ

ТВК не пізніш як на 12-й день з дня голосування (а у разі проведення повторного голосування — не пізніш як на 5-й день з дня повторного голосування) встановлює результати голосування з відповідних місцевих виборів.

До протоколу про результати голосування заносяться цифрами такі відомості (ч. 2 ст. 268 ВКУ):

- 1) кількість виборчих бюлетенів, виготовлених на замовлення ТВК;
- 2) кількість виборчих бюлетенів одержаних ДВК;
- 3) кількість невикористаних виборчих бюлетенів, погашених ДВК;
- 4) кількість виборців, включених до списків виборців;
- 5) кількість виборців, які отримали виборчі бюлетені;
- 6) кількість виборчих бюлетенів, що не підлягають врахуванню, виявлених на ВД;
- 7) кількість виборців, які взяли участь у голосуванні;
- 8) кількість виборчих бюлетенів, визнаних недійсними;
- 9) кількість голосів виборців, поданих за кожного кандидата;
- 10) прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності) кандидата у депутати, який набрав найбільшу кількість голосів виборців, а також відсоток голосів виборців, поданих за нього, у відношенні до кількості виборців, які взяли участь у голосуванні у відповідному виборчому окрузі.

Протокол ТВК про результати голосування з виборів депутата в багатомандатному окрузі, сільського, селищного, міського голови **складається в двох примірниках** (ч. 3 ст. 268 ВКУ).

<p>Примірник</p> <p>1</p>	<p>Підписують</p> <ul style="list-style-type: none"> • Голова, заступник голови, секретар та інші члени ТВК, присутні на засіданні <p>Мають право підписати (присутні на засіданні ТВК під час встановлення результатів голосування):</p> <ul style="list-style-type: none"> • кандидати в депутати у відповідному багатомандатному окрузі; • довірені особи кандидатів; • уповноважені особи організацій партій; • офіційні спостерігачі <p>Засвідчується печаткою ТВК</p>
<p>Примірник</p> <p>2</p>	<p>Зобов'язані підписати:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Голова, заступник, секретар та всі присутні на засіданні члени ТВК; <p>Засвідчується печаткою ТВК</p> <p>Невідкладно вивіщується для загального ознайомлення у приміщенні ТВК</p>
<p>Копія протоколу про результати голосування</p>	<p>Невідкладно на їх прохання видається (присутнім під час встановлення результатів):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Члену ТВК • Кандидату; • Довіреній особі кандидата; • Уповноваженій особі організації партії; • Офіційному спостерігачу <p>Підписується: на кожній сторінці головою та секретарем ТВК</p> <p>Скріплюються печаткою ТВК</p>

УВАГА! Член комісії, **присутній** на засіданні, **зобов'язаний підписати** протокол про результати голосування з виборів депутатів у багатомандатному окрузі, з виборів сільського, селищного, міського голови.

У разі незгоди член ТВК підписує протокол **із позначкою "З окремою думкою"**. Письмовий виклад окремої думки додається до протоколу про результати голосування з відповідних місцевих виборів.

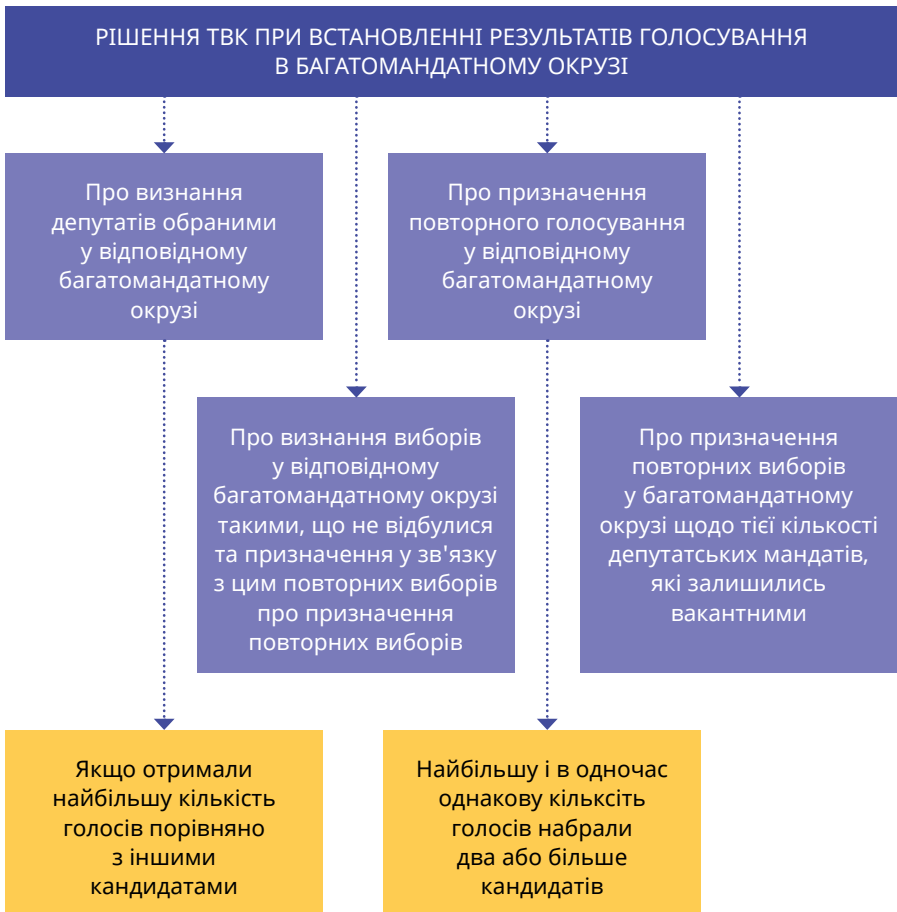
У разі відсутності у протоколі підпису члена ТВК напроти його прізвища зазначається причина відсутності підпису (ч. 4 ст. 268 ВКУ).

Якщо після підписання протоколу в ньому виявлені неточності, ТВК на своєму засіданні розглядає питання про внесення змін до протоколу шляхом складання нового протоколу, на якому робиться позначка «Уточнений», який складається і підписується в порядку та в кількості примірників, встановлених ст. 268 ВКУ.

РІШЕННЯ ТВК ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ГОЛОСУВАННЯ З ВИБОРІВ ДЕПУТАТІВ СІЛЬСЬКОЇ, СЕЛИЩНОЇ, МІСЬКОЇ РАДИ (ДО 10 ТИСЯЧ ВИБОРЦІВ) У БАГАТОМАНДАТНОМУ ОКРУЗІ

ТВК встановлюючи **результати голосування з виборів у відповідному багатомандатному окрузі, приймає одне з таких рішень** (ч. 1 ст. 269, ч. 1, ст. 280, ч. 1, ст. 281 ВКУ):

Якщо **голосування проводилося по одному кандидату** в депутати в багатомандатному виборчому окрузі, **кандидат вважається обраним депутатом, якщо за нього подано більше половини голосів виборців**, які взяли участь у голосуванні (ч. 5 ст. 269 ВКУ).

ПІДСТАВИ ДЛЯ ВИЗНАННЯ ВИБОРІВ ТАКИМИ, ЩО НЕ ВІДБУЛИСЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОВТОРНИХ ВИБОРІВ (Ч. 1 СТ. 280 ВКУ):

- 1) до виборчого бюлетеня для голосування в день виборів було **включено лише одного кандидата**, і кількість голосів виборців, поданих **на його підтримку, становить не більше 50% кількості виборців**, які взяли участь у голосуванні (п. 1 ч. 1 ст. 280 ВКУ);
- 2) до виборчого бюлетеня для голосування **в день повторного голосування було включено два або більше кандидати**, і за результатами повторного голосування **найбільшу і водночас однакову кількість голосів виборців подано за двох або більше кандидатів** (п. 3 ч. 1 ст. 280 ВКУ);
- 3) **за результатами виборів депутатів в багатомандатному виборчому окрузі залишилися вакантні депутатські мандати** (кількість осіб, обраних депутатами в багатомандатному окрузі, є меншою, ніж кількість мандатів, які розподілялися в цьому окрузі). Повторні вибори у такому окрузі призначаються з кількістю мандатів, які залишилися вакантними (п. 4 ч. 1 ст. 280 ВКУ);
- 4) **станом на день голосування виборчому бюлетені не залишилось жодного кандидата** (п. 5 ч. 1 ст. 280 ВКУ);
- 5) голосування у день голосування (день повторного голосування) було визнано недійсним або не було організовано і проведено відповідно до ВКУ на всіх ВД відповідного виборчого округу (п. 6 ч. 1 ст. 280 ВКУ);
- 6) **особа, після її обрання не набула повноважень депутатського мандата з підстав, за яких особа не має права висуватись в якості кандидата** (п. 7 ч. 1 ст. 280 ВКУ);

- 7) **особа, обрана сільським, селищним, міським головою, визнана такою, що відмовилась від депутатського мандата (п. 8 ч. 1 ст. 280 ВКУ);**
- 8) **виборчий процес був зупинений у зв'язку з введенням в Україні чи в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану (п. 9 ч. 1 ст. 280 ВКУ).**

РІШЕННЯ ТВК ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ГОЛОСУВАННЯ НА ВИБОРАХ СІЛЬСЬКОГО, СЕЛИЩНОГО, МІСЬКОГО ГОЛОВИ

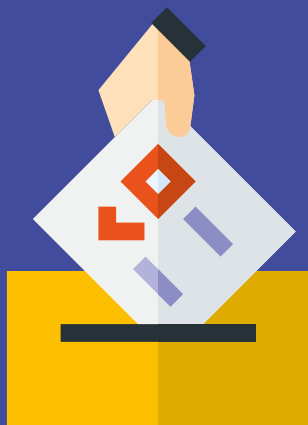
ТВК встановлюючи **результати голосування з виборів сільського, селищного, міського голови** (ч. 1 ст. 278, ч. 1 ст. 280, ч. 1 ст. 281 ВКУ):

**ПІДСТАВИ ДЛЯ ВИЗНАННЯ ВИБОРІВ ТАКИМИ,
ЩО НЕ ВІДБУЛИСЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ПОВТОРНИХ
ВИБОРІВ (Ч. 1 СТ. 280 ВКУ):**

- 1) до виборчого бюлетеня для голосування в день виборів або в день повторного голосування було **включено лише одного кандидата**, і кількість голосів виборців, поданих на його підтримку, становить **не більше 50%** кількості виборців, які взяли участь у голосуванні;
- 2) до виборчого бюлетеня для голосування на виборах міського голови (**міста від 75 тис. виборців**) в день виборів було **включено два кандидати** на посаду міського голови, і за результатами голосування **жоден із кандидатів не отримав на свою підтримку більше 50%** голосів виборців, які взяли участь у голосуванні;
- 3) до виборчого бюлетеня для голосування **в день повторного голосування було включено два або більше кандидати**, і за результатами повторного голосування **найбільшу і водночас однакову кількість голосів виборців подано за двох або більше кандидатів**;
- 4) **станом на день голосування у виборчому бюлетені не залишилось жодного кандидата** (п. 5 ч. 1 ст. 280 ВКУ);
- 5) голосування було визнано недійсним або не було організовано і проведено відповідно до ВКУ на всіх ВД відповідного виборчого округу (п. 6 ч. 1 ст. 280 ВКУ);
- 6) **сільський, селищний, міський голова не набув повноважень з підстав, за яких особа не має права висуватись в якості кандидата** (п. 7 ч. 1 ст. 280 ВКУ);
- 7) **особа, обрана сільським, селищним, міським головою, визнана такою, що відмовилась від посади сільського, селищного, міського голови** (п. 8 ч. 1 ст. 280 ВКУ);
- 8) **виборчий процес був зупинений у зв'язку з введенням в Україні чи в окремих її місцевостях воєнного або надзвичайного стану** (п. 9 ч. 1 ст. 280 ВКУ).

ПОВТОРНЕ ГОЛОСУВАННЯ

ЦВК: просвіта

Повторне голосування призначається **на неділю — в межах тритижневого строку після прийняття рішення** про призначення повторного голосування.

Про прийняте рішення щодо проведення повторного голосування ТВК інформує не пізніше наступного дня після його прийняття ЦВК, відповідну місцеву раду, орган ведення ДРВ, а також доводить до загального відома у визначений комісією спосіб.

Підготовка та проведення повторного голосування, підрахунок голосів та встановлення підсумків голосування та результатів відповідних місцевих виборів здійснюється у порядку, визначеному ВКУ, з особливостями, які визначені ст. 281 ВКУ.

УВАГА! Текст виборчого бюлетеня затверджується ТВК одночасно з призначенням повторного голосування (ч. 5 ст. 281 ВКУ).

ДО ВИБОРЧОГО БЮЛЕТЕНЯ ДЛЯ ПОВТОРНОГО ГОЛОСУВАННЯ ВКЛЮЧАЮТЬСЯ:

- А) **кандидати у депутати в багатомандатному виборчому окрузі, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови**, які за результатами голосування на відповідних виборах набрали найбільшу і водночас однакову кількість голосів виборців (крім тих кандидатів, які після дня голосування відмовилися від балотування).
- Б) включаються **два кандидати на посаду міського голови** (міста з кількістю виборців 75 тис. та більше), які за підсумками голосування на виборах міського голови **отримали найбільшу кількість голосів виборців** (крім тих кандидатів, які після дня голосування відмовилися від балотування).

Якщо не пізніше, як за 5 днів до дня повторного голосування всі кандидати, включені до виборчого бюлетеня для повторного голосування, окрім одного, відмовились бути кандидатами або вибули з балотування, ТВК приймає рішення про скасування повторного голосування та про визнання обраним кандидата, з числа включених

до виборчого бюлетеня для повторного голосування, який не подав такої заяви (ч. 6 ст. 281 ВКУ).

Якщо всі кандидати в сільські, селищні, міські голови, крім одного, не пізніш як за п'ять днів до дня повторного голосування відмовилися бути кандидатами або вибули з балотування відповідно, відповідна ТВК приймає рішення про скасування повторного голосування та про визнання обраним кандидата з числа включених до виборчого бюлетеня для повторного голосування, який не подав заяви про відмову від балотування (ч. 6 ст. 281 ВКУ).

УВАГА! Підготовка і проведення повторного голосування здійснюються ДВК у тому самому складі, який проводив голосування на відповідних виборах у відповідних виборчих округах.

СПИСКИ ВИБОРЦІВ

- **на звичайних ВД** виготовляють органи ведення ДРВ та передають ДВК не пізніше, ніж за 2 дні до дня повторного голосування;
- **на спеціальних ВД**, утворених в закладах охорони здоров'я, виготовляються відповідними ДВК не пізніш, як за 2 дні до дня повторного голосування, на підставі відомостей, поданих керівниками таких закладів.

ОФІЦІЙНЕ ОПРИЛЮДНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИБОРІВ (СТ. 282 ВКУ)

Не пізніш як на **п'ятий день з дня встановлення результатів виборів ТВК офіційно оприлюднює результати виборів** депутатів:

- у відповідних місцевих друкованих ЗМІ;
- розміщує їх на офіційному веб-сайті комісії чи відповідної ради (за наявності).

СПИСОК ОБРАНИХ ДЕПУТАТІВ ПУБЛІКУЄТЬСЯ В АЛФАВІТНОМУ ПОРЯДКУ ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ ЇХНІХ:

- прізвища, власного імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності);
- числа, місяця, року народження;
- відомостей про освіту;
- партійності;
- посади;
- місця роботи (заняття);,
- місця проживання;
- виборчого округу, в якому обраний депутат;
- кількість голосів виборців, поданих на його підтримку;
- назви місцевої організації політичної партії, від якої обрано депутата (або позначки «висунутий шляхом самовисування»).

У ПОВІДОМЛЕННІ ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ВИБОРІВ ТА ОБРАНОГО СІЛЬСЬКОГО, СЕЛИЩНОГО, МІСЬКОГО ГОЛОВУ ЗАЗНАЧАЮТЬСЯ:

- прізвище, власне ім'я (усі власні імена), по батькові (за наявності);
- число, місяць, рік народження;
- відомості про освіту;
- партійність;
- посада;
- місце роботи (заняття);
- місце проживання;
- кількість голосів виборців, поданих на його підтримку;

- назва місцевої організації політичної партії, від якої обрано сільського, селищного, міського голову (або позначка "Висунутий шляхом самовисування").

РЕЄСТРАЦІЯ ОБРАНИХ ДЕПУТАТІВ, СІЛЬСЬКОГО, СЕЛИЩНОГО, МІСЬКОГО ГОЛОВИ (СТ. 283 ВКУ)

Особа, обрана депутатом, сільським, селищним, міським головою для реєстрації депутатом, сільським, селищним, міським головою, **зобов'язана подати до ТВК з відповідних місцевих виборів протягом 20 днів з дня офіційного оприлюднення результатів заяву про реєстрацію депутатом відповідної ради, сільським, селищним, міським головою.**

У разі наявності у особи іншого представницького мандату, вона також зобов'язана подати в цей же строк копію зареєстрованої заяви про припинення дії іншого представницького мандата, поданої відповідно до ВРУ, ВР АПК або відповідної місцевої ради.

Особа, обрана **депутатом ВР АР Крим, сільським, селищним, міським головою також подає документ про звільнення з роботи (посади), припинення діяльності, несумісної з депутатським мандатом депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим, посадою сільського, селищного, міського голови.**

У разі якщо така особа не займає посаду, не здійснює діяльність, яка несумісна з відповідним депутатським мандатом, посадою сільського, селищного, міського голови, та/або у разі відсутності у неї іншого представницького мандата, про це зазначається в заяві про реєстрацію.

У разі звернення обраної особи до ТВК щодо наявності поважних причин, які перешкоджають виконанню нею вимог, передбачених частиною першою статті 283 ВКУ, **ТВК може прийняти рішення** про визнання цих причин поважними і встановити інший строк виконання зазначених вимог або про відмову у визнанні цих причин поважними.

З дня отримання документів, визначених ч. 1 ст. 283 ВКУ, ТВК не пізніше як на 5 день приймає рішення про реєстрацію обраної особи депутатом, сільським, селищним, міським головою (ч. 3 ст. 283 ВКУ).

- 1) **У разі невиконання обраною особою без поважних причин та у визначені строки** зазначених вимог частини першої статті 283 ВКУ, або **подання такою особою до ВК заяви про відмову** від депутатського мандату, від посади сільського, селищного, міського голови, ТВК приймає рішення про визнання особи такою, що відмовилась від депутатського мандата, посади сільського, селищного, міського голови та призначає повторні вибори відповідно депутата у багатомандатному окрузі, сільського, селищного міського голови (ч. 4 ст. 283 ВКУ).
- 2) **У разі виникнення (виявлення) до реєстрації обставин, за яких особа не може балотуватись, ТВК приймає рішення про визнання відповідної особи такою, що не набула депутатського мандата, повноважень** сільського, селищного, міського голови та призначає повторні вибори (ч. 4 ст. 283 ВКУ).
- 3) **У разі невиконання особою, обраною депутатом за виборчим списком місцевої організації партії, вимог частини першої статті 283 ВКУ або подання цією особою до виборчої комісії заяви про відмову від депутатського мандата** ТВК приймає рішення про визнання особи такою, що **не набула депутатського мандату, та визнає обраним наступного за черговістю** кандидата у відповідному територіальному виборчому списку, або єдиному багатомандатному окрузі (ч. 5 ст. 283 ВКУ).

УВАГА!

- **У разі вичерпання територіального виборчого списку** кандидатів черговість отримання мандата **передається єдиному виборчому списку** цієї ж організації партії.
- **У разі вичерпання єдиного виборчого списку організації політичної партії** мандат залишається вакантним.

Рішення ТВК про реєстрацію депутата, сільського, селищного, міського голови оголошується на пленарному засіданні відповідної ради та є підставою для набуття повноважень, складення присяги депутата, сільського, селищного, міського голови.

ПОРЯДОК РОЗГЛЯДУ СКАРГ

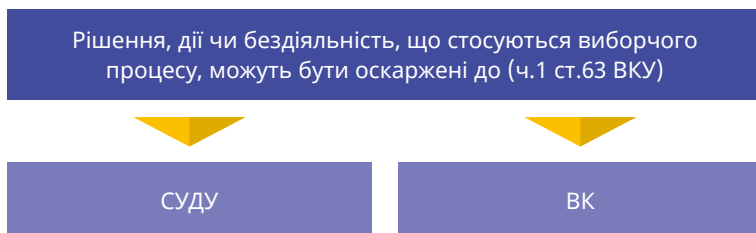
ДО ВІДОМА!

Оскарження – подання скарги.

Суб'єкт звернення зі скаргою – той, хто подає скаргу.

Суб'єкт оскарження – той, на чії дії скаржаться.

Громадяни мають право на захист своїх виборчих прав та інших прав на участь у виборчому процесі шляхом оскарження порушень до відповідних виборчих комісій або у судовому порядку (ч. 1 ст. 19 ВКУ).

ОСКАРЖЕННЯ ДО СУДУ

ХТО МАЄ ПРАВО НА ОСКАРЖЕННЯ ДО СУДУ?

Оскаржити до суду рішення, дії чи бездіяльність, що стосуються виборчого процесу, мають право суб'єкти виборчого процесу(ч.1 ст. 64 ВКУ).

ЩО ОСКАРЖУЮТЬ ДО СУДУ?

ВИКЛЮЧНО ДО СУДУ оскаржуються (ч. 2 ст. 64 ВКУ):

1. рішення, дії, бездіяльність ЦВК; дії або бездіяльність члена ЦВК;
2. рішення чи дії ТВК, крім визначених у ч. 4 ст. 65 ВКУ; дії або бездіяльність члена ТВК;
3. дії чи бездіяльність кандидата;
4. рішення чи дії партії, організації партії, громадського об'єднання, їх посадових осіб чи повноважних представників, що стосуються виборчого процесу*,

*крім тих рішень чи дій, які відповідно до закону, статуту (положення) належать до їхньої внутрішньої діяльності або виключної компетенції;

5. дії чи бездіяльність довіреної особи кандидата, уповноваженої особи організації партії;
6. дії чи бездіяльність офіційного спостерігача від кандидата, організації партії — суб'єкта відповідного виборчого процесу, громадської організації;
7. рішення, дії чи бездіяльність органів виконавчої влади, органів влади АРК, ОМС, підприємств, установ, закладів та організацій, їх посадових та службових осіб;
8. рішення, дії чи бездіяльність ЗМІ, інформаційних агентств, їх власників, посадових і службових осіб, творчих працівників.

Суд, до якого подана позовна заява, має **невідкладно** повідомити відповідну ВК, комісію вищого рівня, ЦВК, а щодо списків виборців — також орган ведення ДРВ про надходження такої заяви, відкриття провадження чи відмову у відкритті провадження у справі, а також про ухвалене судом рішення (ч. 4 ст. 64 ВКУ).

Якщо судом відкрито провадження за адміністративним позовом із того самого питання та з тих самих підстав, що подано скаргу до ВК, комісія не пізніше наступного дня після отримання повідомлення суду про відкриття провадження повертає таку скаргу суб'єкту звернення без розгляду листом за підписом голови або заступника голови цієї ВК, із зазначенням підстав її повернення (ч. 5 ст. 64 ВКУ).

У разі скасування судом рішення ВК, у тому числі з питання визнання голосування на ВД недійсним, встановлення підсумків голосування та результатів виборів, рішення з цього питання приймає ВК, рішення якої було скасовано, або відповідна ВК вищого рівня на підставі рішення суду. При цьому, якщо рішення не було скасовано з формальних підстав, ВК не може прийняти рішення, яке по суті повторює скасоване рішення. (ч. 6 ст. 64 ВКУ).

ОСКАРЖЕННЯ ДО ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ

Скарги подаються до ВК та розглядають ними відповідно до вимог ВКУ та Порядку розгляду скарг, встановленому ЦВК.

СУБ'ЄКТ ЗВЕРНЕННЯ ДО ВК ЗІ СКАРГОЮ

Суб'єктом звернення до ВК зі скаргою, що стосується виборчого процесу, може бути (ч. 1 ст. 65 ВКУ):

- 1) **кандидат**, зареєстрований для участі у відповідних виборах*;

Від імені кандидата суб'єктом звернення зі скаргою може бути також довірена особа кандидата.

* Кандидат, зареєстрований для участі у відповідних виборах та від його імені довірена особа можуть оскаржити до відповідної ВК рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження, якщо такі рішення, дії чи бездіяльність стосуються відповідного округу, де цей кандидат зареєстрований для участі у виборах (абз. 2 ч. 2 ст. 65 ВКУ).

- 2) **організація партії** — суб'єкт відповідного виборчого процесу;

В особі її керівника, уповноваженого представника, уповноваженої особи організації партії у відповідному виборчому окрузі чи іншої особи, уповноваженої рішенням керівного органу організації партії.

- 3) **офіційний спостерігач**

Від кандидата, організації партії — суб'єкта відповідного виборчого процесу, громадської організації.

- 4) **виборець**, виборчі права або охоронювані законом інтереси якого щодо участі у виборчому процесі порушено рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта оскарження.*

*Виборець може оскаржити до відповідної ВК рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів оскарження, якщо такі рішення, дії чи бездіяльність порушують особисто його виборчі права або охоронювані законом інтереси щодо участі у виборчому процесі, у тому числі (абз. 1 ч. 2 ст. 65 ВКУ):

- на участь у роботі ВК,
- на здійснення спостереження,
- на присутність на засіданні ВК у визначених Кодексом випадках,
- під час проведення голосування відповідно до Кодексу,
- на незабезпечення встановлених Кодексом умов для голосування виборців з порушенням здоров'я (у зв'язку з інвалідністю, тимчасовим розладом здоров'я, віком).

СУБ'ЄКТ РОЗГЛЯДУ СКАРГ ТА ПРЕДМЕТ ОСКАРЖЕННЯ ДО ВК

До якої ВК подається скарга:	На що можна поскаржитись:
ЦВК (ч.3 ст.65 ВКУ)	бездіяльність ТВК, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів
ТВК, яка встановлює результати відповідних місцевих виборів (абз. 1 ч.4 ст.65 ВКУ)	рішення, дії чи бездіяльність ТВК, яка встановлює підсумки голосування з відповідних місцевих виборів рішення, дії чи бездіяльність ДВК, яка забезпечує організацію і проведення відповідних місцевих виборів, у разі якщо підсумки голосування з відповідних місцевих виборів не встановлюються, (наприклад, на ДВК можна поскаржитись до міської ТВК в місті без районного поділу)
ТВК, яка встановлює підсумки голосування з відповідних місцевих виборів (абз. 2 ч.4 ст.65 ВКУ)	рішення, дії чи бездіяльність ДВК, яка забезпечує організацію і проведення відповідних місцевих виборів
ТВК, яка утворила відповідну ДВК (абз. 3 ч.4 ст.65 ВКУ)	дії чи бездіяльність члена ДВК

ФОРМА СКАРГИ

Скарга до ВК подається **у письмовій формі** (ч. 1 ст. 67 ВКУ).

Скарга повинна містити:

- назву ВК, до якої вона подається;
- П.І.Б. суб'єкта звернення із скаргою, його місце проживання чи офіційну контактну адресу та номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі є;

Якщо скарга від імені кандидата подається довіреною особою кандидата, то в скарзі також зазначається

- П.І.Б., місце проживання чи офіційна контактна адреса, а також номер засобу зв'язку, адреса електронної пошти кандидата (якщо такі є), в інтересах якого вона подається;
- статус суб'єкта звернення зі скаргою у виборчому процесі;
- П.І.Б. суб'єкта оскарження, його місце проживання чи офіційну контактну адресу, а також номер засобу зв'язку, адресу електронної пошти, якщо такі відомі;
- суть порушеного питання із викладом обставин і зазначенням доказів, якими заявник скарги обґрунтовує свої вимоги;
- чітко сформульовані вимоги із зазначенням суті рішення, ухвалення якого вимагається від суб'єкта розгляду скарги;
- перелік документів і матеріалів, що додаються;
- підпис суб'єкта звернення зі скаргою чи особи, яка уповноважена представляти відповідного суб'єкта, із зазначенням дати підписання.

Скарга, що подається від імені організації партії — суб'єкта виборчого процесу, підписується її керівником і засвідчується печаткою цієї організації партії або відповідної організації партії вищого рівня або іншої уповноваженої на те особою.

У скарзі можуть бути зазначені заінтересовані особи, яких суб'єкт звернення зі скаргою вважає за потрібне залучити до розгляду скарги.

- До скарги додаються її копії, докази, зазначені у скарзі, та копії усіх документів, що приєднуються до неї, у кількості, яка дорівнює кількості суб'єктів оскарження та заінтересованих осіб, зазначених у скарзі. Письмові докази подаються в оригіналі або в засвідченій у встановленому порядку копії.

ВАЖЛИВО!

В разі подання скарги до ВК

- довіреною особою кандидата;
- представником організації партії в ТВК, уповноваженою особою організації партії, чи іншою особою, уповноваженою рішенням керівного органу організації партії;
- офіційним спостерігачем;

особисто відповідна особа пред'являє посвідчення, видане виборчою комісією в порядку, встановленому ВКУ, чи інший документ, що підтверджує повноваження такої особи.

В інших випадках, тобто якщо скарга не подається особисто вищезазначеними особами, до скарги додається засвідчена відповідно до законодавства копія відповідного посвідчення чи документа (ч. 4,5,6 ст. 67 ВКУ).

У разі надходження скарги (сканованої копії скарги) засобами електронної пошти (в електронній формі), крім тієї, яка засвідчена кваліфікованим електронним підписом, вона опрацьовується ВК в установленому ВКУ порядку після надходження цієї скарги у письмовій формі на паперових носіях. Днем подання такої скарги вважається день отримання скарги виборчою комісією у письмовій формі на паперових носіях.

СУБ'ЄКТ ЗВЕРНЕННЯ МОЖЕ У СКАРЗІ ЗАЯВЛЯТИ ВИМОГИ ПРО (Ч. 8 СТ. 67 ВКУ):

- 1) визнання рішення суб'єкта оскарження таким, що не відповідає вимогам законодавства (є протиправними), порушує виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу та його скасування;
- 2) визнання дій суб'єкта оскарження такими, що не відповідають вимогам законодавства (є протиправними), порушують виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу та зобов'язання утриматися від вчинення певних дій;
- 3) визнання бездіяльності суб'єкта оскарження такою, що не відповідає вимогам законодавства (є протиправною), порушує виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу та зобов'язання вчинити певні дії;
- 4) поновлення в інший спосіб, що не суперечить Кодексу, порушених виборчих прав громадян, прав та законних інтересів суб'єкта виборчого процесу.

СТРОКИ ПОДАННЯ СКАРГИ ДО ВИБОРЧОЇ КОМІСІЇ

Загальний строк подання скарги — протягом 2 днів після прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності суб'єктом оскарження (ч. 1 ст. 66 ВКУ).

Спеціальні строки подання скарги:

- 1) щодо порушення, яке мало місце до дня голосування, — протягом 2 днів після прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності, але не пізніше 22 години дня, що передує дню голосування (22 години 24 жовтня 2020 року)(ч.2 ст. 66 ВКУ);
- 2) щодо рішень, дій чи бездіяльності ВК, членів ВК, що мали місце:

- у день голосування;
- під час підрахунку голосів виборців на ВД;
- встановлення підсумків голосування;
- під час транспортування виборчих документів;

не пізніше наступного дня після дня прийняття рішення, вчинення дії або бездіяльності, але не пізніше часу прийняття відповідною ВК виборчих документів такої комісії відповідно до ВКУ (ч. 3 ст. 66 ВКУ). Днем подання скарги вважається день фактичного отримання скарги виборчою комісією (ч. 7 ст. 66 ВКУ).

Обчислення строку оскарження починається з наступного дня після дня прийняття рішення, вчинення дії чи бездіяльності, які оскаржуються (ч. 4 ст. 66 ВКУ).

Днем вчинення бездіяльності вважається останній день строку, в який мала бути, але не була вчинена дія, передбачена законом. (ч. 5 ст. 66 ВКУ).

Строк подання скарги продовженню або поновленню не підлягає, крім випадку повторного подання скарги після усунення її недоліків не пізніше наступного дня після дня її повернення суб'єктом розгляду скарги без розгляду у зв'язку з недотриманням вимог Кодексу при її оформленні (ч. 6 ст. 66 ВКУ).

Зміна або уточнення вимог суб'єкта звернення зі скаргою після її подання до ВК, викликані виявленням обставин, не відомих раніше суб'єкту звернення зі скаргою, не вважається новою скаргою (ч. 8 ст. 66 ВКУ).

ПРИЙМАННЯ ТА РЕЄСТРАЦІЯ СКАРГИ

Скарги, що подаються до ВК, приймаються та реєструються в журналі реєстрації документів, заяв і скарг.

Прийняти скаргу мають право:

- голова комісії;
- заступник голови комісії;
- секретар комісії;
- інший визначений рішенням комісії член ВК.

ВАЖЛИВО!

Невідкладно після надходження скарги ВК перевіряє дотримання суб'єктом звернення зі скаргою вимог ст. 67 ВКУ щодо форми та змісту скарги (зазначення необхідних відомостей, наявність додатків тощо).

Після реєстрації скарги голова ВК, а в разі його відсутності — заступник голови має:

- попередньо розглянути скаргу;
- вчинити резолюцію щодо її виконання.

ПОВЕРНЕННЯ СКАРГИ БЕЗ РОЗГЛЯДУ у зв'язку з недотриманням вимог щодо її оформлення

Скарга, оформлена без дотримання вимог статті 67 ВКУ, повертається суб'єкту звернення зі скаргою без розгляду (ч. 1 ст. 68 ВКУ):

- 1) за загальним правилом — не пізніш як на наступний день після дня її надходження;
- 2) якщо скарга подана напередодні дня голосування, в день голосування чи наступного дня (24, 25, 26 жовтня 2020 року) — невідкладно.

ВАЖЛИВО!

Повернення скарги без розгляду здійснюється листом за підписом голови або заступника голови ВК із зазначенням вичерпного переліку недоліків, які перешкоджають розгляду скарги, і вказується на можливість повторного звернення із скаргою, оформленою відповідно до вимог Закону, у передбачені ним строки (ч.2, 3 ст.68 ВКУ

При повторному поданні скарги з невиправленими недоліками або з допущенням нових недоліків **ВК приймає рішення про залишення її без розгляду по суті** (ч. 4 ст. 68).

СТРОКИ РОЗГЛЯДУ СКАРГ

Днем подання скарги вважається день фактичного отримання скарги виборчою комісією (ч. 7 ст. 66 ВКУ).

СКАРГА, оформлена з дотриманням вимог ст. 67 ВКУ розглядається на засіданні ВК (ст. 69 ВКУ).

Загальний строк розгляду скарги — не пізніш як на 3-й день з дня отримання скарги (ч. 1 ст. 69 ВКУ).

Спеціальні строки розгляду скарги

- 1) скарга щодо порушень, які мали місце до дня голосування, — не пізніш як на 3-й день з дня отримання скарги, але не пізніше 24 години дня, що передує дню голосування (до 24:00 24 жовтня 2020 року) (ч. 2 ст. 69 ВКУ);
- 2) скарга щодо порушення, яке мало місце:
  - в день голосування;
  - під час підрахунку голосів виборців на ВД;
  - під час транспортування виборчих документів;

у 2-денний строк з дня отримання скарги (ч. 3 ст. 69 ВКУ);

- 3) скарга, що стосується відповідних виборів, однак надійшла поза межами виборчого процесу таких виборів, — протягом 30 днів з дня отримання скарги (ч. 4 ст. 69 ВКУ).

РОЗГЛЯД СКАРГИ

Скарга, оформлена з додержанням вимог Кодексу, розглядається відповідною виборчою комісією на її засіданні (ч. 1 ст. 70 ВКУ).

На засідання ВК з розгляду скарги обов'язково запрошується (ч. 2 ст. 70 ВКУ)

- суб'єкт звернення зі скаргою,
- суб'єкт оскарження,
- заінтересовані особи, зазначені у скарзі.

ВК повідомляє зазначених вище осіб про місце, день і час проведення засідання комісії, на якому передбачається розгляд скарги (ч. 3 ст. 70 ВКУ)

- рекомендованою телеграмою,
- факсимільним повідомленням,
- засобами електронної пошти,
- по телефону (телефонограмою, SMS-повідомленням).

ВАЖЛИВО!

Докази повідомлення зазначених осіб додаються до протоколу засідання ВК, на якому відбувався розгляд скарги (ч. 3 ст. 70 ВКУ).

Неприбуття на засідання ВК осіб, які були належним чином повідомлені про нього, не перешкоджає розгляду скарги (ч. 4 ст. 70 ВКУ).

Копії скарги та доданих до неї документів **надаються** суб'єкту оскарження та заінтересованим особам **заздалегідь**, а в разі неможливості — **не пізніше** початку розгляду скарги.

Суб'єкт оскарження має право подати **письмові пояснення** по суті скарги, які беруться до розгляду ВК (ч. 5 ст. 70 ВКУ).

ДОКАЗИ

Доказами, на підставі яких при розгляді скарги ВК приймає рішення є (ч. 1 ст. 71 ВКУ):

- письмові документи і матеріали (в тому числі електронні), які містять відомості про обставини, що мають значення для розгляду скарги;
- письмові пояснення суб'єктів виборчого процесу, посадових і службових осіб органів виконавчої влади, органів влади АРК, ОМС, підприємств, закладів, установ і організацій, відповідних правоохоронних органів, отримані на вимогу суб'єкта розгляду скарги, у тому числі і членів ВК на виконання повноважень ВК;

Письмові докази надаються в оригіналі або в засвідченій у встановленому порядку копії. Якщо надано копію письмового доказу, ВК має право вимагати надання оригіналу або самостійно витребує оригінал письмового доказу. Після розгляду скарги ВК на вимогу власника документа повертає оригінал документа, а в справі скарги залишається засвідчена комісією його копія (ч. 6 ст. 71 ВКУ).

- речові докази;
- висновки експертів, надані письмово на запит ВК — суб'єкта розгляду скарги, суб'єкта звернення зі скаргою або суб'єкта оскарження;
- аудіо-, відеоматеріали.

ВК — суб'єкт розгляду скарги може звернутись із запитом по додаткові докази за власною ініціативою або на прохання суб'єкта звернення зі скаргою, суб'єкта оскарження, заінтересованих осіб (ч. 2 ст. 71 ВКУ ВКУ).

ВК бере до розгляду лише ті докази, які мають значення для розгляду скарги. **Про відхилення доказів**, які не мають значення для розгляду скарги або не мають доказової сили, **значається у рішенні ВК** — суб'єкта розгляду скарги. Обставини (факти), для доведення яких законом встановлені певні засоби доказування, не можуть доводитися іншими засобами доказування (ч. 4, 5 ст. 71 ВКУ).

ВК оцінює належність, достовірність кожного доказу, а також достатність і взаємний зв'язок доказів у їх сукупності, керуючись законом.

Ніякі докази не мають наперед встановленої сили, за винятком обставин, фактів, встановлених судовим рішенням, що набрало законної сили (ч. 7 ст. 71 ВКУ).

ПЕРЕВІРКА ОБСТАВИН, ВИКЛАДЕНИХ У СКАРЗІ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

Якщо ВК при розгляді скарги визнає необхідним проведення перевірки зазначених у скарзі обставин правоохоронними органами, відповідні правоохоронні органи за зверненням ВК перевіряють ці обставини та вживають відповідних заходів щодо припинення порушення законодавства у **3-денний строк з дня отримання** звернення, а якщо таке звернення отримано ними **менше ніж за 3 дні** до дня голосування (повторного голосування), у день голосування чи в наступний за ним день, — **невідкладно**. Про наслідки перевірки та вжиті заходи відповідні органи повідомляють виборчу комісію, яка до них звернулася (ч. 12 ст. 72 ВКУ).

РІШЕННЯ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗГЛЯДУ СКАРГ

Рішення ВК за результатами розгляду скарги повинно бути **законним і обґрунтованим** (ч. 1 ст. 72 ВКУ).

Перед розглядом скарги по суті ВК має вивчити скаргу для встановлення (ч. 2 ст. 72 ВКУ):

- 1) чи подано скаргу належним суб'єктом звернення зі скаргою;
- 2) чи віднесено розгляд скарги до повноважень цієї ВК (належний суб'єкт розгляду);
- 3) чи дотримано суб'єктом звернення зі скаргою строки оскарження.

ЯКЩО ВІДПОВІДЬ

на всі три питання «ТАК»

ВК переходить до розгляду скарги по суті (ч. 5 ст. 72 ВКУ)

хоча б на одне питання «НІ»

ВК приймає рішення про залишення скарги без розгляду по суті (ч. 3 ст. 72 ВКУ)

При розгляді скарги по суті ВК може (ч. 8 ст. 72 ВКУ):

- задовольнити скаргу повністю;
- задовольнити скаргу частково;
- відмовити в задоволенні скарги.

ЗАДОВОЛЕННЯ СКАРГИ

При задоволенні скарги ВК може прийняти рішення, яким (ч. 10 ст. 72 ВКУ):

- 1) визнати рішення суб'єкта оскарження чи окремих його положень, дії чи бездіяльність такими, що не відповідають вимогам законодавства, порушують виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу;
- 2) скасувати оскаржене рішення;
- 3) зобов'язати суб'єкта оскарження здійснити дії, передбачені законодавством, що регулює організацію та порядок проведення виборів;
- 4) зобов'язати суб'єкта оскарження утриматися від вчинення певних дій;
- 5) поновити в інший спосіб порушені виборчі права громадян, права та законні інтереси суб'єкта виборчого процесу;
- 6) зобов'язати суб'єкта оскарження здійснити передбачені законодавством дії, які випливають із факту скасування рішення, визнання оскаржених дій або бездіяльності протиправними.

ВК вищого рівня за результатом розгляду скарги, на підставі рішення суду або з власної ініціативи може скасувати рішення ВК нижчого рівня та прийняти рішення по суті питання (ч. 11 ст. 72 ВКУ).

ВІДМОВА В ЗАДОВОЛЕННІ СКАРГИ

ВК **відмовляє** в задоволенні скарги, якщо встановить, що (ч. 13 ст. 72 ВКУ):

- 1) оскаржуване рішення, дія чи бездіяльність суб'єкта оскарження вчинені відповідно до закону, в межах повноважень, передбачених законом, і не порушують виборчі права виборців, права і законні інтереси інших суб'єктів виборчого процесу;
- 2) суб'єктом звернення зі скаргюю не надано підтвердження порушення суб'єктом оскарження законодавства про вибори, а наявних у матеріалах скарги доказів недостатньо для встановлення цього факту виборчою комісією;
- 3) виборцем не доведено порушення особисто його виборчих прав або охоронюваних законом інтересів щодо участі у виборчому процесі рішенням, дією чи бездіяльністю суб'єкта оскарження;
- 4) на момент розгляду скарги виборчою комісією, членом ВК — суб'єктом оскарження вчинено необхідні дії, скасовано рішення, що є предметом оскарження, або іншим способом поновлено права суб'єкта звернення зі скаргюю відповідно до вимог Кодексу (відсутність предмета оскарження).

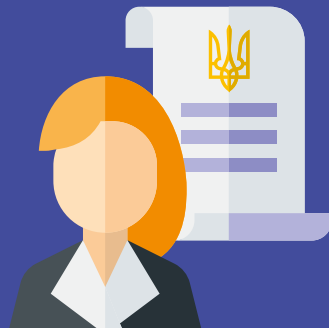
Копія рішення ВК видається чи надсилається (ч. 14 ст. 72 ВКУ):

- суб'єкту звернення зі скаргюю;
- суб'єкту оскарження;
- заінтересованим особам;
- іншому суб'єкту, про якого йдеться у рішенні

не пізніше наступного дня після прийняття рішення, а в разі прийняття рішення напередодні, в день виборів або на наступний день — невідкладно.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ВИБОРЧОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Особи, винні в порушенні законодавства про вибори, виборчих прав виборців, кандидатів місцевих організацій партій — суб'єктів виборчого процесу, притягаються до (ч. 3 ст. 19 ВКУ):

- кримінальної;
- адміністративної;
- іншої відповідальності

в порядку, встановленому законом.

ПРИТЯГНЕННЯ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

ВАЖЛИВО!

За кримінальні правопорушення проти виборчих прав громадян застосовуються, у тому числі, покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на різні строки, іноді з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на певний строк.

КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН:

- перешкоджання здійсненню виборчого права, роботі ВК чи діяльності офіційного спостерігача (ст. 157 ККУ);
- надання неправдивих відомостей до органу ведення ДРВ або інше несанкціоноване втручання в роботу ДРВ (ст. 158 ККУ);
- незаконне використання виборчого бюлетеня, голосування виборцем більше ніж один раз (ст. 158–1 ККУ);
- фальсифікація, підроблення, викрадення, пошкодження або знищення виборчої документації, викрадення, пошкодження, приховування, знищення печатки ВК, виборчої скриньки, списку виборців (ст. 158–3 ККУ);

- порушення таємниці голосування (стаття 159 КК України);
- підкуп виборця, члена ВК (ст. 160 ККУ).

ПРИТЯГНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Норма чинного законодавства	Правопорушення	Відповідальність, розмір штрафу:
1	2	3
ст. 212-8 КУпАП	Порушення права громадянина на ознайомлення зі списком виборців	Від 170 до 510 грн.
ст. 212-10 КУпАП	Здійснення передвиборної агітації особою, участь якої в агітації заборонена	Для громадян від 1700 до 3400 грн. Для посадових осіб від 3400 до 5100 грн.
ст. 212-16 КУпАП	Замовлення або виготовлення виборчих бюлетенів понад встановлену рішенням відповідної ВК кількість	Від 425 до 850 грн.
ст. 212-17 КУпАП	Ненадання копії виборчого протоколу особам, які за законодавством мають право отримати таку копію	Від 340 до 1700 грн.
ст. 212-18 КУпАП	Невиконання рішень ВК, прийнятого в межах її повноважень	На громадян від 255 до 425 грн. На посадових осіб від 510 до 850 грн.
Ст. 212-19 КУпАП	Відмова у звільненні члена ВК від виконання виробничих чи службових обов'язків за основним місцем роботи на час виконання ним повноважень члена ВК	На посадових осіб від 340 до 850 грн.

1	2	3
Ст. 212-19 КУпАП	Звільнення члена ВК з роботи або переведення його на нижчу посаду з підстав, пов'язаних із виконанням його обов'язків у ВК	На посадових осіб від 1020 до 1700 грн.
Ст. 212-20 КУпАП	Порушення порядку опублікування документів, пов'язаних з підготовкою і проведенням виборів	Від 170 до 340 грн.
Ст. 212-24 КУпАП	Перешкоджання здійсненню виборцем свого виборчого права, перешкоджання діяльності іншого суб'єкта виборчого процесу, члена ВК, офіційного спостерігача при виконанні ними своїх повноважень чи здійсненні своїх прав	На громадян від 1700 до 3400 грн. На посадових осіб від 3400 до 5100 грн.

ВАЖЛИВО!

Перелік осіб, які мають право складати протоколи про адміністративні правопорушення, зазначений в ст. 255 КУпАП, зокрема, голова, заступник голови, секретар, інші члени ВК можуть складати відповідні протоколи за такими статтями: 212-7, 212-9, 212-11-212-20, 212-22-212-24 КУПАП.

ОНЛАЙН СИСТЕМА ДЛЯ ВНЕСЕННЯ, ОПРАЦЮВАННЯ І ПЕРЕДАЧІ ДАНИХ ТВК

«Електронний кабінет ТВК» (ЕК ТВК) дозволяє працювати з даними ТВК — від створення округів і внесення даних про кандидатів — до встановлення результатів виборів і їх оприлюднення на власному веб-ресурсі. ЕК ТВК допомагає мінімізувати технічні помилки в роботі ТВК, забезпечує арифметичну і логічну перевірку протоколів ДВК на рівні ТВК, дозволяє генерувати звіти для ЦВК відповідно до встановлених вимог.

ЕК ТВК автоматично адаптується під різні типи ТВК, в залежності від яких, у «Кабінеті» доступний різний набір функцій.

Функції «Електронного кабінету ТВК»

- Введення даних про округи і їх межі, прив'язка округів до діляниць;
- Введення даних про зареєстрованих кандидатів з прив'язкою до округів;
- Опрацювання і перевірка даних протоколів ДВК;
- Розрахунок результатів виборів (в залежності від типу ТВК).

В кожному розділі передбачено генерування файлів відповідних документів (форми для подачі в ЦВК, протоколи з підсумками голосування та результатами виборів).

ВИБОРКОМ

НАВЧАЛЬНИЙ РЕСУРС ДЛЯ ЧЛЕНІВ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ
vyborkom.org

Якщо ви хочете покращити свої знання щодо організації виборів або бажаєте знайти відповіді на питання — скористайтесь веб-ресурсом «ВИБОРКОМ» для членів виборчих комісій. Тут ви можете знайти:

- Методичні матеріали, згруповані по 20 навчальним темам
- Бібліотеку, що містить форми і приклади складання документів виборчих комісій, а також посилання на відповідні законодавчі і підзаконні акти
- Відповіді на часті питання, що виникають у членів комісій. Якщо ваше питання унікальне — ви можете надіслати його онлайн і отримати відповідь на електронну пошту.

Ресурс є відкритим для всіх бажаючих. Доступ до всіх матеріалів безкоштовний.